

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Adler, A. P.

Populaire Foredrag over Hegels objective
Logik.

Kjøbenhavn : C. A. Reitzel, 1842

X, 173 s.

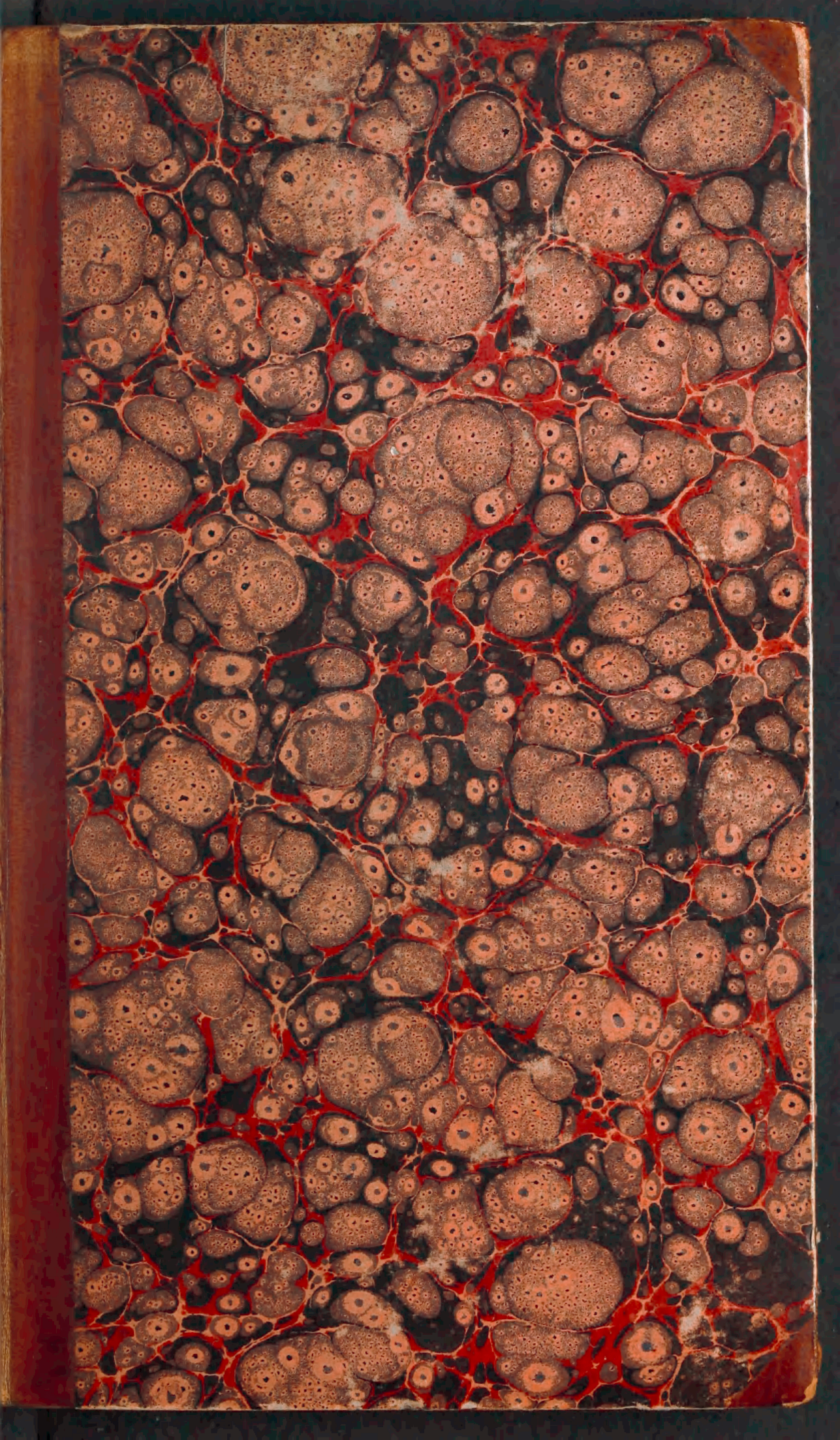
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

14. - 204 - 8

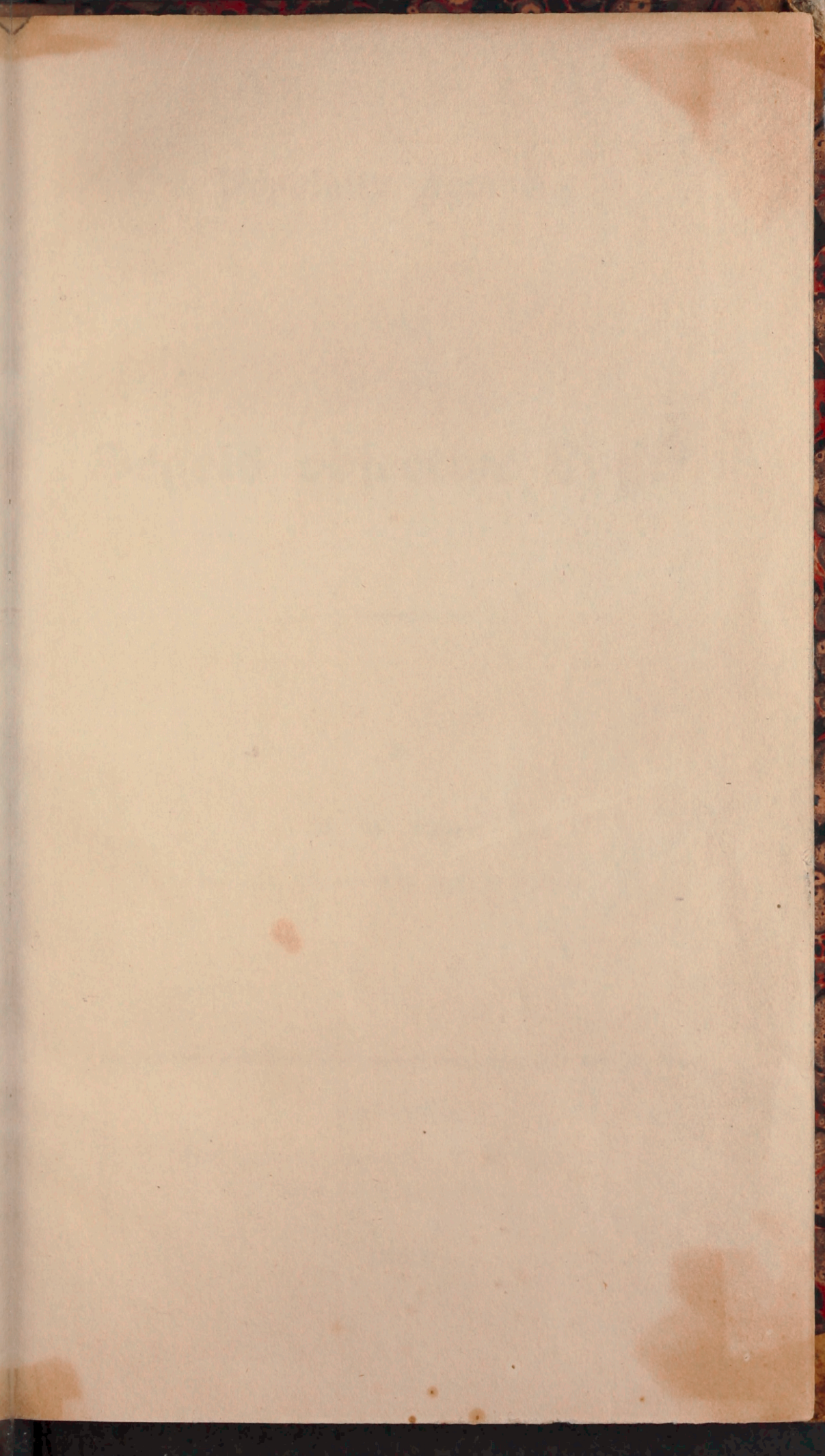
DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 14 8°

1 1 14 0 8 02672 8

+ REX

Populaire Foredrag

over

Hegels objective Logik.

Af

A. B. Adler,

Mag. art., Sognepræst til Hable og Ruthsker.

Kjøbenhavn.

Hos Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt hos Bianco Luno.

1842.

Stapelnitz

1700

Stapelnitz

17

1700

1700

1700

1700

1700

Forord.

Jeg har, som jeg tidligere har antydnet, den Tro, at kun Tydskerne staae af Natur og ved Dvelse i et saadaant Forhold til Tanken, at de med Sikkerhed og Consequens kunne udtrykke og fastholde den ved hine portative og sammentrængte Udtryk, hine halve Natur- og halve Kunstproducter, som kaldes Terminologier. Ved dem bære de tunge Byrder af Tanker, løste og sfille svære Masser og skabe Systemer. Hos os, mener jeg, maa Philosophien i det Hele antage en mere populair Stikkelse.*) Kommer man hos os med lutter Terminologier, faaer man let — uforshyldt — Udseende af at svæve mellem Fornuft og Banvid; man forstaaes ikke af Andre og bliver ofte mistænkt for

*) Man troe ikke, at vi derved komme til at staae i et blot udvortes Forhold til Philosophien, og at det ikke blev os givet, at føre den videre. Naar man giver en Ting en sand og nødvendig Form, bliver den tillige udviklet. Tydskernes lette og abstracte Inderlighed er desuden selv en udvortes Form, der først, ved at optages i Andet og documenteres som fornuftig, kan frigjøres i sig selv. Vi kunne anvende deres egne Ord: „at det Absolute uden Verden er Intet“ („ohne Welt kein Gott“), paa dem selv. Deres egen Inderlighed vilde, naar den ikke kunde træde ud i Verden og gjensee sit Indhold i Andet, være ufri i sin eensomme Tilstand.

ikke at forstaae sig selv. Feilen ligger deri, at man ikke seer hvad Philosophien paa ethvert Sted fordrer; man forverxler Nationers forffjellige Standpuncter. Thi ogsaa i denne Henseende gjelder det: Skik følge eller Land fly.

Alt gjøre et philosophisk System populairt skeer, efter min Mening, for det Første ved at commentere Terminologierne ved parallele, men fatteligere, Antydninger og Sammenstillinger. Derved lukke de terminologiske Skikkelser sig op, og de Uindviede lære at bruge disse Feltraab, der hurtig kalde Tankerne sammen. Thi bortvise dem er aldeles umuligt, saafremt det er En om nogen hurtig Flugt at gjøre. De ere et nødvendigt Reisetui, som man maa tage med sig. De ere den eneste Kunst, Mechanik og Forudsætning i Tankens Rige. De ere Tankernes Slægtsbegreber, Artsbegreber, Classificationer og Kjendemærker, givne ligemeget af Tankens og Menneskets Trang til Orden. Skulde man undvære disse korte og prægnante Udtryk, saa vilde man være i samme Forlegenhed som i en Panteleg, hvor man hverken maa sige Ja eller Nei, men istedetfor skal betjene sig af lange Omfkrivninger.

Systemet bliver dernæst populairt ved at lade de forffjellige Led og Sphærer træde frem i deres Giendommelighed, saa at man, som her, hvor Talen er om Hegel, efterhaanden bliver bekjendt med det Charakteristiske hos ham, med Negationens Hydra, med Synthesens stille Samtale og amphibiske Natur, med Bærens Strøm, hvor Alt leder efter Forening, med Skiznet, der gennem Bæsenets Dialectik omsider faaer Virkelighedens Bestaaen; saa at man seer, hvorledes der findes de samme Gjentakelser i de forffjellige Sphærer, men hvorledes

Tanken alligevel forvandler Kjerne; hvorledes den enkelt og langsomt staver sig frem i Væren, men hvorledes Hjulene efterhaanden gribe ind i hinanden, hvorledes Svingningerne blive flere, saa at, medens i en vis Henseende Alt er Gæt, Intensiteten og Følelsen i de høiere Sphærer dog er dybere og rigere og mindre udsat for Dvergange, end i de lavere Sphærer. Man skal i det Hele ikke blot aandepustende gjøre Tankernes Alperreise, men paa de vigtigste Puncter hvile ud og see den Udsigt, de tilbyde. Ligeledes maa man, især naar Taleren er om Logiken, vise, hvorledes dens Tanker ikke ere langt fra os. Logikens Tanker, hvis Hensigt det er, at vinde Livet ved at miste det, afføre sig Quantitetens Fylde og Bredde, og trække sig, borte fra al Sandfælsighed og Ansættelse, tilbage i en Verden, hvor de komme os saa nær, at de i deres ubekjendte Indderlighed, med Hensyn til Livet, synes at være langt borte. Det populære Foredrag vil da vise, at der er en Uendelighed og rig Anvendelighed i disse ringe Skikkelser, et evigt bevægeligt Liv i disse Skygger, forfriskende lig Vandet, skjøndt det har mindst Farve og Smag. De logiske Begreber, hine Sprogets Gasarter*), der forkorte Livets ofte uhandlelige Brøksforrelser og affie Tilfældighederne, for frie og lette at kunne gaae ind i Tankens Verden, maae atter træde ud og antage Farve i Livets Luft. Da blive deres Skygger os til velbekjendte Skikkelser. Thi de have i deres Ringhed en Attraction i sig, som gjør dem større og større jo mere de rulle gjennem Til-

*) Cfr. Novalis' Skrifter. Herausg. von Tieck und Schlegel. 1837. 2ter Th. S. 105.

værelsens Former. Tankens Metal bliver derved til Livets Giendom. Saadanne Excourser i den levende Verden ere nødvendige, for at ikke Logiken, der er af jernholdig og mineralisk Natur, skal blive for stærk.

Endelig bliver Logiken populair, naar man af og til med Barsomhed betjener sig af en exoterisk Deduction, der imidlertid er bestemt til af sig selv at træde i Baggrunden og give aabent Rum og lys Plads for den esoteriske Udvikling.

Efter disse Principer har jeg i nærværende Foredrag søgt en populair Behandling af Hegels objective Logik. Men man troe ikke, at man ved en populair Behandling faaer Tanken i nogen haandgribelig Skikkelse. Man kan kun paavise den i dens Flugt; vil man med sandfelig Visshed holde den i Haanden, bliver den med det samme borte. Der ere mange Puncter, som altid ville beroe paa en vis philosophisk Tro og Mystik, der netop har sin Grund i Momenternes inderlige Forening. Populaire Foredrag gjøre heller ikke Logiken saa ganske til Morfskabslæsning. Philosophien kan nu engang ikke faaes for billigere Kjøb end Tænkning, og kunde den det, vilde dens Hensigt med det samme være frugtesløs. Thi Philosophiens største Nytte er selve Tænkningens Anstrengelse, Smerte og Nydelse, dens Optugtelse, Modgang og Glæde; med Hensyn hertil er den — uanseet dette eller hiint bestemte System — et nødvendigt Moment for al sand Verdensanskuelse, ligesaa nødvendigt, som vi f. Ex. sige det er at have elsket. Har man eengang gjort et saadant philosophisk Felttog, saa er det temmelig ligegyldigt, enten Philosophien bliver staaende som System, eller den gaaer over i Livet, optages som Moment, og

saaledes giver en stor Prøve paa sin egen Dialectik. Men den, der ikke har været i Dialectikens Malstrøm, den, der ikke har seet Alt gjort flydende, ikke har seet Verden, eller den Deel af Verden, der ligger ham nærmest, i Overgang og atter i en næsten til Ordspil grændsende Tilbagegang, for ham har Verden ingen inderlig og selvberidst Betydning. Philosophien skjæmper denne Inderlighed; den giver Verdens sande Indhold Tyngde, saa det gaaer til Bunds i vor Tanke, medens det, der er Udvortes, bliver let og flyder ovenpaa.

I populaire Foredrag er det ikke let, at undgaae en vis Vidtløftighed. Logikens gradvise Fremgang, Tankernes fine Nuancer, Bestræbelsen efter netop i hvert Nu at ville sige det Hele, har dertil selv en Deel tilsyneladende Tautologisk i sig. Jeg anseer heller ikke populaire Udtog og Grundtræk af Logiken for umulige, men jeg troer, at man først maa lade det Hele træde frem, for at man saa siden kan have det, man vil udelade, in mente; thi uden det kan Intet springes over. Det er desuden vanskeligt at sige, hvori Hegel er mest beundringsværdig, om det er i hine Genheder, hvor han i saa Træk afskizzerer det Hele, hvor vi see vide Perspektiver frem og tilbage, hvor Aanden gjør store Spring og synes at ville sprænge sin Genheds Fængsel, eller det er i hiin detaillerede Udarbejdelse og Udpensling af Enkelthederne, liget et hollandsk Genremaleri, hvor næsten de enkelte Aarer ere aftegnede og alle Hovedhaarene talte. Man hører paa hvert Sted Røsten af det Hele, og der er atter paa hvert Sted en Bevægelse og et Liv, som var der kun Kamp der og ellers Stillehed. Det er derfor for Diebliffet et temmeligt ubetimeligt Forlangende, at ville

have Hegel i saa Ord. Vi ligge desuden i det Mindre, som Kirkesædrene fordum med Hensyn til Christendommen i det Store, Kilden saa nær, at man hverken kan ansees for at være rigtig begejstret eller rigtig taknemlig, naar man kan være ordknapp i at gjengive den, af hvem man har modtaget saa Meget.

Jeg har citeret Hegel efter „vollständige Ausgabe durch einen Verein von Freunden des Verewigten“.

Hr. Cand. theol. H. Brøchner skylder jeg offentlig at aflægge min Tak for hans Hjælp med Hensyn til Udgivelsen af nærværende Foredrag.

Hasle, den 25de Mai 1842.

Indholdsfortegnelse.

	Side.
Indledning. § 1—9.	1.
Væren. § 10—21.	
A. Qualitet. § 10—15.	
a) Den ubestemte Væren.	
Væren — Intet — Vorden. § 10.	21.
b) Tilværen. § 11—13.	
Tilværen — Ikke-Tilværen — Noget. § 11.	26.
Noget og Andet. § 12.	33.
Sit-Andet. § 13.	38.
c) Forsigværen. § 14—15.	
Forsigværen — Væren-for-En — En. § 14.	40.
Flere — Et — Repulsion og Attraction. § 15.	44.
B. Quantitet. § 16—18.	
Keen Quantitet — Continuitet og Discretion —	
Quantum § 16.	48.
Tallet — Intensitet — Grad. § 17.	58.
Quantitativ Uendelighed — Uendelig Progres — For-	
hold. § 18.	72.
C. Maal. § 19—21.	
Qualitativt Quantum. § 19.	83.
Regel — Specificerende Maal — Forsigværende Maal.	
§ 20.	84.
Realt Maal — Knudelinier — Dphævet Maal. § 21.	96.

Væsen. § 22—30.

Døhavet Væren — Uvæsentligt — Absolut Negativitet.	
§ 22.	104.
Væsen — Ekin — Reflexion. § 23.	110.
De rene Reflexionsbestemmelser af Væsenets Tilværelse — Forskjel —	
Væsenets Tilværelse. § 24.	115.
Forskjellige — Lighed og Ulighed — Modsatning, Mod-	
sigelse og Grund. § 25.	122.
Formel Grund — Real Grund — Eksistens. § 26.	140.
Ting — Egenskaber — Synet af Tingen. § 27.	149.
Det Hele og Dele — Kraft og Uttring — Virkelighed.	
§ 28.	152.
Formel Virkelighed — Mulighed — Tilfældighed. § 29.	161.
Real Virkelighed (v: relativ Nødvendighed) — Real Mu-	
lighed (v: relativ Nødvendighed) — Absolut Nødven-	
dighed. § 30.	166.

Indledning.

§ 1.

Philosophien er hele Livet, Omverdenen og Universet, seet fra Tænkningens Standpunkt, og i sin fulde Betydning Tænkningen i dens Eenhed med Livet, Omverdenen og Universet, som det hedder, Tænkningen i dens Eenhed med Væren. Dens Hensigt er ad Videnskabens Vej at hæve Modsætningen mellem Tænkning og Væren, mellem Subjectiviteten og Objectiviteten, Jeget og Omverdenen, Tanken og Tankens Realitet, Tanken og Tankens Værker, det almindelige Logos og dette Logos's Aabenbaringer og concrete Skikkelser i Verden. Disse Tankens Skikkelser synes ofte saa forskjellige fra Tanken, saa denne ikke vedkjender sig dem som Boliger for sig, men studser over de forunderlige Former istedetfor at gjenfinde sig i dem. At bringe Forsoning mellem disse Tankens Former her i Livet og Tanken selv er Philosophiens Hensigt.

Ubevidst og usystematisk have de fleste Mennesker af dem selv filosofieret. Man er Philosoph med Hensyn til sit eget Liv. Der ere kun Faa, der gaae aldeles tankeløse gennem Verden, for hvem Begivenhederne svæve forbi sporløse som Skyen, der trækker over Himmelen, som Skibet, der gaaer over Havets Flade; der ere kun Faa, der ikke bestræbe sig for at sætte deres Tanke i en fast Forbindelse med Omverdenen, hvis Indre er saa søieligt, estergivende og smidigt, at det runder

sig om Alt, optager Alt bona side og ikke har nogen Selvstændighed i sig. Livet og Tanken paanøde begge ligemeget af dem selv Philosophi. Dagens tale og Aars Mangfoldighed giver Forstand, det vil sige, Væren, Erfaringen, medfører af sig selv Philosophi. Deraf Raad, Ordsprog, Sentenser, der netop ere Dagens Spor, Erfaringernes Stemme, en Wiisdom, som Aars Mangfoldighed have kundgjort. Og Tanken paa den anden Side danner selvstændig sine Analogier, Slutninger og Consequenser. Deraf de Enkeltes Verdensanskuelse og Principer for Erkjendelsen og Villien, der netop gaae ud paa, at bringe Overeensstemmelse tilveie mellem deres Tænkning, deres Anskuelse af Livet, og Livet selv.

Som den Enkelte saaledes dels paanødes, dels selv tilveiebringer en Forening mellem sin Tanke og Omverdenen, saaledes er det Philosophiens Sag i det Store, som System, at forsonde den almindelige Tænkning og hele Universet. Den maa derfor, naar den skal være sand og altomfattende, have al Tænkning i sig, al Væren i sig, og begge samtidig i Forening. En sand Philosoph burde have været til alle Tider og paa alle Steder, og samtidig tænkt til alle Tider og paa alle Steder. Hvad der ikke er muligt for Individet udretter Systemet. Philosophien har denne Allestedsnærverelse i Tanke og Erfaring; men fordrer derfor ogsaa en Basis, der er altomfattende med Hensyn til Værens Love, altomfattende med Hensyn til Tankens Love, og har begge i Forening.

§ 2.

Naar Værens Moment mangler og Philosophien altsaa alene gaaer ud fra Tænkningen, abstraheret og løsrevet fra Væren, bliver den kun Indbildning og Hjernespind, istedetfor Livets concrete Tænkning. Den regulerer da Alt efter et blot tænkt System, fortænker sig, og faaer med Rette Ord for at

fremphilosophere og construere a priori. Den bliver da tom Scholasticisme og Spilfægteri med Tanker, kun subjectiv Tænkning og formel Logik. Det er da kun Jeget, der beskæftiger sig med sig selv, uden Hensyn til Universet og Omverdenen, der ligge urørte, og ikke træde frem med Selvstændighed, for selvbestemmende at begrænse Tanken. Verden staaer da stille; Tænkningen gaaer ikke ind i dens Love og træffer det Punct, hvor begge komme i Bevægelse. Den dreier sig blot omkring Verden med sine egne forudfattede Meninger, og giver os allehaande Nygter om Verdens Indhold. Ved en illusorisk Forverling bliver Standpunctet forrykket, og det gaaer med denne Tankeslugt, som naar man paa et Skib troer, at Kystens Gjenstande bevæge sig, skjøndt de i Virkeligheden ligge stille og det kun er os selv, der have Bevægelsen i os.

Der var en Tid, da der var den Fordom, at Philosophien, for ret at gribe det Sande, skulde saa meget som muligt rive sig løs fra Verdens Gjenstande, som om Tanken fløi hurtigere, naar den var fri for den concrete Verdens Ballast, som om den tabte Noget af sin ætheriske Lethed ved at besværes med Tilværelsens materielle Tyngde. Men ved at rive sig løs fra Verden mister Philosophien al Anvendelse i Livet, bliver upraktisk, lader sig ikke overføre i Tilværelsen og beriger hverken sig selv eller Verden med noget Indhold. Al Philosophi maa have Hensyn til en corresponderende Væren, en tilsvarende Realitet, dette Andet, hvori den gjenfinder sig selv. Ellers bliver Tænkningen ikke Form for Verden, men kun sin egen Form, og hvad der kun er sin egen Form, er med det samme en falsk Form. Den har da heller intet andet Indhold end sig selv, og hvad der kun har sig selv til Indhold, har intet Indhold eller et falsk Indhold. Enhver Indbildning er sin egen Form; den har ingen Realitet i Tilværelsen, hvorfor den er

Form; og den er tillige sit eget Indhold; den faaer intet Indhold fra Verden, men spinder det ud af sig selv.

For den formelle Logik bliver Verden i Virkeligheden en „Ding an sich“, der er udenfor Tænkningen, og hverken faaer Form eller Frihed i den. Og Tanken, der kun seer sig selv, seer sig falsk. Tænkningen skal see sig selv i Andet og Andet i sig, altsaa sig selv fordoblet. Det Enkelte, der kun seer sig selv, er den endelige Tænkning. Denne det Uendeliges Dobbelthed er f. Ex. udtrykt i Heibergs „Syvsoverdag“; ligesom, saavel deri, som i „En Sjæl efter Døden“, det Endelige er udtrykt som det Enkelte, og det, der kun seer sig selv.

Den første Potents af den subjective Tænkning er den subjective Idealisme. Tanken er her ikke Form for Verden, men slaaer om og gjør Verden til Form for sig; den har ikke sit Indhold fra Verden, men giver Verden sin egen abstracte Subjectivitets Indhold. Jeget sætter Verden. Tanken lader sig ikke noie med, til eget Tidsfordriv at beskæftige sig indenfor sig selv og i al Uskyldighed dreie sig omkring Verden, men gjør Verden til et Product af sig, til en Reflex og Skygge, som Jeget kaster. Jeget har virkelig undertiden en saadan intensiv Styrke, at det ligesom gjør Bold paa den ydre Verden, udbreder sig over den og ligger den ind under sig; det har undertiden saa meget Indhold fra sig selv, saa meget at gjøre med sig selv, saa den ydre Verden staaer som et mat og taaget Skyggerids ligeover for den stærkt accentuerede Tanke, der i sin tunge og compacte Skikkelse sprænger alle den sande Virkeligheds og Erkjendelses bestemmende Stranker. I saadanne Tilfælde bliver Verden en Form af Jeget. Dette er ikke blot Tilfælde i Banvidets og Forrykthedens abnorme Tilstande, for hvilke Verden antager Form efter det forvirrede Jegs Skikkelser. Det er Tilfælde i enhver Skikkelse, hvor det urolige Jeg giver sig selv Indhold og devred gjør Bold paa Verden, og seer

den i andre Skikkelser end dens virkelige. Det er f. Ex. Tilfælde med enhver stærk Indbildning, der seer Verden gjennem sin Indbildnings Glas, farvet med Jegets egen Colorit; det er Tilfælde med den onde Samvittighed, der sætter Verdens rolige Skikkelser i Forbindelse med sit eget urolige Centrum; det er Tilfælde med Jalousiens rige Productivitet, der af Virkeligheden skaber en heel anden Verden end den virkelige. I saadanne Tilfælde er Jeget ikke Form for Verden, men Verden er Form for Jeget, et Product af dets egen Skaben, sat af det, en extensiv Skygge af Jegets egen intensive Styrke. Saaledes anseer den subjective Idealisme, som System, hele Verden for en mat Reflex i Sammenligning med den fulde Tanke; Ikke-Jeget forekommer den som noget Secundairt i Sammenligning med Jegets stærke primitive Charakter.

Dette er den sichteeste Idealismes mærkelige Phænomen. I sin Stræben efter Eenhed mellem sig og Verden havde den hele Accenten paa Jeget, erobrede Verden og lagde den ind under den subjective Tankes Herredømme.

Ligesom den subjective Idealisme i Erkjendelsen lader Verden være et Product af Jeget, saaledes giver den os ogsaa, realiseret i Livet, en Verden, hvor Alt bliver afhængigt af Subjectiviteten, der heller ikke i Praxis kjender til Grændser og objective Sranke. Istedetfor at skabe Verden for Bevidstheden og med Selvbevidsthedens Nødvendighed give den sin fornuftige Billie til Tjeneste, sætter Jeget sig selv paa Thronen, driver sit lette Spil med hele Verdens Indhold, og seer med ironisk og indifferent Mine, Religion, Kirke, Moralitet, Ret, Stat og alle objective Bestemmelser confunderes og falde for Subjectivitetsens Pust.

Jeget har denne Magt til at concentrere alle Bestemmelsens Principer i sin egen Subjectivitet, Indbildning, Egoisme og Vilkaarlighed. Det har Magt til at gjøre Godt af Dndt

og Dndt af Godt, til efter Godtbefindende at bortraisonnere og skabe Pligt og Skyld; dets Samvittighed har en Elasticitet, liig det østerlandste Teltts i Fablen, og kan i et Nu udfoldes med en saadan Bevægelighed og til en saadan Bidde, saa den kan optage en heel Hær af Synder, og atter efter Omstændighederne sammenruller, saa den ikke generer ved at bæres.

Det Sande i den subjective Idealisme ligger i, at Verden ikke har sin absolute Gyldighed i sin præsente Skikkelse, at den skal hæves ud over det sandselige Syn, paavirket af Tænkningen, altsaa paa en Maade i Virkeligheden sættes af Jeget. I enhver Gjenstand, forsaavidt den er forstaaet, er det Umiddelbarheden, der er sat, idetmindste gjenindsat af Tanken. I al Kunst bliver den præsente Skikkelse hævet op og sat af Jeget, ellers faae vi kun en mat Copi, som netop er Umiddelbarhedens blotte Dverførelse. Hvad der saaledes sættes af Tanken, bliver idealiseret, og enhver Philosophi er i saa Henseende Idealisme. Det Sande hos Fichte ligger deri, at han fattede Jeget som den Skikkelse, hvori Væren faaer Form, hvor vi lukke Verden inde med os, og har den for os, hvor Universets Mangfoldighed løber sammen i en Enkelthed, og det en Enkelthed, der, som Subject, føler sin Virkelighed. Cfr. Hegels W. 15. 613. Martensen: Grundrids til Moralphilosophiens System § 11 Anmærkning.

§ 3.

Naar Tænkningen, som selvbestemmende Moment, mangler, bliver Jeget omvendt et Product af Væren og sat af den. Saaledes i al cras Autoritetstro. Tanken ligger da underkuet, imponeret, bragt til Taushed af Væren. Det er der kun Verdens ydre Contour, der gaaer over paa Tænkningens Flade. Jeget er en blot Skygge, som Umiddelbarheden kaster. Saaledes i al Fatalisme, hvor Subjectiviteten er sat, prædestineret, af Nødvendig-

heden. Det Sande heri ligger isørigt i Bærens Uroffelighed i Modsætning til Tankens Bevægelighed. Cfr. Martensen: Grundrids til Moralphilosophiens System § 18 og Anmærkning.

§ 4.

Vi have saaledes i § 2 og § 3 tvende Extremer: det ene, hvor Tænkningen alene er det Bestemmende og ender med at sætte Verden, det andet, hvor Bæren er det Enebestemmende og sætter Tanken. Det første overspringer Verden og lader Tanken være sin egen Autoritet, det andet overskygger Tanken og lader Bæren være sin egen Autoritet.

Men Extremerne ere sjældne og unaturlige, fordi Intet er givet enkelt, og enhver Tilintetgjørelse af Modsætningen, denne altera natura, tillige er Selvmord. Tænkning og Bæren ere, fra een absolut Identitet, komne til os som et Tvillingpar, der skulle gjenfinde hinanden, da de ikke kunne leve uden hinanden. De have, som fra Fortiden, en Erindring om hinanden; det modsatte Moment gjør sig altid gjældende som Trang og skinner igjennem som Reflex. Momenternes Stræben er en Søgen efter hinanden og en Tilnærmelse til hinanden.

§ 5.

Som en Mellemting og Mediation mellem Extremerne staaer derfor den vulgaire Philosophi, hvor Tænkning og Bæren begge findes og reflectere sig i hinanden. Men den Ene findes som Resultat af den Anden, Bæren som Resultat af en Tankerække, eller Tanken som Resultat af en Erfaringsrække. Det er den experimenterende Philosophi, idet enten Tanken experimenterer og giver os Resultater (Reflexionsphilosophien), eller Erfaringen experimenterer og giver os Resultater (Erfaringsphilosophien). Bæren bliver blot Resultat, naar den udbringes af Tankens Betragtninger. Saa-

ledes naar jeg f. Ex. udbringer Christendommen af Betragtninger om Nødvendigheden af at have en sædelig Anstalt til Menneskenes Dplysning og Forbedring; cfr. Wegscheiders Institutiones § 128; cfr. herom Dorner: *Entwicklungsgeschichte der Lehre von der Person Christi*. 1839. S. 278 og 279. Ligeledes naar jeg f. Ex. deducerer Staten af Nødvendigheden for at Menneskene kunne have Sikkerhed for deres Eiendom og personlig Frihed. Her ender en Tankegang og Betragtning med Væren som sit Resultat.

Det samme Resultatsmæssige i omvendt Forhold ligger til Grund i al Erfaringsphilosophi, hvor Erfaringen og dens Experimenter, Stoffet og Stoffets Bevægelse, efterlader en Tankelov, Erfaringsfætning, en Regel, et Ordsprog, som Resultat. I første Tilfælde er det en Tankereflection, der giver mig Væren; i sidste Tilfælde er det Stoffets egen Reflexion, der giver mig en Tanke. I første Tilfælde nærmer jeg mig til Væren gennem Betragtninger af Tanken (Tilnærmelses-, Approximationsphilosophi); i sidste Tilfælde kommer der en Tankelov ud som en Erindring af Væren. I begge er der samme Grundkategori; Tilnærmelsen seer frem, Erindringen tilbage; de ere Reflexionens forstjellige Poler, samme Kategori i modsat Bevægelse.

Men hvad der kun gives mig som Resultat er et abstract Væsen. Det Urigtige her er, at Tænkning og Væren ikke findes i den rette uadskillelige Forening, samtidig med Hensyn til Tid og Sted, saa at Væren (Anskuelsen og Erfaringen) var under Tænkningen, i Tanken, og Tanken under Anskuelsen og Erfaringen, i Væren. Begge Standpuncter ere aandsfraværende. Saaledes er den Christendom, der gives mig som Resultat af den ovenfor anførte Betragtning, kun et abstract Christendoms Begreb, der ikke indeholder Meer end Reflexionen, altsaa kun den abstracte Dplysning og Forbedring. Det

specifiske, substantielle Væsen gives mig først, naar Christendommen ikke opfattes blot som Resultat af en Tankerække, men som Eenheden af selve Tanken og Umiddelbarheden, som Ordet i Kjødets, Eenheden af den guddommelige og menneskelige Natur. Ligeledes er det Begreb, vi ved Reflexion udbringe af Staten, kun et abstract Begreb. Det Sande faae vi kun naar ogsaa den fattes som Tanken i Umiddelbarheden, den sædelige Aand og Villie i Realiteten og Livet.

Reflexionen giver os vel en væsentlig (anthropologisk, praktisk) Side, men ikke Virkeligheden i dens Fylde. Og det fordi Væren, det Umiddelbare, ikke selv ligger i Tanken, styrer, bærer, begejstrer den og giver den Ord. Det sande Begreb, der er Umiddelbarheden, der nedsænker sig i Tanken og reproduceres af Tanken, kan ikke fattes af Reflexionen, der, fordi Væren i den ligger udenfor Tanken, kun kan nærme sig det Sande, men aldrig naae det. Reflexionen har kun Væren som et blot Skin.

Væren maa, som factisk Totalitet, ligge i Tænkningen. Stoffet maa selv tale igjennem os. Man maa have Aanden, være Christen, for at tale og domme om Christendommen; Betragtningerne og Reflexionerne over den maae være testimonia spiritus sancti.

Paa dette Værens, Umiddelbarhedens, Anskuelsens Moment, der ligger i selve Tanken og styrer den, berøver overhovedet det Objective i al Geniets Skaben. Deraf — i sin høieste Potens — Christi Mirakler ved Ordet; deraf hele Skabelsen, hvor Ordene „han talede saa skete det, han bød, saa stod det der“, antyde den i Tanken liggende Væren.

I de ovenfor anførte Betragtninger af Christendommen og Staten bleve begge til Midler („til Oplysning og Forbedring“, „for Eiendoms Sikkerhed og personlig Friheds Skyld“). Dette er altid Tilfælde med Væren, naar den gives mig som Resultat af Reflexionen. Reflexionen giver den da sin egen Charac-

teer; og ligesom Reflexionen kun nærmer sig det Sande, saaledes er Midlet ogsaa kun noget Tilnærmende, der selv leder efter Forening. Først naar Umiddelbarheden boer i selve Tænkningen bliver Væren ikke blot Middel, men Selvhensigt.

En ligesaa abstract Betydning have de Tanker, der kun ere Erfaringens efterladte Resultater, istedetfor at være Tanken som Selvhensigt, som det agiterende Princip i selve Umiddelbarheden, som Sjælen i Legemet, blive de blot Tanken som Følge.

Erfaringen, der kun har Tanken som Resultat, ikke Tænkningen i sig under hele sin Gang og alle de Nuancer, der ligge udenfor Resultatet, giver os vel en almindelig Sandhed, men en Sandhed, der mangler al den Bestemthed, Mangfoldighed og Tydelighed, som den vilde have havt i Forbindelse med Umiddelbarheden. Vi see derfor ogsaa, at saadanne Erfarings- og Resultatsætninger ikke udtomme Væren, men idelig trænge til, som det hedder, at corrigeres efter de specielle Tilfælde. Hvis Erfaringen havde havt Tænkningen i sig under hele sin Gang, hvis Væren havde havt Tanken i sig under al sin Mangfoldighed, saa havde de specielle Tilfælde ogsaa været givne med det samme. Uden det bliver Tankeloven kun til et abstract Væsen, der trænger til Modification, det vil sige, til Tænkning bag efter til Erstatning, fordi Tænkningen ikke var samtidig med Erfaringen.

Alle Erfaringsætninger ere eensidige og magre; deres Modsætninger fremstaae med samme Krav paa Gyldighed. Først Totaliteten af alle Erfaringsætninger vilde give os det Sande. Men for ikke at opsamle denne Totalitet fra Individens og Tidens discrete Puncter, er det, at Tanken maa findes i selve Umiddelbarheden, og give os Totaliteten i et Slag, ikke som Opsamling af Resultater, som Umiddelbarheden successivt har tabt bag efter sig.

Erfaringens Ordsprog og Sentenser, disse Guldforn, udgravne ved mange Tankers Svæd og Moie, ere i sig selv langsomt og kummerligt udpinte Resultater, tankefulde Rynker paa Tidens Kjempe. De ere Skygger, der blive tilbage efterat Umiddelbarheden er faret ned i Graven, Dagenes Spor og udbrændte Aske istedetfor Dagenes Liv. Veemodig skue de tilbage paa den svundne Umiddelbarhed og den forliiste Tid, som de egentlig skulde have givet Livet, og i hvilke de selv skulde have fundet deres sande Liv og Anvendelse, istedetfor bag efter blot at staae som Monument.

Naar det Væsentlige kommer bag efter Umiddelbarheden, saa staaer Visdommen udenfor Livet. Den har da den Skjæbne, at være kommet for silde. Alle Erfaringsætninger komme saaledes paa en vis Maade for silde. De komme bag efter vi egentlig skulde have brugt dem, og forbindes derfor gjerne med det Dnske, at man havde vidst dem før. De ere dyrkjøbte Lærdomme, betalte med Tabet af den umiddelbare Nærværelse. Man kan sige, at de komme ind i Livet ved at benyttes for Fremtiden. Ja de faae vistnok altid Betydning af at være et Moment; men blive dog med Hensyn til Fremtiden kun samme abstracte Sandhed, som med Hensyn til Fortiden, og fordre, da Fremtiden i sine Nuancer ikke er adæquat til Fortiden, idelig den omtalte Modification.

Dette Standpunct er Erindringens. Det abstracte Væsen, der fremstaaer efterat Umiddelbarheden er borte, den Skygge, der lever, efterat de friske Tanker, der besadde vort Hjerte, ere oprykkede, den Erstatning man har for hine Legioner af Jølelser, som man forgjæves ønsker sig tilbage, er Erindringen. Enhver Erindring, hvor sand den end er som Umiddelbarhedens purgatorium, hvor sjon den end er som Tankens Perspectiv, hvor blid og veemodsfuld som de svundne Dages sidste Hilsen, er kun et abstract Væsen, der har mistet Umiddelbarhedens Frisk-

hed, der ligger bag ved Bæren, vel som en Sandhed, men som en død og abstract Sandhed.

Naar et Menneske kun lever i vor Erindring, og ikke er mere, saa gaaer vistnok det Væsentlige ved ham op for os som Resultatet af hans Liv. Men det var bedre om vi havde erkjendt dette hans Væsen da han levede, saa havde vi, i de umiddelbare Handlinger, seet det i dets rette Forbindelse*).

Vi kunne hertil føie, at hvad der karakteriserer den aandfulde Historieskriver og Digter netop er, at see Væsenet, den efterladte Erindring, i Forbindelse med de suundne Tidens og Personers umiddelbare Skikkelser, at lade det Skeete fremstaae med Umiddelbarhedens Charakter og see denne i Forbindelse med Tanken, see hvad Datiden ikke saa deri, men hvad der alligevel laae deri**). Det er kun den fæde Historieskriver og Digter, som holder sig til den blotte Erindring og isører denne Skikkelser, som den umiddelbare Datid ikke vilde erkjende for sine.

Hvad der ligeledes karakteriserer den geniale Portraitmaler, er paa eengang at gjengive Umiddelbarheden og tillige den Aand, der ligger bag Umiddelbarheden, saa at baade Fremmede, det er de, der blot see Umiddelbarheden, og Familien, der kjender Aanden, begge finde deres Fordringer til Righed tilfredsstillede***).

*) I den christelige Religion er det den hellig Aand, der atter reproducere Umiddelbarheden (den historiske Aabenbaring) og bestandig lader den leve. Som den mindede Apostlene paa alle Ting, som Christus havde sagt dem, saaledes troster den os Alle for hvad vi ikke umiddelbart have seet og hørt — Ordets Gjenlyd er ikke blot Echo, men den hellig Aand. Derved bliver man tillige Ordets Gjører. Den blotte Refler er underkastet Skindet og Glemselen.

***) — — „med det Svundne

Tør det Nærværende sig kjæft forbinde

Dg skjanke det sit virkelige Liv.“

J. L. Heiberg: Eneværdag S. 70.

***)) Alt Stort maa i det Hele tiltale ikke blot Critici og de saa-

Ligesom det saaledes i det Enkelte er Kunstens og Videnskabens Sag, at see Tanken ikke bag efter Umiddelbarheden, men i selve Umiddelbarheden, saaledes er det Philosophiens Sag, at see Tanken i hele Verdens umiddelbare Stikkløser, have Tanken i Væren, ligesom før bemærket, Væren i Tanken (Aandsnærverelse). Stoffet maa ligesom selv tænke, og Tanken maa ligesom selv leve. Tænkning og Væren maa falde sammen og være i hinanden.

§ 5.

Den Forening af Tænkning og Væren, som Philosophien i dens Fuldbendelse fordrer, leverer Logiken. Logiken grunder sig paa Abstraction, og Abstractionen gjør Tanken og Væren identiske, idet den ikke kan fastholde dem i nogen Forskjel, eller paavise den ene her den anden der.

Naar vi erindre, hvorledes Tanken tilkastes os ubevidst gennem Sandisen og de sandselige Gjenstande, hvorledes den paatrænger sig os gennem Sproget, og næsten indaandes med den Luft, vi bevæge os i, og naar vi omvendt erindre, hvorledes Væren kun har Betydning og Sandhed for os, naar den falder sammen med Tanken, saa vil det sees med hvad Grund Tanken for Abstractionen selv er en Væren, og Væren omvendt selv Tanke. Naar vi endvidere erindre, at Tænkningen, som sand, altid har Anskuelse og Erfaring in mente, og Anskuelsen omvendt, uden Tanke, ingen Betydning har, om saa Gud gjorde Binduer paa Himlen, saa vil det sees, med hvad Grund Tænkningen som intensiv Anskuelse, og Anskuelsen som extensiv Tænkning, for Abstractionen falde sammen i een Række Love. Og naar vi sluttelig bemærke, at Væren og Tanke i Bevidstheden falde sammen i Eet, saa at det, vi der tænke, er,

faldte Kunstkjendere (det er de, der staae paa Basenets Standpunct), men ogsaa den umiddelbare Bevidsthed.

og kun har Sandhed ved at være, og det, der er, tillige er Tanke, saa vil det sees, at Tænkning og Væren gaae sammen i et Tredie, som vi kalde Logos, at de ere samme ene Tanke, og Tænkningen denne i dens Forhold til os, Væren samme Tanke i dens Forhold til Omverdenen*).

Logiken hos Hegel er saaledes ikke blot Tankens Love, men ogsaa Værens Love, og begge i Forening. Der gaaer kun een Traad gennem det Hele: Vi kunne kalde hans Logik Tanken**) i dens nødvendige Udvikling, men vi kunne med samme Ret kalde den Væren i dens nødvendige Udvikling. Indhold og Form falde sammen i Et. Men vi ville tillige see, at det ikke er nogen tautologisk Identitet eller Gensformighed, i hvilken de falde sammen. Identiteten har Forstjellen latent og umiddelbart i sig; og med samme Ret vi sige, vi begynde med en absolut Identitet, kunne vi sige, at vi begynde med en absolut Forstjel. Heri er allerede Bevægelsen givet, og da denne saaledes ikke kommer udvortesfra, men fra en i Identiteten værende Forstjel, er den tillige Selvbevægelse, paa eengang Stoffets og Tankens Selvbevægelse og objective Reflexion, paa eengang Manifestation og Methode.

*) Det samme er Tilfælde med Indhold og Form. Indholdet er den universelle Tanke i dens Forhold til sig selv. Formen er den samme Tanke i dens Forhold til mig, dens Eprog, dens Tilknætningspunct til mig.

**) At Logiken er Tanken i dens nødvendige Udvikling, har til alle Tider været anerkjendt. At den tillige er Væren i dens nødvendige Udvikling, og begge i Forening, er Giendommeligt for Hegel. Philosophien var før ham udstykket i en formel Logik, som skulde give os Tænkningens Moment, og i reale Videnskaber, som skulde give os Værens Moment. Og Bevidstheden af Forbindelsen, som manglede mellem disse og dog var nødvendig, frembragte et tredie Led, Metaphysiken, som stod over begge og udenfor begge og ikke i nogen Forbindelse med Noget af dem.

§ 6.

Abstractionen giver Logikens Love og Categorier deres Begyndelse, deres nødvendige Forudsætning og fri Forudsætningsløshed, hvilket er det Samme.

Den tager det af Værens og Tankens Indhold bort, som disse kunne undvære og dog vedblive at være. Jeg kan abstrahere Meget af Verdens Indhold bort, og dog føle mig værende; jeg kan abstrahere mange fyldige Tankebestemmelser bort, og er dog tænkende. Hvad der saaledes kan tages bort, er ikke Værens og Tankens Forudsætning, da disse bestaae uden dette. Men der er eet Factum og een Tanke (og begge falde sammen i Eet), som jeg ikke kan tage bort, uden at paa eengang Værens og Tankens Grund drages fra mig, og Alt vendes om til Intet. Dette Begreb indeholdes i Ordet „Er“, det almindelige Begreb om Væren. Hertil kan og bør Abstractionen gaae; thi alt Andet er betinget af denne Væren, har den altsaa til Indhold, og er fyldig i Sammenligning med den. Men her maa ogsaa Abstractionen standse. Bilde man gaae videre og negere Begrebet Væren, saa er der baade en *σκόλωψ τῆς σαφει* og en Drivfjeder i Tanken, der begge ligemeget vidne imod os, og gjør Begrebet Væren gjeldende mod vor Villie. Vi kunde ikke engang udtale Ikke-Væren, naar vi ikke havde Begrebet Væren som Forudsætning i os. Væren driller os og følger os, som Nissen i Folkesagnet, naar vi troe at flytte fra den. I denne Væren have altsaa det empiriske Liv og Tænkningen begge deres fælleds uoprykkelige Rod. Den er paa eengang det absolut Positive, da den er det Yderste, der sætter Abstractionen Grændse, og tillige det absolut Negative, da den bliver tilbage efter en altomfattende Abstraction. At der bliver en Positivitet tilbage, udgjør Systemets Nødvendighed, at den bliver tilbage efter en altomfattende Abstraction udtaler Systemets Frihed. Det har en Forudsætning saa nødvendig, at

det ikke kan give Slip derpaa, og saa ringe, at den falder sammen med Intet. Dette er netop den sande Begyndelses Natur, at den med den høieste Nødvendighed forener en altomfattende Abstraction, at den er, er Begyndelse paa Noget, men dog endnu Intet indeholder. Nødvendig Forudsætning og fri Forudsætningsløshed falde da sammen i Et. Cfr. J. L. Heiberg: Perseus Nr. 2. s 2 og 3.

Da Abstractionen er foretaget ikke blot med Tankens men ogsaa med Værens Indhold, saa er Begyndelsen ikke blot ved Tænkningens Abstraction gjort til vor Erkjendelses Begyndelse; men Livets Nødvendighed paanøder den selv som en reel Begyndelse: cfr. J. L. Heiberg: Perseus Nr. 2 s 5. Den er selve Livets og den eksisterende Verdens Begyndelse. Thi ligesom Philosophien giver mig en Reproduction af Livet, saaledes er den Abstraction, den foretager, ogsaa en Abstraction med Livet (ikke fra Livet). Den abstraherer hele Livets Indhold bort indtil den yderste Grændse, hvor Liv og Tanke falde sammen i Et, og begge ikke indeholde Meer end det, at være. Hermed falder den Indvending bort, at Hegel vel havde forstaaet, at sammenføie Tanker og Categorier, men at Systemet var koldt og livløst, at det var gaaet ham med hans Skabning som Pygmalion med sin, at den havde en rigtig Forbindelse af alle Enkeltheder, men manglede Livet; at det Blik, Hegel kastede paa Tilværelsen, var et forstenende Medusas Blik; at man, istedetfor Sandhedens levende og flydende Strøm, kun saa et mere de glace af Gletscher, stivnede Bølger i Tankernes kolde Bjergluft. Systemets første Begyndelse har selve Livet i sig, det Liv, der efter Abstraction fra alt Livets Indhold kun kan betegnes ved, at det „er“, den fortvarende, ikke fastholdelige Væren, der heller ikke holder sig længer, hvad enten vi see hen til Livets Begyndelse eller Udslukkelse, end Categorien Væren,

da den enten gjennem Borden gaaer over i Tilværen, eller gjennem Borden over i Intet.

§ 7.

Det er fremdeles en almindelig Indvending mod Hegel, at det er et blot Skin, at han begynder uden Forudsætning: at allerede Debatten og Discussionen over Philosophiens og Begyndelsens Væsen er en Forudsætning; at hans bestemte Begyndelse er betinget af en heel in mente liggende Verdensanskuelse; at den Undersøgelse (Phänomelogien), hvorved han er kommet til den rene Videns Udgangspunkt, factisk har vrist sig som et nødvendigt foregaaende Arbeide; at han, som Schelling forekaster ham i Fortalen til Cousins franske og tydske Philosophi, om han end ikke forudsætter Andet, saa dog forudsætter Bevægelse.

Ja i saa Henseende er Logik vistnok ikke forudsætningsløs; den forudsætter da Meget; ikke blot at Hegel har levet og tænkt, men at der have været Philosopher før ham, paa hvis Resultater han har bygget. Hans Logik er ikke et pludseligt fra Himlen nedfaldet System uden Genealogi og Stamtable, ikke et System, der har bortkastet Martusunders Resultater, nedsænket alt Foruderhvervet i Glemsels Lethe, og som et nyt opfundet perpetuum mobile, sat sig selv i Bevægelse ved en egen Quægsølv's Natur. Det har Martusunders Erfaring saavel som Hegels egen Verdensanskuelse i sig. Det er derimod forudsætningsløst, forsaavidt det har fattet det Standpunct, hvor den yderste Nødvendighed falder sammen med den yderste Abstraction, hvor Begyndelsen er nødvendig og dog endnu Intet indeholder, hvor Væren, som vi skulle see, er Intet og vilde vedblive at være Intet, hvis vi ikke frelstes ved den Categor, som Væren og Intet giver Tanken i Borden,

og saa atter førtes videre ved den Umiddelbarhed, der ligger i Vorden.

Systemet giver sig heller ikke paa en vilkaarlig Maade hverken Selobevægelsen eller Bevægelsen. Bevægelsen bestaaer deri, at et eensidigt Moment ophæver sig selv og slaaer over i det Modsatte, med andre Ord, i den Nødvendighed, hvormed Tanken med sin Selbestemmelsesret viser, at et eensidigt Moment er Andet, end hvad det synes at være, er sin egen Negation, gaaer over i det Modsatte. At eensidige Bestemmelser have denne Bevægelse i sig, er ingen Opfindelse af Hegel. Allerede Sokrates anvendte denne Bevægelse ved ad Ironiens Vej at vise, at den almindelige Bevidsthed slog om til det Modsatte af hvad den antog for rigtig. Vi vedkjende os den desuden ofte nok selv; naar det hedder *summum jus summa injuria*, saa er det netop et eensidigt fastholdt Moment (*summum jus*) der slaaer om og viser sig som sit Modsatte (*summa injuria*), af Tanken erklæres for det Modsatte af hvad det synes at være. Ligeledes naar det f. Ex. hedder: „allzuviel ist ungesund“, „Hovmod staaer for Fald.“ Denne Bevægelse gaaer gennem hele Livet *). Den ubegrændsede, sorgløse Tilstand slaaer om og bliver selv til Sorg, fordi man Intet har at sørge over; det Eensidige, Eensformige, Modfætningsløse slaaer over i det Modsatte. Med denne Betragtning af eensidige Momenter er Bevægelsen selv givet, altsaa ikke vilkaarlig indført. Naar Hegel siger: den store, altomfattende Væren, det Ubegrændsede er Intet, da grunder det sig paa samme Bevægelse, som vi vedkjende os, naar vi sige: *summum jus, summa injuria*.

*) Cfr. P. M. Stilling: „Philosophiske Betragtninger over den speculative Logik's Betydning for Videnskaben.“ S. 29 & seqq.

§ 8.

I denne Bevægelse har Negationen sin Betydning. Naar vi skulle definere, hvad vi forstaae ved Negationen, saa er den det fuldstændig udtalte Andet, Modsatningen. Denne udtales gennem Subjectets Tanke; den er altsaa Stoffets Dvergang i min Tanke, min Reflexion over Umiddelbarheden. Denne min Tanke er Negation forsaavidt den negerer Umiddelbarhedens absolute Udseende og finder den fører Andet i sig, end hvad den umiddelbart viser frem. Det er den samme Tanke, der som Abstraction reducerede Universet, der nu som Negation bestandig følger Umiddelbarheden og træder corrigerende til i atter at opbygge Universet. Negationen er en Fortsættelse af Abstractionen opad; det er Tanken, der engang har asfocieret sig med Umiddelbarheden, og som denne ikke længer kan skille sig ved, uden at ophøre at være Gjenstand for Philosophien.

§ 9.

Men den dialectiske Bevægelse, hvorved det hegelste System karakteriseres, ligger ikke blot i Negationen. Dialectik hos Hegel udtrykker baade den objective Nødvendighed, hvormed Umiddelbarheden gaaer over i det Modsatte, og den, hvormed begge, Umiddelbarhed og Tanke, gaae over i en fælleds, høiere Eenhed; den indbefatter altsaa baade Negationen og Mediationen. Vi have sagt, at Negationen er Umiddelbarhedens Dvergang i det Modsatte; Mediationen er Modsatningernes Forsoning i den høiere Eenhed.

Ligesom Virksomheden hos den mæglende Person mellem stridende Parter bestaaer i, ikke at skaffe den ene Part Ret ved at tilintetgjøre den anden, men i at lade begge træde frem med deres Ret og saa finde den høiere Eenhed, hvori de begge kunne komme til Ret, saaledes bestaaer Mediationens

Virksomhed i, at finde den høiere Eenhed, hvori Umiddelbarheden og dens Negation, ved at opgive deres eensidige Ret, begge kunne komme til deres sande Ret. Mediationen er Retfærdigheden, der gjør sig gjældende over de Enkeltes eensidige Villie; men netop for at kunne gjøre sig gjældende med Retfærdighed, vil den, at Momenterne selv skulle drive deres Ret til det Yderste; den slaaer dem ikke sammen efter Leilighed og Accord; den er ingen Forligelsescommission, der ved gjensidig at faae dem til at slaae lidt af, blot søger at faae dem bragt sammen; den vil, at de skulle drive deres Ret til den yderste Spidse. Denne Negationens „Ernst, Schmerz, Geduld, Arbeit“ (cfr. die christliche Glaubenslehre von D. F. Strauß I. S. 513) maa ikke mangle, for at Momenterne med Nødvendighed kunne gaae sammen i Retfærdighedens og Synthesens høiere Eenhed. Men Mediationen vil derfor ogsaa kun have med Momenter at gjøre, mellem hvilke der er virkelig Strid; det er ingen Sag at komme frem med tilsyneladende Negationer, blotte Forskjelligheder (saalidt som at opstille Treheder). Kun hvor det kommer „zur Ernsthaftigkeit des Andersseins, zur Trennung und Engweigung“ (die christliche Glaubenslehre von D. F. Strauß I. S. 513) kan Mediationen bringe Forsoning tilveie.

Negationen er altsaa Dialectikens første Proces, Mediationen dens anden Proces. Dialectik er det fælleds Navn for hele den i Sagens Natur grundede Bevægelse, hvorved det Eensidige gaaer over i det Modsatte (negeres) og begge gaae sammen i en høiere Eenhed (medieres); hvorpaa vi skulle see vort første Exempel i Borden, hvor Væren og Intet begge komme til Ret ved at opgive deres eensidige Ret.

V æ r e n.

A. Q u a l i t e t.

a) Den ubestemte Væren : Væren-, Intet-, Borden.

§ 10.

Væren er umiddelbar (*αὐτοματός*). Midlet, der har givet os den, er Abstractionen, og hvad Abstractionen lader tilbage, hvad selv den yderste Abstraction ikke har kunnet tilintetgjøre, er det meest umiddelbare af Alt; det er en Væren, som Tanken ikke har kunnet gøre Ende paa. Væren er saaledes den yderste, umiddelbart sig paatrængende Nødvendighed.

Men ligesom Væren er aldeles umiddelbar, saaledes er den ogsaa aldeles indholdslos. Tanken, der som Abstraction allerede har draget Alt fra den, kan Intet finde deri. Hvis den havde noget som helst Indhold, havde Abstractionen ikke opfyldt sin Pligt som altomfattende Abstraction. Min Reflexion over hvad den indeholder, er den, at den er Intet. Den har intet Skin, ingen Reflex, intet Echo i Tanken. Ved at gaae over i Tanken bliver den til Intet. Jeg kan ikke give den et eneste Prædicat, ikke en eneste Bestemmelse. Og hvad, der ikke har et eneste Tilknætningspunct til vor Tanke, hvad, der ikke engang kan fortjene Prædicatet: Tilværen, er i Virkeligheden heller ikke til. Jeg har Væren i Intets Form.

Men Væren i Intets Form er ikke det blotte Intet; det er Borden. Jeg har en umiddelbar Væren, et umiddelbart, almindeligt Begreb om Væren, men i det Dieblis, jeg vil gribe det, svinder det bort. Det er, og jeg kan dog ikke

holde det; naar jeg vil give det Form, seer jeg det er Intet. Men det har Krav paa Væren; min Tanke er ikke kommet fra Intet, men fra Væren og styres af Begrebet om Væren; netop derfor er det Borden. Begrebet f. Ex. om Guds Væren begejstrer bestandig min Tanke, men Tanken kan ikke fastholde denne Væren; det er netop Gud i Bordens Form. Tanken tillader ikke Væren at staae, og Væren tillader ikke Tanken at svinde; Væren holder bestandig Liv i den henvoende Tanke, og Tanken tilintetgjør atter Værens Haab. Mellem evigt Haab og Stuffelse holdes Borden vedlige; i Bordens urolige Eenhed holdes Modsætningerne sammen. Væren har ingen Bestemthed til at give sig Bestaaen i Tanken, og Tanken har ingen Bestemthed til at fastholde den evigt sig paatrængende Væren.

Ligeledes er Intet i Værens Form en Borden. Der er ingen Umiddelbarhed (her er Begyndelsen Intet og Negationen dertil Væren), men Tanken vil have en Umiddelbarhed, kan ikke rive sig løs fra Væren, søger og leder, stuffles af Umiddelbarheden, men begejstres af sin egen Tanke; den venter og haaber, skjøndt den ikke seer.

Væren i Intets Form og Intet i Værens Form ere begge Borden.

Bordens Momenter ere netop Begyndelsens Momenter i Væren, den er Begyndelse paa Noget, og Intet, den indeholder endnu Intet. Ethvert Idie Led er en Tydeliggjørelse af hvad Umiddelbarheden i Sandhed indeholder, en Tydeliggjørelse, der skeer idet Umiddelbarheden ved Negationen træder i Forbindelse med Tanken. Efr. Hegels W. 6. S. 176.

Tviiblen er en Borden. Den har ganske Bordens Charakter: at Væren og Intet alternere som de samme og dog ikke de samme. Den er en Væren i Intets Form, det er, en Væren, som Tanken ikke kan fastholde, og et Intet i Værens Form, det er, et Intet, paa hvis Væren Tanken ikke vil renoncere.

Ligesom Borden er Systemets sande Begyndelse, saaledes er Bordens efterladte Spor, Tvivlen, overhovedet Philosophiens Begyndelse. Den rykker, ligesom Borden, Gjenstandene ud af det tomme Væren og Intet, og fastholder de ubestemte Momenter dog i en Form. Først i Tvivlen komme Sætning og Modsætning tilsyne og sammenholdes om end i en urolig Eenhed, saa dog i den eneste sande Eenhed, i hvilken de kunne sammenholdes inden de komme ind i Tilværens Sphære.

En anden Tilstand, der har Bordens Charakter, er Bønten. Jøderne, der endnu forvente den forjættede Messias, staae i saa Henseende paa Bordens Standpunct. Deres Forventning er i en vis Henseende en Parallel til den hellig Aand, da den som denne udgaaer fra Gud og Kristus, men den er tillige en fuldkommen Antipode til den hellig Aand, da den adskiller hvad denne forener.

Væren, Intet og Borden ere Typus for enhver tilkommende Sætning, Modsætning og Synthese. Ligesom Gud og Verden, i den yderste Abstraction, forholde sig til hinanden som Væren og Intet, hvilket ogsaa er udtalt, naar det hedder, at Verden er Intet udenfor Gud, og skabt af Intet, saaledes er enhver Forbindelse mellem dem en Borden, ligesom deres første Forening i Tvivlen til deres høieste i Guds Menneskevorden.

Enhver Forbindelse mellem Sætning og Modsætning har Bordens Charakter. Kun i Borden kunne Momenterne sees paa eengang i deres Eenhed og Forstjæl, som de samme og dog ikke de samme. — Borden antager i Systemet concretere Skikkelser; den fordyber sig i sig selv og bliver derved fyldigere *); men, reduceret til Værens abstracte Skyggerids,

*) Cf. Hegels W. 6. S. 177.

gjengiver enhver sand Eenhed os Bordenes Character*). Den er Momenternes zittrende Ballance; deres evigt urolige Hvilepunct.

*) Cfr. Tidskrift for Litteratur og Kritik. 2den Aargang 6te Hefte S. 474 & seqq. Cfr. H. M. Chalybaus: die moderne Sophistik 1842. S. 8. 9. — I sine „philosophiske Betragtninger over den speculative Logik's Betydning for Videnskaben“ har P. M. Stilling i Anmærkn. S. 67 & seqq. opstillet den absolute Værens Categorier som: Væren — Intet — Tilværen, og alligevel gjerne villet redde Borden ved at lade den ligge i Overgangen fra Væren til Intet og fra Intet til Væren. Den kommer altsaa ikke selvstændig frem, men bliver en Slags finere Tanke, en privat Samtale mellem Væren og Intet paa deres Vandring til Tilværen; den bliver en Lyd, en Hvidsten, Noget, der kun kan høres, men ikke kan sees i Tankens Verden, Fodtrinet af Væren og Intet i deres Overgange („Overgangs-Categori“). Hr Stilling er saa grundig en Tænkter, at vi meget godt kunne indsee, at han ikke kan optage en Categori uden tilbørlig Critik; og man maa være ham taknemlig, fordi han holder Liv og Høre i Borden, saa at den ikke skal stagnere. Men man kan paa den anden Side i samme Anledning spørge: er Borden en Tanke, eller er den ingen Tanke? Og er den en Tanke, hvorfor maa den saa ikke komme selvstændig frem i et System, der beskæftiger sig med Tankerne, lader dem træde frem med Klarhed og Bestemthed, og ikke kjender til underjordiske Tanker, der snige sig om mellem de Andre? — Hvad der forleder til at trænge Borden tilbage, og gjøre Tilværen til det 3die Led, er det, at man synes, at Systemet bør allerede i sin første Synthese antyde et roligere Resultat, end den urolige Borden, for at det ikke skal synes, at Systemets Endemaal er en evig, endeløs Borden. Men Systemet skal ikke antyde sit rolige Endemaal paa anden Maade, end ved i Gjærning at vise, at det gaaer over bestandig fra en abstractere Borden til en fuldere, og saaledes i sit Endemaal bliver til en udfyldt Borden, det er en rolig Tilstand. Det skal gjøre sig selv til et roligt Resultat, ikke blot fortælle, at det vil være det. Tvivlen skal gjøre sig selv til Viden ved efterhaanden at udfyldes, og ved at være ganske udfyldt, med det samme være den rolige Tilstand, Viden, men en Viden, der har Tvivlen bag sig, ophævet, erindret. Den sidste rolige Tilstand springer ligesom ud af sig selv af den færdigblevne, modne, concrete

Bed at see tilbage paa Bæren, Intet og Borden, see vi, at denne Sphære karakteriseres ved sin Ubestemthed. Den har ikke engang den Bestemthed, at være til; den er kvalitetsløs, eller rettere sagt, dens Qualitetsløshed er dens Qualitet, hvilket ogsaa er udtalt, naar den kaldes den ubestemte Bæren; den er bestemt som den, der endnu ikke er til, men

Borden. Og det er netop Betydningen af den sidste Tilstand, af Enden, at den maa være et roligt Resultat, og tillige have hele Udviklingen immanent i sig, det er, forene Nødvendighed og Frihed. Ligesom Begyndelsen var Forening af Nødvendighed og Frihed ved at sees i Bordens Form, saaledes er Enden ogsaa Forening af Nødvendighed og Frihed ved at sees i Bordens Form. Systemet begynder sig selv med Nødvendighed og Frihed som abstract Borden, og ender sig selv med Nødvendighed og Frihed som concret Borden. Ligesom den abstracte Borden havde sit Udgangspunct fra den første Bæren, saaledes har den tunge, færdigblevne Borden sit Endepunct i en sidste Bæren. Men analyserede er saavel den første Bæren, som den sidste Bæren, ved den mindste Tankebevægelse, en Borden.

Men Hr. Stilling synes i det Hele at nære nogen Tvivl om, hvorvidt man kan fremstille en „indre Tankebevægelse under et ydre Schema.“ Det er vel sandt, at Anden kan i det Indre baade tale med tusinde Tunger og med en Hurtighed, der lader mange schematiske Pladse og Nummere løbe sammen i Et. Men ligesaalidet som man i Virkeligheden kan tænke uden Ord og ligesaameget som Ordet reagerer til at danne og bestemme Tanken, ligesaameget bliver det, naar man vil forplante Tanken til Andre, nu eengang høist nødvendigt at bruge Ord. Og da disse ikke skulle løbe mellem hinanden, bliver ligeledes fast Plads og Orden (Subject, Prædicat og Copula) nødvendig. Hvad Philosopherne have udtænkt i deres stille Dmgang med Egeria, maa baade stedes til Navnedaab og antage en bestemt Plads og Stilling i Livet. Hjulene i det indre Værk gaae hurtig og rastløs; men da vi nu eengang ere Quantitet og Maal undergivne, saa trænge vi ogsaa til en Viser, der rolig og bestemt peger paa sikke Nummere og Pladser. Dette „ydre Schema“ er isøvrigt, ved den hegel'ske Logik, ikke længer noget blot ydre Schema, men tillige et indre; thi anden Betydning har det ikke, at Hegel's Logik er absolut Form og Methode.

hvis Tilværen er i Borden. Denne Bæren kaldes den abstracte Bæren, fordi den er løsreven fra alle Bestemtheder, og er den meest indholdslose. Men den kaldes ogsaa den absolute Bæren, fordi den i sine Skyggerids dog ligger til Grund for det Absolute, er det Dyrindelige og Specificke, fordi det Absolute ikke er Andet end disse abstracte Bestemmelser, der gjenfinde sig selv i fyldigere Skikkelser (sfr. Hegels W. 6. S. 230 „Auch das Wort: Absolut, selbst, hat häufig keine weitere Bedeutung als die von Abstract“). Den samme Dobbeltthed ligger forresten ogsaa i Brugen af „Ding an sich“, „det høieste Væsen“, „Tingenes første Grund“ og „sidste Aarsag“, der paa eengang kaldes det Første og det Sidste, ligesom Skriftens „Ord“ og „Logos“, paa eengang Alpha og Omega, hvorved det betegnes som det, der er for Alt og bliver tilbage, naar Alt abstraheres bort, men tillige i Forbindelse med Alt, giver Alt dets sande Liv.

b) Tilværen.

§ 11.

Tilværen, Ikke-Tilværen, Noget.

Borden er Systemets første Synthese. Men Synthesen er Liv og fremad drivende Bevægelse. Den staaer ikke blot i Forhold til det Foregaaende som dets sammensfattende Enhed, men har umiddelbart et Skin af den kommende Udvikling i sig. Som sand Synthese er den tillige ude over sig selv; den indeholder for den, der standser og betragter den, Mere end den ved første Blik synes. Den er ligesom Nutiden, der ikke blot har Fortidens Momenter i sig, men tillige skjuler en Propheti med Hensyn til Fremtiden. Naar vi altsaa lytte til Bordens fremad drivende Bevægelse, saa er dens Sprog: „Er, Er ikke, Er, Er ikke“, ic. Den taler altsaa om Noget,

som alternerer mellem at være og ikke være. At tale om Noget som baade er og ikke er uden at det i Virkeligheden skulde enten være til eller ikke være til, er en Modsigelse. Ligesom det vilde være en Modsigelse at tvivle, naar man ikke havde nogen Gjenstand enten virkelig eller indbildt for sin Tvivl; eller at vente, naar man ikke havde nogen Gjenstand for sin Venten, saaledes vilde Borden's Alterneren mellem Væren og Intet være en Modsigelse*), naar den ikke havde Tilværens Begreb i sig.

Tilværen og Borden ere uadskillelige Correlata. Naar vi see en Tilværen, da føres vi tilbage til dens Borden, den Tid, da den svævede mellem Væren og Intet. Vor første Tanke om Verden gjælder dens Borden. At Tilværen har Borden bag sig er let at fatte. Der foretager jeg endnu Abstractionen,

*) „Das Seyn im Werden als eins mit dem Nichts, so das Nichts eins mit dem Seyn, sind nur verschwindende; das Werden fällt durch seinen Widerspruch in sich in die Einheit, in die beide aufgehoben sind, zusammen; sein Resultat ist somit das Daseyn.“ Hegels W. 6 S. 177.

„Auch in unserer Vorstellung ist dieß enthalten, daß, wenn ein Werden ist, Etwas dabei heraus kommt, und daß somit daß Werden ein Resultat hat.“ Hegels W. 6. S. 178. Resultatet er en umiddelbar Vished der indeholdes i Synthesen. — Tanken har, under enhver Forventning, Spænding, Svæven og Falken, bestandig Tilbliven eller Ophør som en nødvendig given Categori in mente. Tanken vilde ikke kunne udholde den endeløs udstracte Borden. En Borden uden Tilværen falder ud i det Latterlige. Det Comiske har for en Deel sin Bestaaen i en Borden, hvoraf der ingen Tilværen kommer ud. Naar vi lee ad En, der gjør store Ophavelser til et Kunststykke, som bliver til Intet; naar vi lee ad En, der aabner Munden, men holder inde just som vi troe, at faae Noget at høre, saa er det en Borden uden Tilværen, vi udlee. „Das Lächerliche ist eine Mischung, die auf Null hinausläuft.“ (Novalis Schriften. 1837. 1. S. 223). „Viel Geschrei und wenig Wolle.“ „Parturiunt montes, nascitur ridiculus mus.“

reducerer Verden til dens Princip; fra Virkning gaaer jeg tilbage til Aarsag, fra Anskuelse til Begreb, fra det Fyldigere til det Abstractere. Men i Logiken gaaer jeg omvendt til Værks. Der har jeg allerede foretaget Abstractionen og seer nu, hvorledes det Abstracte bevæger sig skabende fremad. Der kommer Aarsagen (Ur-sache) først og giver mig Virkningen. I Anskuelsen og Forestillingen er Tilværen givet før Borden; i den absolute Tanke er Borden før Tilværen. I Anskuelsen hedder det: Alt hvad der er til, er vordet; i den rene Videnskab hedder det omvendt: hvad der vorder, er til.

Tilværen er bestemt Væren fordi den er vordet. Kun det, der erkjendes som Resultat af Borden er til, og har Tilværens Bestemthed*). De sandfelige Tings Tilværen grunder sig paa en umiddelbar anskuet Borden, deres Sammenhæng med Andet, Forplantelse, Været, Betingethed. En Tilværen uden Borden foran sig, en uventet, umedieret, pludselig fremstaaet Tilværen, gjør næsten, at jeg ikke troer mine egne Sandser. Forundring og Skræk have for en Deel deres Grund i en Tilværen, der kommer paa os uforberedt, uden foregaaende Borden. — Ligeledes med enhver aandelig Tilværen**). Alt hvad jeg med Bestemthed skal sige er til, maa have gennemgaaet Bordens Proces, være tænkt ved Siden af sit Modsatte, i Modsætning til ikke at være. Naar jeg ikke erkjender en Tilværen som Resultat af Borden, op søger jeg dens Borden, det er, jeg tvivler om den. Derfor betvivles Mirakler af saa

*) „Das Seyn, als dessen Bedeutung sich zunächst dieß erweist geworden zu seyn.“ Hegels W. 6. S. 179.

***) Indifferentisme er en Tilværen uden Borden, aandelig Død, deres Tilstand, hvilke hverken Himmel eller Helvede kan bruge, fordi de levede uden Noes og uden Daddel, forstodte af Gud og af hans Sjender. Cfr. Dante. Ved Strækfug. 1840. S. 49.

Mange; man er vant til at see Tilværen udbragt som Resultat af Vorden, og glemmer, at i Miraklerne, saavelsom i Guds Skaben og Menneſſevorden, falder Factum og Udvikling ſammen i Eet, og efterlade Reproductionen i den menneſſelige Bevidſthed paa eengang ſom deres evige Vorden og Tilværen. Ligeledes føres en Tilværens Bortgang og Forſvinden, naar den ikke erkjendes ſom Resultat af Vorden, tilbage til Vorden. Efr. Elias; Jøderne ventede han ſkulde komme igjen.

Da Tilværen ſaaledes har gennemgaaet Værens og Intets Form; har den Negationen (Modſætningen, Intet) ikke udenfor ſig, ſom Noget, hvori dens Væren kan gaae over, ſom Tilfældet var med den første ubestemte Væren; men den har overvundet den, har beſvaret dens Spørgsmaal, har den i ſig ſom Noget, der netop giver dens Væren Begrændſning og Beſtemthed. Hvad der er Resultat af Vorden har Negationen i ſig; hvad der har Negationen i ſig, er derved beſtemt*). Alt følgende i Systemet er beſtemt; thi det har Vorden bag ſig, eller hvad der er det Samme, Negationen i ſig. Denne Beſtemthed, hvorved Noget, ſom beſtemt Væren, er rykket ud i Tilværens Sphære, kaldes Qualitet*).

*) „Das Daſeyn iſt gewordenes, beſtimmtes Sein, ein Sein, das zugleich Beziehung auf Anderes, alſo auf ſein Nichtſein hat“. Hegels W. 18. S. 96. „Aus dem Werden geht das Daſeyn hervor. Das Daſeyn iſt das einfache Einſeyn des Seyns und Nichts.“ Hegels W. 3. S. 112. „Daſeyn iſt, nach ſeinem Werden, überhaupt Seyn mit einem Nichtſeyn, ſo daß dieß Nichtſeyn in einfache Einheit mit dem Seyn aufgenommen iſt.“ Hegels W. 3. S. 113 „ſoweit das Daſeyn ſeyend iſt, ſo weit iſt es Nichtſeyn, iſt es beſtimmt.“ ibid. S. 114. „Das Daſeyn iſt Seyn mit einer Beſtimmtheit.“ Hegels W. 6. S. 179.

***) „Die Beſtimmtheit ſo für ſich iſolirt, als ſeyende Beſtimmtheit, iſt die Qualität.“ Hegels W. 3. S. 114. „Das Daſeyn iſt Seyn mit einer Beſtimmtheit, die als unmittelbare oder ſeyende Beſtimmtheit iſt, die Qualität.“ Hegels W. 6.

Men naar jeg kalder Bordens Resultat Tilværen, da er det eensidigt og umiddelbart. Derfor har Tilværen ogsaa Umiddelbarhedens Plads*). Tilværen er Borden vilkaarlig sat i eet af sine Momenters Form med det andet som Negation. Det er Borden sat i Værens Form med Intet som Negation. Men jeg kan med samme Ret sætte Borden i Intets Form med Væren som Negation. Enden paa Verden mellem Væren og Intet, Enden paa Tvivlen, kan ligesaa vel være en Ikke-Tilværen, der har Begrebet om Væren i sig, som en Tilværen, der er seet i Modsetning til Intet. At Bordens Resultat saaledes ligesaa vel er Ikke-Tilværen som Tilværen udtales i Negationen: Ikke-Tilværen, der ikke mindre fremstaaer med Krav paa at henhøre til den bestemte Værens Sphære. Der ere mange Ting, der ikke ere, der kunne give Tanken langt mere at bestille end Tilværen. Hvad, der eengang har sat Tvivlen i Bevægelse, kan ikke vises bort af Tilværen. Det er eengang vordet, og bliver ialtfald staaende i Tilværelsen som Noget, der skal overvindes. De samme Bildfarelser, de samme Indbildninger, det samme Intet, reproduceres til forskjellige Tider, og lader sig ikke bortvise af Tilværen med den blotte Bemærkning, at de ere Intet. Et Intet, der er gaaet igjennem Borden, er ikke længer det abstracte Intet, men concret Negation, der, ligesaa vel som Væren, antager andre og fylldigere Skikkelser.

S. 179. „Die Qualität ist überhaupt die mit dem Seyn identische, unmittelbare Bestimmtheit“. — „Etwas ist durch seine Qualität das, was es ist, und indem es seine Qualität verliert, so hört es damit auf, das zu seyn, was es ist.“ *ibid.*

*) „Das Daseyn ist das einfache Einsseyn des Seyns und Nichts. Es hat um dieser Einfachheit willen die Form von einem Unmittelbaren.“ Hegels *W.* 3 *Th.* S. 112, 6 *Th.* S. 178. „Daß das Ganze, die Einheit des Seyns und des Nichts in der einseitigen Bestimmtheit des Seyns sey, ist eine äußerliche Reflexion.“ Hegels *W.* 3. S. 113.

Derved har Tilværens Begreb deelt sig, og vi faae Realitet, det er en Tilværen, der er modsat Ikke-Tilværen, og Negation, det er en Ikke-Tilværen, der er seet i Modsætning til og ved Siden af Tilværen*).

Disse Modsætninger falde sammen i Enheden: Noget; de have begge det tilfælleds, at være Noget; det Negative er ligesaavel Noget som det Positive. Begge ere komne fra Borden, og Borden kan ikke have et Intet til Resultat. Hvad der er gaaet igjennem Borden er Noget; det kan være en Negation af Tilværen, men derfor ikke mindre Noget.

Noget forener Tilværen og Ikke-Tilværen i en fælleds Enhed og udsiger, at hvad der virkelig skal være Noget, en fuldstændig og sand Tilværen, maa være Enhed af tvende modsatte Tilværens Skikkelser, Realitet og Negation.

Borden gav os Synthesens abstracteste Skikkelse: blot Enhed af Tvende; Noget er allerede en concretere Borden og giver os saaledes en stærkere Antydning af Synthesen: at den maa være Forening af tvende modsatte Tilværener (en synlig og usynlig, en sandfelig og en reflecteret).

I Noget kommer Subjectiviteten allerede svagt frem i Enhed med Objectiviteten, thi af tvende modsatte Tilværener er eo ipso Tanken, „das Insihseyn“, den ene, ligesom Negationen, der er indlemmet, netop er Tanken, der giver Tilværen sit Bifald og gjør den til noget Tilværende**). Naar jeg blot taler om en Tilværen, saa staaer Subjectet udenfor, hvad jeg derimod kalder Tilværende, er en Tilværen, der er indlemmet i Subjectets

*) Die Qualität, so daß sie unterschieden als seyende gelte, ist die Realität; sie als mit einer Verneinung behaftet, Negation überhaupt, gleichfalls eine Qualität, aber die für einen Mangel gilt, sich weiterhin als Grenze, Schranke bestimmt.“ Hegels W. 3. S. 115.

***) „Das Daseyn als in dieser seinen Bestimmtheit in sich reflectirt ist Daseyendes, Etwas.“ Hegels W. 6. S. 179.

Bevidsthed. For at kalde en Ting tilværende, maa jeg føle dens Tilværen i min egen Tanke, for at kalde en Gjenstand Noget, maa det have en intensiv Betydning for mig, være Noget i mig, ikke blot en Tilværen udenfor mig; saa at det Absolute ikke er spaltet i Object og Subject, men er „einfache seyende Beziehung auf sich“ (Hegels W. 3. S. 120).

Derfor er Noget Begyndelsen paa Subjectet, og hvad vi kalde Noget, gjælder med Ret som noget Reelt*). Noget udfiger, at den abstracte Almindelighed, Atheniensernes „θεος αἰωνόστος“, de franske Fritænkernes „l'etre supreme“, der ligger for os som et fjernt Land, har faaet Tilværen i Subjectets Bevidsthed, og derved er blevet Tilværende.

Noget er Tilværens eneste Enhed. Det er det Mæglende mellem Vordens ubestemte Væren og den kommende Sphæres, Forsigværens, sande Væren. Det har forløst den ubestemte Væren til en bestemt Enheds Skikkelse og skal nu bane os Vej til Forsigværens fulde Enhed. Men det staaer her i Fare for, at tabe sin svage, næsten mystiske Enhed, i Fare for, ikke at kunne taale den Bestemthed „Andet“ giver det, og at tabe sig enten i Endelighedens Foranderlighed eller Endelighedens Dualisme inden det gjenfinder sig i Uendelighedens Forsigværen. Vi kunne give et Billede af Nogets Enhed ved at sammenligne den med Mysticismen**). Mysticismen har Sandhed som Noget; den er den samme svage Enhed af modsatte Momenter, den samme lette Forbindelse af den usynlige og synlige, den objective og subjective Verden; den staaer som Noget

*) „Daseyn, Leben, Denken u. s. f. bestimmt sich wesentlich zum Daseyenden, Lebendigen, Denkenden (Ich) u. s. f. Diese Bestimmung ist von der höchsten Wichtigkeit, um nicht bei dem Daseyn, Leben, Denken u. s. f. auch nicht bei der Gottheit (statt Gottes), als Allgemeinheiten stehen zu bleiben.“ Hegels W. 3. S. 120.

***) Cf. Martensen: Mester Eckart. S. 2 & seqq.

imellem Vorden og Forsigværen, Tvivlen og Selobevidstheden; den har hævet sig over Tvivlen, men staaer i Fare for, ikke at kunne taale den Bestemthed, Andet giver den.

Ligesom Noget er Mysticismens Categori, saaledes er det i det Hele den Categori, hvori Følelsesmenneskene bevæge sig. De have Sandheden i Nogets lette Identitet af det Subjective og Objective. Derfor dreier al deres Demonstration og Explication sig bestandig om, „at der er Noget, som siger dem det“, „at de føle det og vide det“ paa Grund af dette Nogets Røst i deres Indre. Fruentimmer i Allmindelighed have, i dette Følelsens Noget, deres umiddelbare Sikkerhed med Hensyn til Religion, moralsk Følelse og naturlig Takt; det sikkrer dem mod Tvivl; men gjør ogsaa, at de vanskelig gaar ud over deres Noget og ind paa Andet.

Noget er en meget haardnakket Categori paa Grund af dens tilsyneladende uroffelige Identitet af det Objective og Subjective. Al Fanatisme har for en Deel sin Grund i dette ubestemte Noget, hvor man, stolt af at være i Besiddelse af Eenheden, ikke vil indlade sig paa videre Bestemthed, hvor man troer at have Alt i Noget, og istedetfor at see, hvorledes det godt kan forenes med Andet, tilintetgjør Andet.

Noget er, som sagt, kun Begyndelsen paa Subjectet „das Insihseyn nur erst ganz unbestimmt.“ (Hegels W. 3. S. 120.) Andet er den faste Bestemthed, Tilværen opreiser, en Bestemthed, Noget maa kunne taale, inden det skal kunne gjenfinde sig i „Sit Andet“

S. 12.

Noget og Andet.

Naar Ikke-Tilværen bliver til Noget, bliver den eo ipso til Andet. Thi den er paa den ene Side ude af Tilværen og er Tilværens Negation (nemlig som Ikke-Tilværen),

og paa den anden Side kommer den dog ind i Tilværen (nemlig som Noget). Hvad der saaledes paa eengang er ude af Tilværen og dog kommer ind i Tilværen, er den Kategori, vi kalde Andet. Spøgelser f. Ex. er en Ikke-Tilværen. Men det er en Ikke-Tilværen, der er seet i Modsatning til Væren, der har sat Tvivlen i Bevægelse og er vordet. Den er derfor ikke Intet, men Noget; men atter kun Noget ved at være Andet, f. Ex. Indbildning, Skin, Dienbedrag ic. — Ikke-Tilværen, der ikke kan bortvises af Tilværen, men maa indlemmes i den som Noget, er kun Noget ved at være Andet. I Andet erklære vi, at den som Ikke-Tilværen dog henhører til Tilværen.

Andet er Modsigelsens umiddelbare Opløsning. Thi det fastholdte Noget har den Modsigelse i sig, at tvende Forskjellige ere det samme Noget; det svarer mig: Gud er Noget, Verden er Noget, Aanden er Noget, Kjødet er Noget ic., et Svar, der er meget rigtigt naar Spørgsmaalet gjælder deres Tilværen eller Ikke-Tilværen, naar det spørges om ikke Gæt af dem er Intet, altsaa rigtigt med Hensyn til det Foregaaende. Men ligesaa fand en Eenhed og ægte Modsigelse Noget er med Hensyn til det Foregaaende, ligesaa Ulogisk og Eensidigt er det at blive staaende derved og ikke see, hvad Opløsning det indeholder i sig. Alle Eensidigheder have deres Grund i at fastholde relative sande Eenheder som absolute.

Andet kommer frem idet Ikke-Tilværen fattes i Nogets Form. Noget har altsaa selv den sande Forandring og Foranderlighed i sig. Metamorphosen ligger i selve Synthesen, og er, som sagt, ikke Andet end Modsigelsens Opløsning, hvorefter Negationen, indlemmet i Tilværen og betragtet som Noget, bliver Andet (Forandring)*.

*) Naar Hr Stilling i sine „Philosophiske Betragtninger“ S. 69 Anmærkning, mener, at „Forandring er Overgangen fra

Qualiteten, den med Væren identiske Bestemthed, har saaledes fra Tilværen og Ikke-Tilværen (Realitet og Negation) gennem Noget bestemt sig som Noget og Andet. Tilværen har faaet fast Bestemthed, thi dens Momenter staae ligeover for hinanden som Noget og Andet.

Andet er Negationens Seier. Fra at være Intet har den faaet Andets faste Skikkelse. Det gjælder nu ikke længer som ved Intet, at faae Negationen ind i Systemet; det gjælder derimod at see, at den faste Bestemthed: Noget og Andet, ikke fordunkler mig Eenheden imellem dem. Thi saalænge vi ikke have fundet Synthesen mellem Noget og Andet, ville vi bevæge os i Tilværens Bestemthed, det er med andre Ord, i Endelighedens Sphære.

J sig selv er Tilværen ingen Endeligheds Sphære, thi den indeholder den sande Uendeligheds Momenter i sig; men det er Menneskenes urigtige Opfattelse af den, det er Menneskene, der ikke kunne finde Synthesen mellem Noget og Andet, der gjøre Tilværen til en Endelighedens Sphære, og opfylde den med Endelighedens Categorier.

1. Noget gav mig umiddelbart: Noget og Andet. Men begge kunne med lige Ret kaldes Noget og begge med lige Ret Andet; det er ligegyldigt, hvilket af de tvende jeg kalder Noget og hvilket jeg kalder Andet; de løbe i hinanden begge som Noget og begge tillige som Andet.*) Jeg har Trang til Adskillelse

Noget til Andet og Andet til Noget", og at det "er evident, at Forandring staaer i samme Forhold til Noget og Andet, som Borden til Væren og Intet", saa er det vistnok meget evident med Hensyn til den slette, trivielle Forandring, som vi ret strax skulle karakterisere. Med Hensyn til den sande Forandring er det, efter hvad vi ovenfor have viist, ingenlunde Tilfælde.

*) Noget er paa cengang sig selv og Andet, og Andet er paa cengang sig selv og Noget. Men begge ere tillige hinandens Negation.

og dog ingen virkelig Adskillelse; de ere de samme og dog ikke de samme; de synes at alternere som Væren og Intet i Borden, og den eensidige Forstand, der træder til for at forbinde dem, seer ogsaa kun en Bordens Kategori i dem og kalder denne Borden Foranderlighed. Alt er en endeløs Borden af Noget og Andet, et evigt Kredsløb af Fødsel og Død.

Men denne Borden er ikke en høiere, intensivere og fyldigere Borden; det er kun den gamle, abstracte Borden, der havde Sandhed og Gyldighed paa sit Sted, i den ubestemte Værens Sphære, men som Logikken har ophævet og gjort Ende paa, og derved erklæret for et overvundet og endeligt Standpunkt. Det Endelige bestaaer netop i at henflytte sig paa forgangne Standpunkter og sætte sig tilbage i Kategorier, som den nye Aand har gjort Ende paa.

Noget og Andet opfattet som Borden, blot med et andet Navn, som Foranderlighed, er en Kategori for det Endelige. Thi den blotte Foranderlighed er Forgængelighed og Død; Noget, der absolut gaaer over i Andet, bliver til Intet. Den absolute Overgang er Undergang.*) „Die endlichen Dinge sind — aber die Wahrheit dieses Seyns ist ihr Ende. Das Endliche verändert sich nicht nur, wie Etwas überhaupt, sondern es vergeht“ — „das Seyn der endlichen Dinge als solches ist, den Keim des Vergehens als ihr Inselfeyn zu haben, die Stunde ihrer Geburt ist die Stunde ihres Todes“ (Hegels W. 3. S. 137).

*) Aand og Natur ere hinanden modsatte som Noget og Andet (rettere sagt som Noget og dets Andet), men naar Naturen reduceres til Aandens absolute Andet; naar jeg tager Alt bort hvad den har tilfældes med Aanden, altsaa Aandens Love, Naturens egne Love, saa bliver den til Intet, ikke til Andet. Ligeledes bliver Aanden, naar den løsriives fra Materien, ikke til Andet, men til Intet. Overgangenes Typus er fra Væren til Intet. Selv i daglig Tale betegner Udtrykket: „det gaaer over“ (f. Ex. om Sygdom) en Overgang fra Væren til Intet.

2. Tilværen opfattes ligeledes i en Endelighedens Categori, naar man fastholder Identiteten mellem Noget og Andet og glemmer Forskjellen; det er den ene Substanses Princip, hvor Andet bestandig reduceres til det samme Noget; hvor al Form og Bestemthed svinder hen i en eneste causa immanens.

3. Omvendt give Noget og Andet mig en anden Endeligheds Categori, naar vi overseer Identiteten og eensidig fastholde Forskjellen; de blive da absolut forskjellige. Det er Dualismens Categori: Lys og Mørke, Gud og Verden, istedetfor Lys i Mørket, Gud i Verden. Her bestaaer Endeligheden deri, at det Ene ender, hvor det Andet begynder; netop fordi det har Andet ligeover for sig som absolut Grændse, er det indskrænket til sin egen Enkelthed.*)

4. Naar vi fastholde Noget og Andet som de, der tilnærmelsesviis, gennem en Progres i det Uendelige, engang skulle komme i Eenhed, faae vi den slette Uendelighed. Noget faaer bestandig Andet til Grændse, gaaer ud over Grændsen, men seer en ny Grændse, og saaledes i det Uendelige. Det er det Endelighedens Standpunkt, som Hegel kalder „das Sollen“, hvor vi paa eengang ere ude over Grændsen og dog begrændsede, hvor i Adskillelsen Eenheden ubestemt gjør sig gjældende og med Skullens tomme Myndighed i det Uendelige driver os ud over de bestandig ny sig opreisende Skranke (Hegels W. 3. S. 140 & seqq.). Saaledes naar der tales om tilnærmelsesviis at komme til Fuldkommenheden, et Punkt, der med samme Ret kan siges, at være meget fjernt, som at være nær, fordi al Bevægelse, abstract taget, som allerede Zeno bemærkede, er ligestor, Noget vi ogsaa selv vedkjende os, naar

*) Naar i Dispytter over en eller anden Gjenstand Noget og Andet skilles skarpt fra hinanden, er Resultatet gjerne at begges Meninge ere eensidige.

det f. Er. hedder: "tidlig eller sildde skulle vi Alle døe", "ligesaa godt først som sidst", "ligesaa godt springe i det som krybe i det", hvor Bevægelsen i og for sig, Hurtighed og Langsomhed, netop er udtrykt som ligegyldig, hvilket ogsaa Christus udtaler, naar det til den sildig sig Omvendende hedder: "idag skal Du være med mig i Paradiis"; og naar der blandt Arbejderne i Vingaarden ikke gjøres nogen Forskjel mellem de Sidste, der ikkun have arbejdet een Time, og dem, som have baaret Dagens Byrde og Hede. H. Suso siger om Ewigheden: "Ja der Mensch, der heute würde eingenommen, der wäre nicht kürzer da gewesen, nach Ewigkeit zu sprechen, denn der vor tausend Jahren eingenommen ward." Efr. "Leben und Schriften", herausg. von Diepenbrock. 2te Aufl. S. 302.

5. Omvendt gjør Adskillelsen sig gjældende, naar vi, uagtet vi have Bevidsthed om Eenhed, dog bestandig synke tilbage i Adskillelsen; der ligger en Eenhed til Grund, men Noget og Andet ere af saa forskjellig Natur, at de aldrig kunne gaae sammen. Saaledes naar det f. Er. hedder: at vi ikke kunne naae Fuldkommenheden paa Grund af vor Natur; at Mennesket vel oprindeligt er skabt i Guds Billede, men at det Endelige dog aldrig kan naae det Uendelige.

Efter disse urigtige og halve Forbindelser og Forhold mellem Noget og Andet, der kun give os Endelighedens og den flette Uendeligheds Categorier og gjøre Tilværen til en Endelighedens Sphære, skulle vi see den høiere Eenhed, hvori de gaae sammen.

§ 13.

Sit-Andet.

Noget giver mig Andet, og dette Andet er vistnok selv Noget og Noget selv Andet. Men netop derfor er Noget, idet det er Andet, tillige sit eget Andet, og Andet er kun Andet ved

at være Nogets Andet, og det er selv Noget, altsaa sit eget Andet.

Noget og Andet gaae sammen i Eenheden: „Nogets Andet“ eller „Sit=Andet“ („Etwas Anderes“ oder „Seyn Anderes“).

Gud er Noget, men kun ved at være sit eget Andet, det er, aabenbarer sig i Andet, aabenbarer sig i Verden. Christus er Noget, men kun ved at være sit eget Andet, det er Gud=Mennesket.

Naturen er det Andet til Aanden (som da er Noget); men Naturen er selv Noget, selv Aand, altsaa kun Andet ved at være Aandens Andet, det er, sit eget Andet, „das Außer-sich-seyn des Geistes“.*)

En Ting er kun Noget ved at være sit Andet, og en Ting er kun Andet ved at være sit (sit egentlige til Grund liggende) Andet.

Naar jeg udtaler Sit=Andet, Nogets Andet, Noget=Andet, da har jeg Andet, men det er dog i Forbindelse med Noget, ikke total Negation af det. Naar jeg f. Ex. siger: Verdens Dphav er ikke Naturelementerne, men noget Andet, saa har jeg vel Andet, men der er dog tillige udtalt, at dette Andet har Noget tilfælleds med Naturelementerne. At jeg anvender Noget=Andet saa hyppigt, naar jeg saa ofte siger: „det er ikke det, men noget Andet“, kommer deraf, at Alt her i Verden staaer i Forbindelse sammen, at altsaa Andet som Andet dog staaer i

*) „Solches seiner Bestimmung nach Andere ist die physische Natur; sie ist das Andere des Geistes; diese ihre Bestimmung ist so zunächst eine bloße Relativität, wodurch nicht eine Qualität der Natur selbst, sondern nur eine ihr äußerliche Beziehung ausgedrückt wird. Aber indem der Geist das wahrhafte Etwas, und die Natur daher an ihr selbst nur das ist, was sie gegen den Geist ist, so ist, insofern sie für sich genommen wird, ihre Qualität eben dieß, das Andere an ihr selbst, das Außer-sich-seyende (in den Bestimmungen des Raums, der Zeit, der Materie) zu seyn.“ Hegels W. 3. S. 124.

Forbindelse med Tingen selv, dog har Noget i sig, hvilket ogsaa er udtrykt, naar det hedder, at Alt Falskt dog har noget Sandt i sig.

Nogets Andet, Sit-Andet, er den fælleds Eenhed, hvori Noget og Andet gaae sammen; det er den Eenhed, hvori Tilværens Momenter maae fatte sig, hvis de ikke skulde give os Endelighedens Categorier; det er den høiere, intensivere, fyldigere Borden, der sammenholder dem paa eengang i deres Eenhed og Forskjel.

c) Forsigværen.

§ 14.

Forsigværen, Væren-for-En, En.

Ligesom Sit-Andet er Tilværens sande Resultat, saaledes er det med det samme ikke Tilværen meer. Sig selv og Andet i Eenhed kan ikke bestemmes ved blot at være til; Anden og dens Andet, Naturen og dens Andet, er en langt høiere Værens Bestemthed, en concretere Dualitet, end blot at være til. Tilværen paaviser sine Momenter særskilte, med skarp Bestemthed som de, der ere til som Realitet og Negation, som Noget og Andet; eller den seer dem gaae over og derved tillige forgaae. Sit-Andet derimod forener de Adskilte, men saa at ingen af dem gaaer under. Noget er her til ved Andet og for Andet, og Andet til ved Noget og for Noget, og derved begge til som sig selv og for sig selv. Det er den Værens Form, den Dualitetens Skikkelse, som kaldes Forsigværen. *)

*) Sit-Andet leder os til concretere Bestemmelser af Noget og Andet: Ansichseyn, den egne Bestemthed, hvad Noget er an sich (det er, det i sig reflecterende Noget: Sit), den Gyldighed og Ret, Noget har i sig selv; og Seyn-für-Anderes, dets Be-

Men naar jeg kalder „Sit=Andet“ Forsigværen, da er det eensidigt. Jeg har da sat „Sit=Andet“ i Momentet „Sit“; men dette er umiddelbart, thi Momentet „Andet“ i „Sit=Andet“ har samme Ret til at træde bestemmende frem. Forsigværen er det subjective Moment, der eensidig har gjort sig gjældende, og som derfor ogsaa negeres af Væren=for=En, det er, en sand Væren udenfor En, der skal være den sande Væren for En, give Forsigværen dens sande Indhold, det Levende udenfor, der skal give mig det sande Liv og faae paa den anden Side sit sande Liv fra mig, Personlighedens Moment udenfor, der skal gjøre mig til en sand Personlighed: Forsigværende, og, paa den anden Side, faae sin sande, levende Personlighed fra mig, i mig føle sig selv som frit, Forsigværende.

stemthed ved Andet, den relative Betydning, det har ligeover for Andet, Andets Ret til det.

Ansichseyn udtrykker, at det er til som sig selv og for sin egen Skyld; Seyn=für=Anderes udtrykker at det ligesaameget er til ved Andet, bestaaer ved Andet, at det ikke blot har en egoistisk Betydning i sig selv, men er til for Andet, da det er til ved dette Andet. Det er kun Noget i sig selv ved at være Noget for Andet.

Ansichseyn, Bestemtheden i sig selv, uden Hensyn til Andet, er Bestaffenheden; Seyn=für=Anderes, den Indflydelse Andet udøver paa det, Andets Ret til det, er Grændsen. Sit=Andet bestaaer i Forening af Bestaffenhed og Grændse; denne Forening er Bestemmelsen: at bringe Forening tilveie mellem det, Noget oprindeligt er, „an sich“, og det, det har ligeover for sig, „an ihm“; at see sig selv i Andet og Andet i sig. Men med denne Bestemmelse ere vi hævede over Endeligheden, thi at see sig selv i Andet og Andet i sig er Uendeligheden, hvor man vel bliver til Andet, men dog bliver sig selv.

Andet bliver her ikke ligefrem negeret. Her er ikke blot Tale om dets Tilværen, altsaa heller ikke om Realitet og Negation. Det bliver derimod ved en høiere Negation sat af min Tanke, det er idealiseret. Al Tilværens, al Andets Betydning i Forsigværens Sphære er den at være ideelt tilstede; i Forsigværen forvandles Noget og Andet, Realitet og Negation til Realitet og Idealitet.

Ikke enhver Forsigværens Skikkelse er sand. Fichtes System var en Forsigværen. Han havde Verden i Forsigværens Form, havde Verden udbredt for sig, og denne Forsigværen var dog kun abstract, umiddelbar, eenfaldig, netop fordi "Sit=Andet" kun var sat i Sits, i Jegets Moment, fordi Andet, Verden, ikke stod ligeover for Subjectet som en "Væren for det", "Seyn=für=Eines". Andet havde ingen Selvstændighed og Personlighed ligeover for Jeget; Momentet: "Væren udenfor" som sand "Væren for En" manglede.

I enhver Ironiens Skikkelse er ligeledes en Forsigværen. Jeget indlemmer Andet under sig. Men dette Andet har ingen Selvstændighed, "Seyn=für=Eines", ligeover for Jeget. *) Derfor kalder heller Ingen Ironien, der kun har Eenhed med det, den har fortæret og tilintetgjort, for et personligt, selvbevidst og virkelig idealt Liv. Den er kun den tomme Idealisme, den abstracte Forsigværen, kun et Gravsted for jordede Tanker, ikke en Reproduction af levende, personlige Ideer.

Stoicismen er os ligeledes et Exempel paa en abstract Forsigværen. Her hvile ogsaa Gjenstandene i Eenhed med Jeget, men i en død Ligegyldigheds Eenhed. Den nødvendige Overeenstemmelse mellem Tænkningen og Gjenstanden er opfattet aldeles formelt, i en abstract Identitet, hvor det er let at have Overeenstemmelse (Forsigværen), da Objecterne have mistet al Selvbestemmelse. Aanden har her truffet sig tilbage i et abstract Jæderligheds Punkt, en passiv Eenhed, som den kalder Forsigværen. Bevidsthedens "Urystelighed" udtrykker her den eenfaldige Forsigværen, der troer at have Eenhed med Verden, fordi Verdens Omrids er truffet over Ens kolde Flade.

Herhen hører ogsaa den ulykkelige Selvbevidstheds Skikkelser, al sygelig Melancholi og Idealisme, hvor man trækker sig

*) Cf. Kierkegaard: Om Begrebet Ironi. S. 271.

tilbage fra den virkelige Verden og lever i sin egen Forsigværens Indhold. Her er vel Forsigværen, men ikke den fri Personlighed, der har en fri Personlighed ligeover for sig. En ulykkelig Elsker, der dvæler i den selskabte Phantasies Verden, lever vistnok for sig, men det er den ulykkelige Forsigværens Skikkelse, hvor Forsigværen ikke er Væren for En, hvor Forsigværen ikke begejstres af en sand Væren udenfor. Kun det, der lever for mig, kan gyde virkeligt Liv i mig; kun hvad der er Væren-for-En kan give En den sande Forsigværen.

Selvbevidstheden kan have aldeles subjective Skikkelser. Naar en Historiefriber seer Verdensbegivenhederne gennem sin Subjectivitets Glas, naar Middelalderens Munk nedstrev dem, som de drog forbi „Cellens malede Vinduer“, saa havde de vel en Verden i sig, men et forseilet Contrafæi af Verden. Deres Forsigværen var eensidig, fordi Verdens Indhold ikke traadte frem i dens sande objective Skikkelse. Det, man er sig bevidst, kan være lutter Indbilledninger. Man kan have Selvbevidsthedens Form uden at have dens sande Indhold, Forsigværen uden den sande Væren-for-En.

Forsigværen er derfor kun Sit = Andets umiddelbare Position; Andet maa ogsaa gjøre sig gjeldende. Dette er udtalt i Negationen: Væren-for-En, der skal give min Forsigværen sit Indhold og selv ved at reproduceres af mig faae sin Frihed og sit Liv.

Forsigværen maa have Væren for En, thi kun det Levende kan give min Forsigværen Liv, og Væren for En maa have en Forsigværen, hvori den reproduceres; thi Gud er kun de Levendes Gud ikke de Dodes Gud.

Først naar jeg finder mig i denne fri Eenhed med Andet, hvor Andet ogsaa staaer ligeover for mig i sin levende Selvstændighed, føler jeg mig som Forsigværende, og da er ogsaa det Andet Forsigværende.

Jeget, der svagt kom frem i Noget, fordunkledes af Andet, men gjenfandt sig i „Sit Andet“, har i det Forsigværende faaet sin bestemteste Skikkelse i Dualitetens Sphære.

Det Forsigværende er En. Enheden af Forsigværen og Væren for En, er hvad Hegel kalder „Eins“, det er Personlighedens i Dualitetens Sphære afsluttede Enhed, Jeget reflekteret i sig. Den samme Betydning har En ogsaa i vort Sprog, naar det f. Ex. hedder: „jeg er ikke En, som skulde gjøre det eller det“; „det er ikke Ens Natur at handle saa eller saa“. Efr. min „En Anmeldelse egentlig bestemt for „Tidskrift for Literatur og Kritik“ S. 7 Anmærkning. Naar der der som Exempel paa „Ens“ Betydning er anført: „ham regner jeg ikke for En“, saa antyder dette Exempel, at skjøndt dette eller hint Menneske har Væren for En, er for mig som en Væren, regner jeg ham dog ikke for En, fordi han ikke har denne eller hiin bestemte Forsigværen i sig. Af samme Grund tillægger jeg ikke Naturgjenstande Personlighedens og Jegets Moment, En.

Vi have saaledes seet det almindelige Begreb om Væren med Nødvendighed give os Tilværens Begreb, med Bestemthed realisere sig gennem Noget og Andet, og atter gaae sammen med sig selv i et enkelt Begreb, i en bestemt Enkelthed, det Forsigværende, En.

§ 15.

Flere-Et-Repulsion og Attraction.

Naar En ikke skal være det store ξv og $\pi \alpha v$, altsaa det Samme som vor første, ubestemte, altomfattende Væren, og naar det ikke skal være modsat Andet, saa er det kun En ved at sætte Flere. En sætter andre Enere, det Forsigværende andre Forsigværende, Jeget andre Jeger; ellers kan det ikke holde sig som det, hvortil det har udviklet sig, som bestemt Enkelthed; men opløser sig og falder tilbage paa gamle Stand-

puncter, bliver kun et andet Navn for en gammelategori, enten for den gamle, store, ubestemte Væren, eller for Et modsat Andet, Noget modsat Andet. En staaer i et negativt Forhold til sig selv; for at holde sig som En, negerer det sig som det Eneste; ellers vilde det være Alt og dermed Intet. Det kan kun holde sig som sig selv ved at sætte Flere. Sfr. min „En Anmældelse, egentlig bestemt for „Tidskrift for Literatur og Kritik“ S. 7.

Men Negationen hertil siger, at der er ingen Forskjel mellem disse Flere. Det er en Pantheisme af lutter Personligheder, som ikke kunne adskilles; den ene er for sig, den anden er for sig ic. Men der er ingen videre Bestemthed. De ere Et.

Resultatet er altsaa, at det forsigværende En paa den ene Side ikke kan fordrage sig med sig selv. Det er Repulsionen. Men Repulsionen kan paa den anden Side ikke holde sig og slaaer om og bliver selv Attraction. Thi de flere Enere, der staae i et repellerende Forhold til hinanden, er i Virkeligheden kun det samme En, der staaer i Forhold til det samme En, altsaa Attraction.

Repulsionen og Attractionen, som de samme og dog ikke de samme, bebude os, som en propheterende Borden, en ny Tingenes Skikkelse. Væren har i Repulsionen Trang til Bestemthed og Adskillelse, men falder i Attractionen tilbage i sig selv som ligegyldig mod Bestemtheden. Men netop denne Ligegyldighed mod den qualitative Bestemthed, netop dette Dualitetens sidste Resultat, er ikke længer nogen Dualitetens Kategori. Sproget har et nyt Navn til denne Kategori. Sproget, denne Tankens Røst til Tanken, dette Ordets Daab til Anden, griber den flygtige Tanke i dens næsten umærkelige Dverge, viser den er ikke længer sig selv, men en anden Tanke, og betegner ved nye Ord og nye Navne

Tanken som forskjellig fra Tanken. Ved at lytte til Betydningen af „Ligegyldighed mod Bestemtheden“, „ophævet“, „ligegyldig Qualitet“, gjenkjende vi en Kategori, der ligger til Grund for den Væren, vi kalde Størrelse. I Quantiteten er Qualiteten en ligegyldig, ophævet Bestemthed; enten Qualiteten er Steen eller Træ ic., er ligegyldigt; Størrelsen er: Ligegyldighed mod den qualitative Bestemthed. Sfr. min „En Anmeldelse egentlig bestemt for „Tidskrift for Litteratur og Kritik“ S. 7 og 8.

Det sidste Resultat en Sphære efterlader er ikke sig selv, men en anden Sphære. Det er Meningen, naar der tales om, at gaae ud over sig selv. Enhver følgende Sphære ligger altid i den forgangnes sidste Resultat. I at fatte denne Overgang bestaaer for en stor Deel Grebet paa den hegelste Dialectik; at see, hvorledes en Sphære, naar den er drevet til sin yderste Spidse af Udvikling, paa eengang ved en Selbnegation antyder sin Rolle udspilt, viger Pladsen, og ligesom træet af Udviklingens Gang og afmægtig og kraftesløs til at yde Meer, synes at træde tilbage til sin første, intetsigende Begyndelse, men da netop tillige i samme Nu, ved Dialectikens vidunderlige Metamorphose, slaer om og fremstaaer i en ny Skikkelse. I sin tilsyneladende Ende og Ophævelse har det Absolute altid et nyt Liv. Hvad Heine etsteds siger om Tiden, at den er en Sphinx, der springer i Afgrunden, naar man har løst dens Gaade, gjælder ogsaa om Logikens Synthese, naar man kun foier til, at den tillige er en Phoenix, der fremstaaer fornyet af sin Aske.

Qualiteten, hvad der først traadte frem for os som Væren, ligger nu for os som en heel umiddelbar Sphære, der har negeret sig selv, og er gaaet over i anden Væren. Vi see her tydeligt, hvad Negation og Overgang vil sige. I et Nu er Qualiteten ikke Qualitet længer, men Quantitet. Og denne Metamorphose vidner ligemeget om den naturlige Maade, paa

hvilken Qualiteten gaaer over, som om den næsten mystiske Maade, paa hvilken den, villieløs og uden Reflexion, som enhver naturlig Overgang, bliver Andet, fordi den ikke længer er sig selv. Men dette Andet er dens eget Andet, ellers var det Intet; derfor er "Sit = Andet" i Qualiteten allerede en Henvisning til Quantiteten.

Det Absolute, Logos, det, der i Philosophien skal bestemmes, er, efterat det som Qualitet har udviklet sig indenfor sig selv, gaaet udenfor sig selv og har givet os Andet. Derved har Værens Begreb deelt sig. Vi have en Væren, der er identisk med Tingen selv, der ikke kan forandres uden at gjøre Tingen til en anden, der viser sig ligegyldig mod Forandringen, og under al Forandring gaaer tilbage i sig selv som sig selv, det er Qualiteten, og vi have en anden Væren, der ligger udenfor den med sig identiske Væren, og er en ligegyldig udvortes Bestemthed, det er Quantiteten.*)

*) "Durch die Qualität ist etwas das, was es ist. Durch Veränderung der Qualität verändert sich nicht blos eine Bestimmung an Etwas oder an dem Endlichen, sondern das Endliche selbst. Die Quantität dagegen ist die Bestimmung, die nicht mehr die Natur der Sache selbst ausmacht, sondern ein gleichgültiger Unterschied, bei dessen Veränderung die Sache bleibt was sie ist." Hegels W. 18. S. 97—98. "Die Qualität ist zunächst die mit dem Seyn identische Bestimmtheit, dergestalt, das etwas aufgehört, das zu seyn, was es ist, wenn es seine Qualität verliert. Die Quantität ist dagegen die dem Seyn äußerliche, für dasselbe gleichgültige, Bestimmtheit." Hegels W. 6. S. 164. Rødt f. Er er Qualiteten, lysrødt, mørkerødt, hoirødt, og alle de forssjellige Nuancer, ere Quantiteten. Quantiteten kan forandres, og rødt er dog Qualiteten, men, naar Qualiteten forandres, ophører det at være rødt. For enhver Quantitet ligger der en Qualitet til Grund, som er ligegyldig mod Quantitetens Forandringer, netop fordi Quantiteten er traadt op paa den ligegyldige og ophævede Qualitet.

B. Quantitet.

§ 16.

Reen Quantitet — Continuitet og Discretion —
Quantum.

Quantiteten er den ophævede Qualitet; den træder frem som det Bestemmende, naar Qualiteten er ligegyldig.*)

Omvendt gjør Qualiteten sig ogsaa kun gjældende, naar Quantiteten er ligegyldig og ophævet. Saaledes i hele Qualitetens Sphære, hvor Qualiteten herskede, fordi Quantiteten var ophævet af Abstractionen.

Den fælleds Qualitet gjør Quantiteten gjældende, den fælleds Quantitet Qualiteten. Den ene indfinder sig som det Bestemmende, naar den anden er ophævet.**)

Paa eengang at lade Qualiteten og Quantiteten begge bestemme, saa Gjenstandene, som det ofte hedder i daglig Tale,

*) Naar Qualiteterne nivelleres, naar Menneffene staae som samme Etter, træder Quantiteten frem som det Bestemmende, som Alderspræsident, den Første i Alphabetet o.s.v. Naar To, der have samme Charakter, samme Qualitet, til Examen, erklæres for forskjellige, saa er det paa Grund af Quantiteten, Tidsbestemmelsen, Ancienniteten.

***) Naar jeg reiser og et kvalitativt Indhold gjør sig gjældende, veed jeg ikke hvor Veien bliver af, Quantiteten falder bort. „Indem wir etwas hören oder sehen, was stark uns anzieht, ist die Zeit verschwunden“. (Dante. Streckfuß Oversættelse. 1840. S. 203.) Begynder jeg derimod at kjede mig, træder Quantiteten atter op. Naar Qualiteten hersker, ere vi havede over Tiden. Derfor er Gud udenfor Tiden; tusinde Aar ere for ham som een Dag. Derfor ere vi udenfor Tiden i det evige Liv. Naar Phantasien er levende, glemme vi Tid, Afstande og alle quantitative Bestemmelser, og føres derfor ofte tilbage til os selv med de Ord, at vi maae huske, hvad Berden det er vi leve i, det vil sige, at vi ere underkastede Quantitetens Bestemmelser.

skulde være baade qualitativt og quantitativt bestemte mod hinanden, er en Modsigelse. *)

Quantiteten er altsaa den ophævede Qualitet. Nærmere Bestemthed om hvad den er, kunne vi endnu ikke gjøre os. Den kan hverken eensidig bestemmes ved Størrelse eller Tidsbegrebet, thi der kan ofte netop ligge en Qualitet i disse. **)

Quantiteten, som den er kommet fra Qualiteten, har kun den Bestemthed, at være den Væren, der er traadt op paa den fælleds, ligegyldiggjorte, Qualitet. Den har derfor et uendeligt stort Omfang, ligesom det i det Hele i Livet er vanskeligt, at afgjøre, hvormeg det tilhører den quantitative Bestemthed. Naar jeg f. Ex. siger: alle Mennesker have af Naturen samme Qualitet, saa er det ene og alene Quantiteten, som adskiller dem. Ligeledes naar jeg siger: lad os ikke tage Hensyn til, hvad alle Mennesker oprindeligen ere, men til hvad de have gjort dem selv til.

Quantiteten er paa det Punct, vi nu staae, enhver anden Adskillelse. Det er det der udtales i Quantitetens første, umiddelbare Position: reen Quantitet. Alle Forskjelle, som vi

*) Naar To f. Ex. have forskjellig Charakter til Examen, altsaa forskjellig Qualitet, og tillige forskjellig Anciennitet, altsaa forskjellig Quantitet, saa staae de i et ubestemmeligt Forhold til hinanden, hvilket Vanskelighederne i at sammenligne et Laud med den eller den Anciennitet med et Haud med en anden Anciennitet noksom bevise. De staae i Virkeligheden i et ubestemmeligt Forhold til hinanden. Naar de logisk rigtigt skulde sammenlignes, maa det grunde sig paa en gennem Quantiteten erhvervet høiere Qualitet, hvorved da den gamle Qualitet bliver hævet, og man egentlig underlægges Maalet og Væsenet.

**) Naar f. Ex. Grenaderer opstilles efter deres Størrelse, saa er det ingen quantitativ men qualitativ Bestemthed, at have denne eller hin Størrelse. Ligeledes naar der expres søges et Menneske, der skal være saa og saa ung eller gammel, og Aldersspørgsmaalet altsaa er det Væsentlige.

forefinde i Verden, blive efter denne kun quantitative Forskjelle; Forskjellen mellem Mennesker og Mennesker, mellem Dyder og Laster bliver kun et Meer og Mindre af samme ligegyldige Substans. Efr. min „En Anmeldelse, egentlig bestemt for „Tidskrift for Litteratur og Kritik“ S. 9.

Det Sande, der udtales i den rene Quantitet er, at det Absolute er gaaet udenfor sig, har sat en Bestemthed udenfor sig. Derfor spiller Quantiteten ogsaa sin vigtigste Rolle i den Sphære, hvor det Absolute er som „Außer sich seyn“, det er i Naturen. Der er det Absolute i en rolig Udenforsigværen, det er Rummet, og en urolig Udenforsigværen, det er Tiden. Disses Eenhed er Stedet, den vigtigste Categori, hvortil Naturen er bundet. I Naturen altsaa hersker især den quantitative, udvortes, formelle, materielle Betragtningssmaade, især jo nærmere vi staae den uorganiske Natur. Her træffer Quantiteten især sit eget Element, den Væren, der udenfor den absolute Væren, paa den ophævede absolute Væren, paa den ligegyldiggjorte Aand, udbreder en udvortes Verden, der omfavner Alting ved Sammenligningens og den ydre Relativitets evig foranderlige Meer og Mindre.

Qualiteten har derimod fortrinsviis hjemme i Aandens Sphære. Og naar der i den forekomme quantitative Bestemmelser, er det i en langt mere underordnet Betydning, end i Quantitetens egentlige Sphære. Saaledes er der stor Forskjel paa Tallets Brug, naar jeg taler om den treenige Gud og om en Triangel, naar der tales om, at tilgive Næsten syv Gange ti Gange, og naar der tales om Arithmetikens syv Gange ti. Jo nærmere jeg er Aandens Sphære, desto mindre Betydning faaer Quantiteten, jo nærmere jeg er den uorganiske og mekaniske Verden, desto mere Betydning faaer den. I Aandens Sphære at urgere Quantiteten er netop Beviis paa Aandløshed. Saaledes hos Phariseerne, der toge Hensyn til

Maaneder og Dage, saaledes hos Scholastikerne, der især gif ud paa, at finde quantitative Bestemmelser i Aandens Sphære, inddele Dyder, Laster og Pligter i bestemte Antal, saaledes hos Catholikerne i deres Bonner og Pillegrimsreiser, hvor Quantiteten kommer ind under de besynderligste Former, f. Ex. at gjøre eet Skridt tilbage for to Skridt frem.

Overalt hvor vi gaae udenfor Sagen, oversføre en ligegyldig Bestemthed, som det Absolute har udenfor sig, paa det Absolute selv, er det efter Quantiteten vi bestemme. Derfor er al eenfædig Kamp om Form og Bogstav en Kamp om Quantiteten, hvor Qualiteten er ophævet og ligegyldig og ikke kommer frem.

Med Hensyn til denne quantitative Bestemmelse i Aandens Sphære siger allerede Gregorius af Nyssa: „Sie erkünstele gewisse Wesenheiten (*ὀνομαστικὰς*), und bestimmen sie nach ihren Größe; sie vergleichen den Sohn mit dem Vater, und bewilligen dem Vater den Ueberschuss des Verhältnisses (*περισσότερον τοῦ μέτρου*). Wer sagt ihnen das? Was keiner Größe fähig ist (*τὸ ἀποσον*, das Nicht-Quantitative) das kann auch nicht gemessen werden; das Unsichtbare (*ἀειδες*) ist keiner Schätzung fähig; das Unkörperliche wird nicht gewogen; das Unendliche nicht verglichen; was aber nicht verglichen werden kann, dabey findet auch kein Verhältniß des Mehr oder Weniger Statt. Denn nur aus der Vergleichung der Dinge unter einander erkennen wir das Mehr (*τὸ πλεόν*); wo man aber das Ende nicht begreifen kann, da ist auch das Mehr undenkbar.“ (Efter Augusti Casual-Neden. S. 146.)

Quantiteten sættes ofte aldeles synonym med Størrelse; men dette Udtryk er ikke adæquat til Quantiteten. „Der Ausdruck Größe ist insofern für Quantität nicht passend als er vornehmlich die bestimmte Quantität bezeichnet.“ Hegels W. 6. 196. Quantiteten er den ubegrændsede Bæren og Be-

stemthed, der er traadt op paa den ophævede Qualitet; Størrelse derimod er begrændset Quantitet, den Bestemthed og Tilværen, Quantiteten faaer i Quantum.

Den Videnskab, der afhandler Størrelsen er Mathematiken. Blandt dens Definitioner er en af de almindelige, og i Grunden ogsaa den, der kommer Begrebet om ikke nær, saa dog nærmest, den, at Størrelse er det, der kan formeres eller formindskes. Heri indeholdes det sande Moment, at Størrelsen er ligegyldig mod Sagen selv, at f. Ex. et Huus kan forstørres eller formindskes og vedbliver dog at være Huus. Men hvorledes man kommer til denne Formeren og Formindskten, eller hvorfor den kan finde Sted, derom siger Mathematiken os Intet. Vilde den svare, at det grunder sig paa Erfaringen, saa svarer Philosophien, at man i at constituere et Begreb, ikke har med Erfaringen at gjøre, men med begrebsmæssige Tanker; og at Erfaringen i alt Fald kun viser os Muligheden og ikke Nødvendigheden.

Formeren og Formindskten betyder kun at bestemme Størrelsen anderledes; de udtale kun Størrelsens Foranderlighed. Men da Qualiteten ogsaa er foranderlig, saa er herved ikke udtalt Noget med Hensyn til Quantitetens absolute Væsen.

For skjellen er den, at Forandringen i Qualiteten forandrer Sagen selv, gjør den til en anden; Forandringen i Quantiteten ligger derimod uden for Sagen selv.

Dette er først udtalt i Logikens i Tanken begrundede Definition, at Quantiteten er den Væren, hvor Bestemtheden ikke meer er Et med Væren selv, men ophævet og ligegyldig, det vil sige, Sagen selv er i Qualiteten ligegyldig, netop fordi Quantiteten er kommet frem paa den ophævede, med Sagen selv identiske Væren. Deraf er det da ogsaa en Følge, at

Størrelsen kan forandres, formeres eller formindskes uden at denne Forandring angaaer Sagen selv.

Vi skulle iøvrigt senere see, at Størrelsens Væsen ikke er at kunne formeres eller formindskes, men at maatte, med Nødvendighed, formeres eller formindskes.

Vi have betragtet Quantiteten i dens første umiddelbare Skikkelse, som reen Quantitet, den altomfattende og dermed intetsigende Quantitet, der skal være Bestemthed, men i sit ubegrænsede Omfang, i Virkeligheden ingen Bestemthed afgiver.

Men Quantiteten har en Negation i sig, som giver den Grænse og Indhold. Thi Qualitetens sidste Resultat, som vi have kaldt Quantitet, var i Virkeligheden en Flerhed, der gik tilbage i Enheden, nemlig Attraction. Og Attractionen, fattet som Ligegyldighed mod Bestemtheden, er hvad vi kalde Continuitet. Attractionen var dernæst umiddelbart Repulsion. Og Repulsionen, fattet som Ligegyldighed mod Bestemtheden, er, hvad vi kalde Discretion.

I den første er Enhedens Qualitet ligegyldig og ophævet, i den anden er Flerhedens Qualitet ligegyldig og ophævet. Men alligevel bliver baade Enheden og Flerheden bestemte ved den ligegyldige Væren udenfor, og faae midt i den ligegyldige Væren, midt i Quantiteten, uden selv at vide det, en qualitativ Betydning. Efr. min „En Anmeldelse egentlig bestemt for „Tidskrift for Litteratur og Kritik“ S. 10. 11. 12.

Den continuerlige Størrelse er saaledes en mod Enheden i sig selv ligegyldig Væren, men som dog bringer Enheden frem. Al Continuation, al Gjentakelse af det Samme, er en mod Sagen selv ligegyldig Væren, men har dog den Kraft, at føre Sagen frem. Meget, hvis Qualitet jeg ikke erkjender i og for sig, Meget, jeg ikke lægger Mærke til første Gange det anmelder sig, bliver jeg opmærksom paa, naar det kommer

igjen, gjentager sig, continuerer. Deraf det Dymuntrende i, kun at blive ved, holde ud med det Samme*), saa kommer Qualiteten nok frem. Beder, saa skulle I faae, leder, saa skulle I finde, banker, saa skal Eder oplades.

Dette er Tautologiens, den ligegyldige Forms, Kraft til at føre Qualiteten frem. I den Henseende hedder Ordsproget: een Gang er ingen Gang; først Gjentagelsen, de mange Gange, fører Qualiteten frem**). Ogsaa i det daglige Liv fordrer man denne Gjentagelse for at dømme om Qualiteten. Man ønsker, for at faae Visshed, blot at see samme Ting nok en Gang. Kun efter Gjentagelse af Dyder og Synder, kun i den continuerlige Række af det Samme, dommer saavel Moralen som Loven om Qualiteten. Det er den anden, ligegyldige Væren udenfor, der fører den første Væren frem; det er Vanen, den anden Natur, der fører den første Natur frem. Det er Meningen af, at en ligegyldig Væren udenfor Eenheden netop fører Eenheden frem***). Quantiteten realiserer altsaa hvad

*) I al Udholdenhed og Standhaftighed er det Gjentagelsen af det Samme, der fører Ens Villie frem. Herhid hører Catos: præterea censeo, Carthaginem esse delendam. Herhid hører ogsaa Rygters Magt og Sætningen: audacter calumniare, semper aliquid hæret. Cfr. Tiedt: Vittoria Accorombona. 1 Th. S. 73: Ich kann mich nämlich durchaus nicht von dem Uberglauben los machen, das dergleichen, wenn man, es sich immer und immer wiederholt, am Ende eben dadurch wie durch unbewußte Magic zur Wirklichkeit hinaus wächst."

***) Vi kunne hertil føie det Eftertryk, der gives betydningsfulde Handlinger ved en reen formel Gjentagelse, f. Ex. Eder, Besværgelser, hellige Handlinger, der gjentages 3 Gange eller 7 Gange &c.

****) Denne Continuitet findes iøvrigt i hele Universet. Al Skaben arbejder sig successivt op til et vist Punct, hvor det aflører sin egentlige Qualitet. Deraf paa eengang naturlig Sammenhæng og Spænding. Forresten har Continuiteten, som ethvert Standpunct, kun relativ Gyldighed. Den eensidige Continuitet gjør Qualiteten til Intet. Deraf Vanens tilintetgjørende Kraft.

Qualiteten havde Trang til, nemlig at see Een blive til Flere, og dog holde sig som sig selv.

Ligesom Continuiteten saaledes fører os Eenheden frem paa en adderende Maade, idet En, En, En lægges til, saaledes fører den os ogsaa Eenheden frem paa en subtraherende Maade, naar der af den ligegyldige Væren udenfor drages En, En, En, fra, og Qualiteten netop derved skinner frem som sig selv. Sfr. Folkevisen: Dronning Dagmars Død. "Da Kongen red fra Skanderborg, Da fulgte ham hundrede Svende. Men da han kom over Riberbro, Da red den Herre alene."

Paa samme Maade bringer Quantiteten Flerheden frem i den discrete Størrelse. Naar jeg siger: alle Mennesker ere oprindelig Eet; det er kun Quantiteten, der gjør dem forskjellig, saa er her udtalt, at det netop er, ved at have denne ligegyldige Væren udenfor, at de fremstaae som Flere, da de qualitativt ere de samme Etter. Den discrete Størrelse er Størrelsens ulige Fordeling. Størrelsen er tilfaldet de samme Etter paa forskjellig Maade; en ligegyldig Væren (tilfældige Goder) fører hvad, der oprindelig er Eet, frem som Flere. Quantiteten viser mig altsaa, hvorledes de samme Etter dog kunne være forskjellige, Noget som Qualiteten ikke kunde vise, men som hos den blot gjorde sig gjældende som Trang.

Naar kosmopolitiske og philanthropiske Evangelister prædike fælles Lighed og Eiendommens lige Fordeling, saa er det den discrete Størrelsens Tilintetgjørelse, de ønske. Men det Chaos, der opstaaer i denne nivellerede Menneskeret, hvor al Flerhed løber sammen i en fælleds Lighed, henviser paa Quantitetens Ret til ogsaa at bestemme Qualitetens Afmagt i, i og for sig ikke at afgive Andet end Uadskillelighedens altopslugende store Eenhed. I Continuiteten og Discretionen kommer altsaa Qualiteten frem med Bestemthed; og Quantiteten faaer samtidig dermed selv Bestemthed, Grændse og Tilværen. Den

bliver fra den blotte Negation af Qualitet, fra den rene, alt-omfattende Quantitet, til begrebsmæssige tilværende Quantitets Skikkelser, som vi vedkjende os i det virkelige Liv.

Men enhver Continuitet er selv Discretion; thi den er Continuitet af flere Etter; og enhver Discretion er selv Continuitet, thi det er det samme Et, der danner Discretionen. Derfor er enhver Quantitet paa eengang continuerlig og discret; den er kun continuerlig ved at have Discretionen i sig, og kun discret ved at have Continuiteten i sig; der gives ikke Størrelser, der blot ere continuerlige, saalidt som Størrelser, der blot ere discrete; de ere samtidige og uadskillelige ligesom deres qualitative Skikkelser, Et og Flere, Attraction og Repulsion.

Man siger: Rummet er en continuerlig Størrelse, Menneskene, der udfylde det, en discret Størrelse. Men Rummet er kun continuerligt ved at være discret tillige, ved at have Enkeltheder til Grændse og Enkeltheder i sig. Det Rum, der ikke skulde kunne bestemmes ved Tidens og Størrelsens discrete Momenter, ved Timer, Aen, Gjenstande ic., var den blotte Negation af Bestemthed, den tomme Tid og det tomme Rum, den rene Quantitet.

Ligeledes er Discretionen ikke uden Continuitet. Naar jeg f. Ex. siger: der staaer Tolv, saa er det meningsløst, naar jeg ikke har en Continuitet in mente, en Eenhed, der trækker de flere til sig, hvorunder jeg kan subsummere dem, f. Ex. Mennesker, Væsener, Gjenstande.

Naar man alene holder sig til Gjenstandenes Continuitet, faaer man den eensidige Anskuelse, at de kunne deles i det Uendelige; de bestaae da af en Addition af lutter Etter og kunne derfor ogsaa deles ved at tage Set, Set, Set, fra i det Uendelige.

Naar man alene holder sig til Gjenstandenes Discretion, saa er der blot den Forstjæl, at de ere deelte iforveien; de bestaae da af lutter Atomer, uden fælleds Eenhed.

Disse Anskuelse falde i Virkeligheden sammen; thi Continuiteten af lutter Etter er ligesaavel Discretion og Discretionen af dem ligesaavel deres Continuitet. Først i Foreningen af dem, i Quantum, faaer Quantiteten sin tilværende Stikkelse. Quantum udtaler, at enhver Storrelse maa være Eenhed i Flerhed og Flerhed i Eenhed. Ligefom Qualitetens rene Væren først blev til som Noget, ved at faae Begrænsning af Realitet og Negation, saaledes bliver Quantitetens rene Væren først til som Noget, ved at faae Begrænsning af Continuiteten og Discretionen. Men i samme Dieblis, at Storrelsen saaledes er blevet bestemt som et tilværende Noget, erindre vi, at den er forstjellig fra Qualitetens Noget; den har ingen Bestemthed inden for sig selv (*καθ' αὐτο*), er ligegyldig mod den indre, qualitative Bestemthed, er bestemt ved Noget udenfor sig, altsaa ved andre Storrelser. Heri ligger allerede Storrelsens Relativitet, den ydre Sammenligning, hvorved Noget faaer Navn af stort eller lille, bliver forstørret eller formindsket, paa Grund af Noget udenfor sig, hvorved det bliver bestemt. Denne Storrelsens Relativitet kalder Aristoteles at bestemmes *πρός τί*, eller *προς ἕτερον*, cfr. hans Categorier: *οὐδέν γάρ αὐτο καθ' αὐτο μέγα λέγεται, ἢ μικρόν, ἀλλὰ τῷ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι* — *τό δέ μέγα ἢ μικρόν οὐ σημαίνει ποσόν ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τι πρὸς γὰρ ἕτερον θεωρεῖται τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. ὥς φανερόν οὐ ταῦτα τῶν πρὸς τί εἰν.*

Denne Storrelsens tilværende Bestemthed, Eenhed i Flerhed, og Flerhed i Eenhed, ligger ogsaa til Grund naar Mathematikerne definere Storhed ved et af ligartede Dele sammensat Hele. Her er Continuiteten udtalt i det Hele, Discretionen i Delene. Men dette rigtige Begreb forstyrres igjen, naar de sige, at al Storrelse kan henføres til 2 Classer: de usammenhængende, hvor Storrelsen er en Mængde af Dele

(Arithmetiken) og de sammenhængende, Rummet's Continuitet, (Geometrien). Det er vel sandt, at Arithmetiken især beskæftiger sig med det discrete Moment og Geometrien med det continuerlige. Men Directionen er ligesaalidet borte fra Geometrien, som Continuiteten fra Arithmetiken. Forskjellen mellem Arithmetiken og Geometrien ligger altsaa ikke logisk i Størrelsesbegrebet, det ene Sted udelukkende bestemt ved Discretionen, det andet Sted udelukkende ved Continuiteten. Forskjellen mellem dem ligger deri, at Geometrien kun er Quantum overhovedet, og, som reen Geometri, indskrænket til de Bestemtheder, Quantum i sin Almindelighed giver, det er Sammenligningens, sammenlign Sider med Sider, Vinkler med Vinkler, Afstande med Afstande. Disse Sammenligningens Bestemmelser ere ægte geometriske.

Arithmetiken derimod er Quantum i et nyt, bestemt Udtryk, i Tallets.

Naar Geometrien skal give Bestemthed, trænger den ogsaa til Tallet, men er saa med det samme ikke længer reen Geometri (sfr. Hegels W. 3. S. 236). Quantum svarer til Qualitetens mystiske Noget; det taler om Størrelse som et Noget („Alting har en Størrelse“), og kommer ikke ud over det Dunkle: Eenhed i Flerhed og Flerhed i Eenhed.

§ 14.

Tallet — Intensitet — Grad.

Vi have ikke Tro paa Størrelsen med mindre vi see Tegnet og ydre Udtryk. Dette Quantums ydre Udtryk giver Tallet os. Tallet er en Manifestation af en Flerhed med Eenheden i sig; det har en bestemt Flerhed til Grændse og Eenhedsbegrebet som et optaget Moment; det er en Continuitet i Flerhedens Form, er bestemt Quantum i sin ved andre Quanta bestemte Række.

Tallet udtaler nødvendige Sider af Quantums Fordringer; det har Quantums Momenter, Continuitet og Discretion (som i Tallet hedde Enhed og Antal) i sig, det har dem ikke blot, som i Quantum selv, i en abstract Forbindelse, men i en bestemt Form, i Discretionens, Antallets, Form, paa den fælleds Enhed, og det er et bestemt Quantum forskjelligt fra andre Quanta*).

Istedetfor Quantum blot siger „Eenhed i Flerhed“, „Flere af Eenheden“, fremtræder Tallet med en ganske anden Bestemthed, fordi det grunder sig paa en bestemt Grænse for Eenheden.

Tallets Bestemthed er Noget, som den almindelige Bevidsthed vedkjender sig og lystrer; en Talstørrelse gjælder for Noget af det meest Overbevisende og Slaaende. Det Imponerende grunder sig paa, at man har et Tegn for Størrelsen. Størrelsen er her med Bestemthed draget ud af det Nebuleuse; man har et sikkert og mageligt Hvilepunct, hvori Tanken kan slaae sig til Ro; jeg svæver ikke mellem det Ubestemte og Varierende**), men hører det bestemte og Tanken beroligende: „saa mange af Eenheden“, „Eenheden saa ofte udfoldet i Discretionen“.

Men Tallets Bestemthed tilintetgjør for lutter Bestemthed aldeles Eenheden og Antallet i deres Frihed; disse faae kun Betydning i Tallets Fixum, have ingen Selvstændighed i sig selv og gjælde Intet udenfor dette Fixum. Tallets Bestemthed er en aldeles udvortes Bestemthed, der har underkuet Dualitetens Mærker**).

*) „Die Bestimmungen des Begriffs der Zahl sind die Anzahl und die Einheit, und die Zahl selbst ist die Einheit beider.“ Hegels W. 6. S. 203.

**) Quantum selv kan ikke gaae udenfor Positiv, Comparativ og Superlativ \therefore Relativiteten.

***). Først i det bestemte Quantum faaer Eenheden Betydning; saaledes i det bestemte Quantum 40 har Eenheden først Betyd-

Tallet er Quantitetens Geir*).

Men ligesom Tallet er den rene Quantitet i en bestemt Skikkelse, saaledes er det samme Ligegyldighed mod Qualiteten, som den rene Quantitet; den udvortes Grændse skjær Alt over een Ram; det er Antipoden til det qualitative Gen; ligesom der den indre Bestemthed nivellerede Alt, og derved blev bestemmelsesløs, saaledes er det i Tallet et udvortes Firum, der ene bestemmer, og medens det afgiver et ydre Udtryk for Be-

ning, naar den gjør Tallet til 40; den har ingen Betydning som den 39te Enhed; hvis den havde det, var 40 ikke det bestemte Quantum. Enheden har tabt Qualitetens Styrke, er blevet det blot quantitative Get og løber sammen med Tallets Firum.

Ligeledes har Discretions-Momentet, Antallet, ingen Betydning udenfor det bestemte Antal; det nytter ikke man er kommet til et vist Antal, naar man ikke er kommet til det bestemte Quantum. Dette udtales ogsaa i det daglige Liv. Naar man f. Ex., for at faae en Charakter til en Examen, skal have et vist bestemt Quantum Points f. Ex. 100, saa kunde man sige, ja Antallet 90 er dog meer end Antallet 20; men det bestemte Quantum, Tallet, udelukker dem begge fra sig; Antallet faaer kun Betydning naar det falder sammen med det bestemte Antal. Dette sees ogsaa tydeligt f. Ex. i Billardspillet. Det er der det bestemte Quantum f. Ex. 42, som udgjør Partiet, uden Hensyn til de verlende Antal, der staae ligeoverfor hinanden. Naar Partiet ikke endes vil den, der kun har et Antal af 2 mod et Antal af 41, alligevel protestere mod at have tabt, netop fordi Antallet ingen Betydning har udenfor det bestemte Quantum. Dette alene giver Enhederne Betydning, og de have ingen udenfor dette. Naar jeg f. Ex. mangler 2 i Partiet, og gjør en Bal, som gjælder for 6, saa gjælde de 6 ikke for meer end 2, netop fordi Enhederne ingen Betydning og ingen Selvstandighed have til at sætte sig selv som Noget udenfor det bestemte Tal

*) Vi kunne bemærke, at i de quantitative Trilogiers første Led: den rene Quantitet, Tallet og, som vi senere skulle see, den quantitative Uendelighed, er det Quantiteten for sig, den isolerede Quantitet, der gjør sig gjældende; i Trilogiernes andet Led kommer den qualitative Negation frem; i det tredje Led ere Quantiteten og Qualiteten bragte i Forbindelse.

stemtheden, aldeles overseer Qualitetens efterladte Spor, Enhed og Antal. Naar man i at bestemme ikke tager Hensyn til Qualiteten, til Enhedens intensive Styrke og Flerhedens Forffjel, hedder det ogsaa at domme efter en udvortes Maalestof*).

Tallet er Negation af umiddelbare Væren, men indeholder selv intet Jnderligt eller Mandeligt i sig. Men Logiken vedkjender sig Tallet som Repræsentant for det Quantitative, for den udvortes gjorte Tanke, „der sich selbst entäußernde Gedanke“, „das sich Neußerliche“. Det er det Udvores i sin abstracteste Skikkelse, eller, hvad der er det Samme, Tanken i sin høieste Udvoreshed; det er en indvores Udvoreshed, indvores, fordi det er Negation af det Umiddelbare og Sandselige, udvores, fordi det hverken har Intensitet eller Forffjel i sig, men ligger for os som en kold, træg, død og forstenet Tanke, hvori Tanken ikke kan fordybe sig, der ikke oplader sig ved vor Tanke, men ligger livløs som Tankens udvores Form, som

*) Tallet udgjør Quantitetens fuldkomne Bestemthed, men viser os ogsaa dens fuldkomne ydre Bestemthed, „ihre eigene Neußerlichkeit“, paa Grund af Ligegyldigheden mod Qualiteten. Denne dets Mangel paa Dybde, denne dets absolute Yderlighed og fuldkommen ligegyldige og træge Bestemthed, ifølge hvilken det kun er en Udvoreshedens Grandse, ikke har noget Indhold i sig selv, men i Livet modtager alt Indhold fra Qualiteten, for hvilken det er Tal, og varierer og runder sig efter denne, er paa en umiddelbar Maade udtalt i Byrons „Don Juan“ (efter Adrians Udgave 1ste Sang S. 40). Tallets forunderlige Natur gjøres der til Gjenstand for følgende Vers:

„Spricht Einer: „Sagt' ich's doch zu fünfzig Malen!“
 Meint man, er schmal' — er thut's wohl oftmals auch;
 Will ein Poet mit „fünfzig Reimen“ prahlen,
 Grau't uns, auf thu' sich sein poet'scher Schlauch;
 Zu Fünfz'gen oft schon Diebesbanden stahlen;
 Mit fünfzig Jahr' ist Lieb' ein Haiderauch!
 Mehr ist das Alles, doch sey's auch geschworen:
 Viel wird erkauf't mit fünfzig Louisd'oren.

Tanke dog udenfor Tanken. Det er Tankens fletteste og unatur-
ligste Udtryk, fordi det giver sig Mine af, at være fri for det
Udvortes, og dog selv kun er en usynlig Udvorteshed.

Det at Tallet saaledes har Tankens Skin, giver det un-
dertiden noget Mysterieust, som om det indeholdt noget dybt,
var en Slags uopluffet Gaade; det lokker os med en vis Hem-
melighedsfuldhed, som om det indeholdt noget for Tanken, men
giver dog aldrig Tanken nogen Besked. Alle Herkunstnere
have med Begjærlighed grebet Tallet, og benyttet sig af,
fordi det ingen Tanke indeholdt og dog har Tankens lette Skif-
kelse, at kunne underlægge det hvilkensomhelst Tanke. (Sfr. Hæ-
sangen i Goethes Faust*).

Hemmelige Selstaber med ubestemte og mysterieuse Ten-
dentser have gjerne draget Tallet i deres Tjeneste. „Denn ein
vollkommer Widerspruch bleibt gleich geheimnißvoll für Kluge
wie für Thoren.“

Det Samme gjælder for en Deel ogsaa om de mathe-
matiske Figurer. Som Negation af den umiddelbare Sandselig-
hed, og forsaavidt havende et Slags Slægtskab med Tanken,
give de sig Mine af at indeholde Tanke og lokke Tanken til sig.
Tallet er i Virkeligheden Categorien for det reent Udvortes,

*) Du mußt verstehn!
Aus Eins mach' Zehn,
Und Zwei las' gehn
Und Drei mach' gleich,
So bist du reich.
Verlier' die Vier!
Aus fünf und Sechs
So sagt die Her',
Mach' Sieben und Acht,
So ist's vollbracht.
Und neun ist Eins,
Und Zehn ist Keins.
Das ist das Heren-Einmal-Eins!

for en udvortes Flerhed, paa en udvortes Maade dannet af det quantitative Et*). Det qualitative Een bliver aldeles borte i Tallet; naar jeg nævner 7, 9 eller hvilket som helst Tal, saa har jeg en Gjentakelse af en Eenhed, men ingen Gjentakelse, hvorved Eenheden kommer frem, enten stærkere eller svagere accentueret, saa at altsaa Gjentakelsen blev en ligegyldig Væren udenfor Eenheden, og Eenheden Hovedsagen; men jeg har en blot sammenfattet Gjentakelse af det samme Et. Dette kommer til mig paa en udvortes Maade: sees, høres, fornemmes; og naar det sammenholdes i dets quantitative Gjentakelse, bliver det til et Tal. Den quantitative Gjentakelse er Tællen; naar jeg hører op at tælle, faaer jeg, efter Eenhedens forskjellige Standsning, forskjellige Tal. Som Tanken umiddelbart forefinder dem i deres første Navneskikkelser, synes de at have Selvstændighed og Indhold i sig selv, saa at man endogsaa foretager Abstraction med dem, naar man, som i Algebra, betegner dem med Bogstaver; men i Virkeligheden ere de kun en udvortes Storrelses Form, dannet af det samme abstracte, quantitative Et, og, saafremt de skulle have noget Indhold, afhængige af Qualiteten, der taler igjennem dem. Saaledes er der stor Forskjel paa samme Tal, enten det er Form for Realitet eller Negation, Formue f. Ex. eller Gjæld. Medens nogle Tal næsten have antaget en concret, plastisk og selvstændig Skikkelse, paa Grund af visse Qualiteter, med hvilke de ere uadskillelig forbundne og med hvilke de næsten have identificeret sig, f. Ex. hellige Tal, staae de Tal, vi aldrig have seet i Forbindelse med Qualiteter, f. Ex. de uendelig store Tal, hvor ogsaa Talnavnet ombyttes med de abstracte Beteg-

**) „Die Zahl ist um ihres Principes, des Eins, willen ein äußerlich Zusammengefaßtes überhaupt, eine schlechthin analytische Figur, die keinen inneren Zusammenhang enthält.“ Hegels W. 3, 237.

nelse n , x z ., ganske udenfor Tanken, som en udvortes Tanke, hvori Tanken Intet kan finde, skjøndt de i sig selv ikke ere forskjellige fra enhver anden Forbindelse af quantitative Etter.

Ligesom Tællene opstaae ved at sammenholde en optalt Række af Etter, saaledes sammensættes de forskjellige Tal, eller drages fra hinanden, ved samme Tælling. Deraf opstaaer Regning.

Al Regning er oprindelig samme Tælling. Naar der altsaa alligevel finde forskjellige Regningsarter Sted, saa have disse deres Grund for det Første i den enten fremadgaaende eller tilbagegaaende Continuation; deraf de positive og negative Regningsarter. For det Andet har man, ved at iagttage Tællene, der skulle sammensættes, fundet at deres Folge paa hinanden, altsaa en reen udvortes Tilfældighed, giver Anledning til forskjellige Regningsarter, der imidlertid i sig selv ogsaa kun ere udvortes forskellige fra hinanden.

Naar Tællene, der skulle sammensættes, ere forskellige, eller, som Hegel siger ulige (thi en udvortes Forskjel er ikke Andet end Ulighed), saa kunne de kun bringes sammen, ved at tælle det ene Tals Enheder til det Andets, ved at lade Enheden continuere sig efter den Anvisning hvert enkelt af de forskellige Tal giver, og ende i en Grændse, der er Grændsen for de sammensatte Tals udstrakte Række. Dette er Addition; naar jeg f. Ex. skal addere 6 og 7 sammen, er det oprindelig kun ved at tælle hver Enhed op for sig, enten paa Fingrene eller ved andre sandfælsige Tegn, at jeg faaer 13 ud. At jeg kan spare mig denne Optælling og strax, som ved en Tankeslutning, vide at 6 og 7 er 13, er fordi denne udvortes Erfaring er optegnet i Tabellen, og siden i Tankens udvortes Form, Sukommelsen.

Men Tællene, der skulle sammensættes, ere ikke altid forskellige, jeg seer f. Ex. 7 og 7 og 7, altsaa samme Tal gjentage

sig, og simplificerer Tællingen ved at spørge, hvor ofte Continuationen af samme Tal finder Sted, hvor mange Gange det kommer igjen (jeg seer 7 tre Gange), hvor mange Antal jeg har af samme Tal. Dette er Multiplication. Men naar jeg her troer at have med en forskjellig, selvstændig Regningsart at gjøre, tager jeg Feil, thi at f. Ex. 7×3 er 21 veed jeg kun ved samme Optælling som i Additionen, og har den tydelig nok for mig, naar der i Rækker, der skulle adderes, forekomme samme Tal ovenpaa hinanden, altsaa Multiplicationsstykker i selve Additionen. Det Støttepunkt, som samme Tal kunne afgive for en selvstændig Regningsart, er kun en reen udvortes Eenhed, den blotte Lighed, ingen indre Begrebsbestemmelse. Det Charakteristiske ved Multiplicationen er kun, at samme Tal gjentager sig, og jeg spørger om denne Gjentakelses Antal.

Paa samme Maade har man, ved at iagttage, at et Tal ofte gjentager sig saa mange Gange som det selv har Eenheder i sig, saa at der altsaa bliver Lighed mellem Eenhed og Antal, simplificeret Tællingen ved den Regningsart, som kaldes at quadrere (hvoraf igjen den øvrige Potensering, som udføres ved at multiplicere Tallet saamange Gange med sig selv, som Potensexponenten angiver).

Til disse positive Regningsarter, der alle grunde sig paa en fremadgaaende Continuation, svare ligesaa mange negative: Subtraction, Division, Rodextraction, der grunde sig paa en tilbagegaaende Continuation. Efr. Hegels *W. 3. S. 237 & fgg.* Arithmetikens Virksomhed grunder sig altsaa ikke paa indre, nødvendige Forhold mellem Tallene, der, skjulte for den umiddelbare Bunden og ikke givne i den umiddelbare Forestilling, skulde være at udbringe ved Tænkningens Anstrengelse; den betragter kun de udvortes Forbindelser mellem Tallene, deres Ulighed og Lighed, det at Tallene ofte følge saaledes og saa-

ledes paa hinanden, mødes paa denne eller hiin Maade, danne visse staaende Combinationer; og den har, ved at iagttage disse ydre Tilfnytningspuncter, opluret alle de Gjenveie, og i Tællinger og Formeler givet os alle de velkomne Lettelser, hvorved Tællingen i dens Uendelighed kan simplificeres. Med saa stor Taknemlighed og Begjærlighed have vi grebet disse Veiledninger, at vi næsten have stillet dem ved Siden af Tanker og forverlet dem med disse. Men Logiken, der foretager en Renselsesproces med Tankerne, og adskiller Tanken fra Tankens Skin, tager ogsaa fat paa Tallet, for at gaae til Bunds deri. Og den finder kun en udvortes Flade uden Dybde; den finder sig i en unaturlig Tilstand, idet den, selv inderlig, skal give sig af med Noget, hvormed den siges at være beslægtet og hvori den dog ikke kan finde noget inderligt Slægtskab*); og overbeviser sig endelig om: at Tallets Forbindelse aldeles Intet har med Tænkningen at gjøre: at al Regning er en udvortes, mechanisk, Færdighed, der meget ofte staaer som en isoleret Færdighed og endog saa lader sig udføre af dertil forfærdigede Maskiner.

„Die Arithmetik betrachtet die Zahl und deren Figuren, oder vielmehr betrachtet sie nicht, sondern operirt mit denselben.“ Hegels *W.* 3. S. 236. Den exercerer og manœvrerer med Tallet. Istedetfor at styre Mandskabet efter Tællingens Een for Een, har den dem i Divisioner og Career, og udfolder, sammendrager, forbinder og adskiller derved den hele Hær med en Taktik, der ligner de evige Categoriers Lethed og Hurtighed**).

*) Um der Gleichgültigkeit des Verknüpften gegen die Verknüpfung, der die Nothwendigkeit fehlt, willen, befindet sich das Denken hier in einer Thätigkeit, die zugleich, die äußerste Entäußerung seiner selbst ist, in der gewaltsamen Thätigkeit, sich in der Gedankenlosigkeit zu bewegen und das keiner Nothwendigkeit Fähige zu verknüpfen. Hegels *W.* 3. S. 246.

***) Man forstaaer ofte ved en lærd Mand, En, der har en Mængde

Pythagores gjorde Tallet til Altings Bæsen og lod hele Universet være en harmonisk Sammensætning af Tal. Denne Anskuelse er begrundet i Tallets Natur i Forbindelse med den Plads, Pythagoras indtager i Philosophiens Historie.

Tallet er Negation af det Sandfælige og dog ikke det Mandelike, det abstraherer fra det Materielle, men bibeholder dog det Udvortes endnu i sin abstracteste Skikkelse; det Sandfælige binder sig deri til sin sidste og svageste Skikkelse, inden det aldeles frafskille sig det Udvortes og lader Tanken fordybe sig i sig selv. Det danner altsaa Oergangen fra det Sandfælige til den rene Bæren. Pythagoras indtager en tilsvarende Plads i Philosophiens Historie. Han gjør Oergangen fra den joniske Skole, der opfattede Tingenes Grundvæsen aldeles Materielt og Sandfæligt, som *ἰλη*, til Eleaterne, nærmest Parmemides, der steg op til den rene Bæren. Han danner altsaa Oergangen fra en realistisk Philosophi til en intellectual Philosophi, og denne Oergang er betegnet i hans Talphilosophi. Denne danner ligesom en Bro mellem det Materielle og den rene Tanke; Tallet er immaterielt, og forsaavidt Tanke, men endnu kun en udvortes Eenhed, hvori der ingen Tankedybde er, altsaa endnu det Materielles sidste Spor, det Sidste, Tanken griber og klæber sig til, inden den giver Slip paa Sandfæligheden, og støttende sig paa egne Kræfter, styrer ud i Tankens eget Ocean. Istedetfor altsaa, som det almindeligviis hedder, at Pythagoras

Enkeltheder sammenbragt og opbevaret i Hukommelsen. En saadan Lærdom har nu vistnok det Fortrin, der mangler mangen En i hans fattige Inderlighed, et Forraad, hvoraf den kan tælle op, men saafremt den ikke under sin Flade har fornummet Rystelser og Bevægelser af indre Magter, har den i Virkeligheden kun Gjenstandene som Tal.

Al aandløs Bestjæftigelse har altid havt travlt med Tallet. Saaledes f. Gr. Munkene i Middelalderen, der kunde anvende hele Liv med at tælle Bogstaverne i Biblen.

har været for speculativ og er gaaet for vidt i Idealisme, maae vi snarere, med Hegel, sige, at han ikke er gaaet vidt nok, forsaavidt han ikke har skilt sig ved Udvorteshedens og det Materielles sidste Spor.

Tallet er kun udvortes Bestemthed; det er kun Quantum i Flerhedens Udfoldning, kun extensiv Størrelse.

Men Quantums bestemte Udtryk skal gjengive mig hele Quantum. Og Quantum indeholdt Meer end en udstrakt Flerhed. Det havde ogsaa en Bestemthed i Eenheds-Momentet.

Dette udtales i Negationen til Tallets extensive Størrelse, den intensive Størrelse, hvor Quantum er sat i Eenheds-Momentet, i en enkelt Bestemthed, modsat Quantums udadvendte Skikkelse*).

Den extensive og intensive Størrelse gaae sammen i Graden. Her bliver Quantum sat som en concret Bestemthed, der paa eengang forener Tallets Udvorteshed med Eenhedens selvbestemmende Ret. Her kommer paa eengang Quantiteten og Dualiteten begge til Ret**).

Ligesom Noget, ved at overvinde Andet, gik over i Forsigværen, saaledes gaaer Quantum ved at overvinde Tallet, det

*) „Das Quantum ist extensives Quantum, insofern die Grenze auf das Moment der Vielheit der Quantität; oder intensives Quantum, insofern sie auf das Moment der Sichselbstgleichheit bezogen oder in der Bestimmung der Sichselbstgleichheit ist.“ Hegels W. 18. S. 152.

***) „Der Grad ist bestimmte Größe, Quantum, aber nicht zugleich Menge oder Mehreres innerhalb seiner selbst (som Tallet); er ist nur eine Mehrheit; die Mehrheit ist das Mehrere in die einfache Bestimmung zusammengenommen, das Daseyn in das Fürsichseyn zurückgegangen.“ Hegels W. 3. S. 254. „Eine ihm äußerliche Vielheit macht die Bestimmtheit der einfachen Grenze, welche es für sich ist, aus.“ Størrelsen er her: „Beziehung auf sich als Beziehung durch sich selbst auf ein Aeußerliches.“ Hegels W. 3. S. 255.

vil sige, finde en Bestemthed, der indeholder Tallet, og tillige er høiere end Tallet, over i Quantitetens Forsigværen, Graden. Graden er bestemt ved Tallet, denne faste, udvortes Bestemthed, som Quantiteten opreiser, men den har tillige en enkelt Enheds Bestemthed. Naar der tales f. Ex. om 4 Grader, saa har jeg vel et Tal, men Accenten ligger dog paa Enheden; Enheden er ikke tabt i Tallet ved at være eens med de andre Enheder, hvilket er Tilfælde, naar der blot tales om fire, f. Ex. fire Mennesker, hvor da det ene quantitative Set er det samme som det andet, og hvor Tallet blot er det udvortes Flerheds Udtryk. I Graden er Enheden adskilt fra andre Enheder; i 4 Grader f. Ex. er den fjerde Enhed ikke den samme som den tredie; men den er traadt frem i en enkelt, forsigværende Skikkelse, skjøndt indhyllet i Tallets Udtryk, dog tillige Noget for sig. Graden har ikke, som Tallet, de andre Enheder blot i sig, „innerhalb seiner“; men Enheden har en saadan intensiv Betydning, at den ligesaameget bestemmer Antallet som den selv bestemmes af det. Naar jeg f. Ex. taler om 4 Graders Kulde, saa er Enheden, den 4de Grad, den intensive Størrelse, det Bestemmende; men kun ved at have Antallet, og den giver omvendt Antallet den Betydning, at være bestemt ved netop denne 4de Enhed, at være et uadskilleligt Udtryk for en saadan intensiv Skikkelse af en Enhed. Størrelsen er altsaa her, indenfor sig, bestemt ved tvende Momenter. Men Størrelse saaledes bestemt ved Størrelse er en qualitativ Bestemthed*). Alt hvad der er bestemt

*) I den sædvanlige Forestilling pleie extensive og intensive Quanta at adskilles som Arter af Størrelser; som om der gaves Gjenstande, der kun havde intensiv Størrelse, andre der kun havde extensiv Størrelse. I enhver Størrelse ere begge forhaanden i ligelig Forening; et og samme Indhold er ligemeget forhaanden i det Extensives og Intensives Form, ligesom vi have sagt, at ethvert Indhold er ligemeget forhaanden i Attractionens og Re-

indenfor sig, ved sine egne, indre Momenter, er en Qualitet. Eenhed og Antal, Intensitet og Extension, Størrelse: tvende forskellige Udtryk, mødende og bestemmende hinanden, er en reen qualitativ Bestemthed, en Bestemthed indenfor Gjenstandenes væsentlige Natur og uadskillelig fra deres Væren.

pulsionens, Continuitetens og Discretionens Form. Enhver concret Gjenstand fremstiller den dobbelte Bestemthed og Tilværen, hvorved den, som extensiv, viser sig som noget Udvores, som intensiv som noget Inderligt. Saaledes er f. Ex. en Masse en extensiv Størrelse, forsaavidt den udgjør et vist Antal Aen, men den er tillige intensiv, forsaavidt den udover et et vist Tryk. Trykket er en enkelt Bestemthed, hvorved Massen viser sig som „Insihsyyn“, som Subject. Omvendt Alt hvad der udover et vist Tryk, har tillige den extensive Betydning, at have en Virkekreds i Rummet, svarende til den egne intensive Betydning. Varmen har en Grad f. Ex. den tyvende. Denne Varmegrad er deels en enkelt, intensiv, subjectiv Formemmelse; men den er ogsaa forhaanden som en extensiv Størrelse, den viser en længere Qvilsølvssøile paa Thermometeret, udvider Legemerne, udspreder Varme over et større Rum end en ringere Varmegrad. Den høiere Tone er en mere intensiv Tone end den lavere, og har derfor ogsaa en større Extension: en større Mængde Svingninger, udstrækker sig som hörbar over et større Rum. Med en intensivere Farve lader der sig male et større Rum end med en svagere. Cfr. Hegels W. 3. S. 257. Ligesaa i Aandens Sphære. Den stærke Intensitet af Charakter og Talent har en tilsvarende vidtomfattende Virkekreds, omsiggribende Indflydelse; udbreder sit Liv over et større Quantum Rum og Tid. Det intensiveste Begreb er tillige det meest fleersidige; saaledes i Logiken, hvor det dybeste Begreb tillige har den største Totalitet. Det er derfor en blot Forestilling, naar det hedder, at En har en mere intensiv Aand, en Anden en mere altomfattende. Det meest Omfattende er tillige det meest Intensive. Derfor fordybe Historikerne sig ogsaa i Charakteren hos de Mænd, der have havt størst Virkning udenfor, i Rummet og Tiden: deres Charakter bliver aldrig udtomt, men udfolder sig bestandig i flere og flere Nuancer, og det viser sig for Betragteren, at de havde ligesaa stor en Verden inden i sig, som de havde udenfor sig.

Omvendt giver Verdensaanden og Retfærdigheden den høie Intensitet en tilsvarende Extensitet, det lange Liv i Rummet

Men paa den anden Side er Størrelsen i Graden kun forsigværende ved at være bestemt udenfor sig. Graderne ere forsigværende Enere med Størrelse, bestemte ved Tallet, altsaa ved Noget udenfor, og derved eo ipso udenfor hinanden. Thi tag Bestemtheden udenfor bort fra Graderne; lad den ene ikke være bestemt udenfor den anden, saa synke de ned til lutter samme Enere, Toere, eller hvad jeg vil kalde dem; de ere da alle samme Størrelse, samme Væren, og dermed er da med det samme al Størrelse borte. Naar Alle ere ligestore, saa have de ingen Størrelse, saa er Størrelse bestemt ved Størrelse, Væren ved Væren, og jeg synker ned til Qualitetens uadskillelige Forsigværen, hvor Enhederne ere bestemte indenfor sig. Størrelse er kun forsigværende ved at være udenfor sig, og bestemt ved andre Størrelser udenfor.

Graden har altsaa de to Momenter: Størrelse bestemt ved Størrelse udenfor og Størrelse bestemt ved Størrelse. Disse Momenter ere uadskillelige og gaae umiddelbart over i hinanden. I Størrelse bestemt ved Størrelse udenfor har denne Størrelse udenfor, der skulde bestemme, i Virkeligheden ingen anden Betydning end selv at være Størrelse; den er anden Størrelse, men dog kun bestemt ved samme abstracte Begreb, Størrelse. Den er altsaa selv Størrelse bestemt ved Størrelse, og bringer saaledes mod sin

og Tiden. Vi behøve ikke at omtale, at det meest Intensive, det Guddommeliges og Mennesseliges Forening, har et Rige, der bestandig mere og mere udstrækker sig; men selv i det Mindre faaer den Intensitet, som Samtiden ikke erkjendte, efterhaanden som den reproduceres af Efterverdenen, et Liv, der ogsaa, ved Udstrækning i Rum og Tid, adskiller Individets Intensitet fra det Ephemeriske, der enten har sin Fødsel og Død i samme Nu, eller har en falsk Extension, det blotte Skin, der gjør Tilbagegangen fra den falske Væren til Intet.

Billie dog Qualiteten frem; thi naar Størrelse, bestemt ved Størrelse udenfor, dog erklæres, for kun at være Størrelse eller Størrelsen, saa er det, fordi de ere bundne til en Qualitet, for hvilken de ere Størrelse.

Disse 2 Bestemtheder „Størrelse bestemt ved Størrelse udenfor“ og „Størrelse bestemt ved Størrelse“ ligge begge i Graden og gaae i umiddelbart over i hinanden. Og det gjælder at holde fast ved dem, thi de ere mig en Borden til en ny Sphære. Overalt hvor jeg træffer saadanne Overgange har jeg i deres Synthese et nyt Begreb, hvorimod den eensidige Betragtning af Momenterne fører os, ligesom det var Tilfælde med Noget og Andet, ind i Endelighedens Categorier.

§ 18.

Quantitativ Uendelighed. — Uendelig Progres-Forhold.

Naar jeg eensidig holder mig til „Størrelse bestemt ved Størrelse udenfor“, saa har ethvert Quantum kun sin Bestemthed i andet Quantum udenfor. Her er da ingen bestemt værende Grændse, men en evig vordende Grændse; Størrelsen kommer aldrig til No, bliver aldrig til, men negerer bestandig sin egen Tilværen og søger efter den i en endeløs Borden, en quantitativ Uendelighed. — Denne absolute Bestemthed ved Andet udenfor gjør al Quantitet til en evig udvortes Relativitet, til en evig Foranderlighed, da Størrelsen, netop som den er blevet bestemt, er blevet til Andet. Heri ligger, hvad vi tidligere have berørt, at al Størrelses Væsen er, ikke blot, som Mathematikerne sige, at kunne formeres eller formindskes, men at maatte med Nødvendighed formeres eller formindskes. Naar jeg bestemmes absolut ved Andet udenfor, saa forandrer min Størrelse sig, bliver med Nødvendighed mindre, naar det Andet er større, og større, naar det Andet er mindre. Ved sin ydre Relativi-

tet, ved sin absolute Bestemthed ved Andet udenfor sig, bliver Størrelsen til Andet, og denne Forandring er enten en Formeren eller Formindffen*). Absolut bestemt ved Andet udenfor sig, mister Størrelsen al indre Sammenhold, den op søger sig selv udenfor sig selv, og chancerer og varierer i Relativitetens og Foranderlighedens uendelige Verel. — Og om end Størrelse nok saa mange Gange bestemmes ved Størrelse udenfor, den bliver dog i Virkeligheden kun Størrelse bestemt ved Størrelse; men udtaler entop derved sin Trang til Noget, hvorfor den er Størrelse, idet den bestandig gaaer tilbage i sig selv og griber i sin egen Barm. — Den quantitative Uendeligheds Endelighed ligger deri, at Størrelsen aldrig ender. — Vi troe derfor at have dens Sandhed i dens Ende; naar vi kunde komme til en rolig Forsigværen, enten det uendelig Store eller det uendelig Lille, hvor Tanken kunde have et Hvilepunct efter den udvortes Bestemtheds trættende Uendelighed. Det er dette, der udtales i Negationen til den quantitative Uendelighed, den uendelige Progress. Det er her Gradens andet Moment, „Størrelse bestemt ved Størrelse“, der eensidig gjør sig gjældende. — Paa Grund af det ene Moments Tilbagegang i det Andet, synes man at de, efter en progressiv Opstigen eller Nedstigen, engang maae kunne gaae sammen i en rolig Eenhed. Denne forestiller man sig i det

*) „Es kann daher nicht nur über jede GröÙebestimmtheit hinausgegangen, sie kann nicht nur verändert werden, sondern es ist dieß gesagt, daß sie sich verändern muß.“ Hegels W. 3. S. 262. „Das Quantum schießt sich selbst über sich hinaus; dieß Andere, zu dem es wird, ist zunächst selbst ein Quantum; aber ebenso als eine nicht seyende, sondern sich über sich selbst hinaustreibende Grenze. Die in diesem Hinausgehen wieder entstandene Grenze ist also schlechthin nur eine solche, die sich wieder aufhebt und zu einer fernern schießt, und so fort ins Unendliche.“ Hegels W. 3. S. 262.

uendelig Store og Lille, som Resultatet af den Progres, hvor Størrelse bestandig meer bestemt ved Størrelse, gaaer sammen med sig selv, i en med sin Væren, sig selv, identisk, altsaa qualitativ Bestemthed. Medens Størrelse bestemt ved Størrelse udenfor, i quantitativ Uendelighed, svæver fri om i bestandig Søgen efter Tilværen, synes det uendelig Store og Lille at have en ganske anden qualitativ Bestemthed i sig. Størrelsen begrænder her sig selv, holder fast paa sig selv, synes qualitativt at være bundet til Tilværen; den forekommer os som Noget virkelig Existerende; vi fristes næsten til at opsoge og troe at have fundet det uendelig Store og Lille i den tilværende Verden.

Men Størrelse bestemt ved Størrelse er ligesaa eensidigt som Størrelse bestemt ved Størrelse udenfor. Det uendelig Store og Lille har den Modsigelse i sig, at kaldes uendelige i Ordets qualitative Betydning, bestemte indenfor sig, og dog ikke at kunne rive sig løs fra Størrelsen, at maatte beholde Navnene Stor og Lille, og altsaa dog erklære sig for Quanta, og som saadanne, bestemte ved Andet udenfor. Kun ved Sammenligning med andet Bekjendt, og ved en vilkaarlig Forestilling, der abstraherer fra andet Ubekjendt, er det, de have tilsmuglet sig deres qualitative Betydning, ligesom de i Virkeligheden ogsaa ophøre at kaldes det Største og Mindste, naar man har fundet Noget, der er større eller mindre. Størrelse bestemt ved Størrelse viser sig altsaa i sin Sandhed, at være Størrelse bestemt ved Størrelse udenfor; den kan ikke fornægte sit Tungemaal eller sin quantitative Herkomst.

Ligesom før i Størrelse bestemt ved Størrelse udenfor, Qualiteten, en med sig identisk Bestemthed, hvortil Quantiteten i sin Sandhed viste hen, gjorde sig gjældende, saaledes gjør her i Størrelsens qualitative Betydning, Quantiteten sig gjældende. Naar disse Størrelsens Momenter, som begge

vare tilstede i den so sigværende Størrelse, Graden, stilles eensidigen ad, gjør bestandig det tilintetgjorte Moment sin Ret gjældende; det taler igjennem som en indre Stemme, der ikke lader sig overdøve, som et andet Jeg, der ikke lader sig underkue.

Den sande Synthese i disse Momenters Dialectik er, at Størrelse paa eengang er bestemt repellerende, idet Størrelse gaaer udenfor Størrelse og er bestemt ved anden Størrelse udenfor, og attraherende, idet Størrelse gaaer tilbage i sig, at det Absolute altsaa er bestemt ved i sin Udenforsigværen at have Hensyn paa sig selv, og omvendt, kun at have Hensyn paa sig selv, ved at være bestemt udenfor sig. Med andre Ord, at det kun er quantitativt bestemt ved at gaae tilbage til Qualiteten, og omvendt, i sin qualitative Bestemthed viser sig i quantitative For skjelle. Den ligegyldige Væren udenfor, den quantitative Forandring er altsaa ikke længer ligegyldig, den har Hensyn til Noget indre Bestemmende; Formerelsen og Formindsfelsen grunder sig paa et Forhold.

Her er Størrelse paa eengang bestemt udenfor sig, og gaaer tillige tilbage i en med sig identisk Bestemthed. Naar jeg sætter f. Ex. 2 i Forhold til 4, saa er Størrelse bestemt ved Størrelse udenfor, vi have to forskjellige Quanta, men disse gjælde ikke i deres Umiddelbarhed, men kun forsaavidt de gaae tilbage til Exponentens fælleds Eenhed, her 2. Størrelsens Repulsion gaaer tilbage til en Attraction, det Extensive til en Intensitet, det Udenforsigværende, Quantitative til en forsigværende, qualitativ Eenhed. Thi Exponenten har det tilfælleds med Qualiteten, at, medens Forholdsledene kunne forandres uden at gjøre Forholdet til en andet, naar kun Exponenten er den samme, kan denne ikke forandres uden at gjøre Forholdet til et andet.

Enhver uegentlig Brok udtrykker et saadant Forhold. Har jeg f. Ex. $\frac{8}{3}$, saa er Brokens virkelige Udtryk, 1, Exponenten til de tvende (her paa Skromt) udenfor hinanden bestemte Quanta, gaaede tilbage til at være bestemte indenfor sig. — Naar jeg istedetfor 1 sætter $\frac{8}{3}$, saa danner jeg et Forhold, viser hvorledes Eenheden kan være bestemt udenfor sig ved tvende Quanta, og hvorledes disse gaae tilbage til en med sig identisk Eenhed. Ligeledes naar jeg lader 8 Hele være bestemt udenfor sig, f. Ex. ved $\frac{2^4}{3}$.

Men nærmere betragtet, er Forbindelsen mellem Quanta og Exponenten i dette directe Forhold kun udvortes. Hvad der i Virkeligheden skeer, er at 2 Quanta gaae tilbage i et Tredie. Exponenten er kun en Quotient, altsaa endnu kun en udvortes Eenhed, et blot Foreningspunct for Dividendus og Divisor, ikke tillige en Eenhed, der selv sætter de quantitative For skjelle. Quantum antager i Exponenten en qualitativ Skikkelse, forsaavidt det, selv uforandret, kan have en sig ligegyldig Forandring udenfor; men nærmere beseet er det ikke synderlig bevendt med dets qualitative Betydning, da det kun har Betydningen af Antal eller Eenhed (altsaa alene Tallets Betydning) ikke paa eengang Antallets og Eenhedens Betydning *).

Negationen til det ligefremme, directe Forhold udtaler altsaa, at Forholdet, Quanta, der gaae tilbage til en Qualitet, fordrer en Exponent, der er Product af Eenhed og Antal. Dette er udtrykt i enhver ægte Brok. Har jeg f. Ex. $\frac{7}{8}$, saa er den Forholdsexponenten til de to Quanta 7 og 8.

*) „Dieser Quotient ist als Exponent somit nicht als das gesetzt, was er seyn soll, — das Bestimmende des Verhältnisses, oder als seine qualitative Einheit. Als diese ist er nur gesetzt, insofern er den Werth hat, die Einheit der beiden Momente, der Einheit und der Anzahl, zu seyn.“ Hegels W. 3. S. 383.

Men den er tillige Productet af $\frac{1}{8}$ multipliceret med Antallet 7. Dg naar Exponenten har denne Charakter, at være reel Eenhed af Eenhed og Antal, har Forholdet selv tabt sin directe Charakter. Thi lad os forøge $\frac{7}{8}$ til $\frac{14}{8}$, saa er her skeet den Forandring, at medens før Eenheden var $\frac{1}{8}$ og Antallet 7, er nu Eenheden kun $\frac{1}{16}$ og Antallet 14. Her er altsaa Antallet forøget ligesaa mange Gange som Eenheden er aftaget; medens Antallet er blevet multipliceret med 2, er Eenheden blevet divideret med 2. Dette er det omvendte Forhold. Eenhed og Antal staae i omvendt Forhold med Hensyn til Formerelsen og Formindskelsen.

Det er kun saalænge Exponenten blot er Quantum, Tal, og vi altsaa bevæge os i Tallets Continuitet og ydre Forhold, at det directe Forhold finder Sted. Bliwer Exponenten en reel, concretere, rigere Eenhed, Product af Eenhed og Antal, fremstaaer det omvendte Forhold med ligesaamegen Gyldighed. Saaledes er Exponenten bestemt som Product af Tvende, af Kraft og Tid, naar jeg har den som Exponent til Forholdet 12 Arbeidere i 4 Dage. Naar derfor de 12 forøges til 24, saa forringes Dagene i samme Forhold; saa at Forholdet er et omvendt: $12 : 24 = 2 : 4$.

I det directe Forhold er Exponenten kun et udvortes Udtryk for det ene Quantums Continuation i det andet og det fælleds Maal for begges Continuation frem eller tilbage *).

*) In dem directen Verhältnisse ist die Veränderung der beiden Seiten nur die Eine Veränderung des Quantums, als welches die Einheit, die das Gemeinschaftliche ist, genommen wird, um so viel also die eine Seite vergrößert oder vermindert wird, um so viel auch die andere; das Verhältniß selbst ist gegen diese Veränderung gleichgültig, sie ist ihm äußerlich. Det er kun paa en udvortes Maade den bestemmer Quanta

Men i det omvendte Forhold, hvor Exponenten selv har Quantas Momenter, Eenhed og Antal i sig, bestemmer den ogsaa Quanta paa en indre Maade, saa der opstaaer en Bærelsvirkning mellem dem; de begrænde hinanden. Hovedsagen er, at Exponenten som Product af Eenhed og Antal, som qualitativ Eenhed, paa eengang har Attractionen og Repulsionen, Tilværen og Grænde, Realitet og Negation i sig, og udøver denne dobbelte Virkning ved at lade Quanta begrænde, det vil her sige, opveie hinanden.

Den Erfaring, at Alt her i Verden ikke altid gaaer efter et ligefremt, directe, quantitativt Forhold, men ligesaa ofte efter et omvendt, vilde staae som et Tilfælde*), naar vi ikke gik tilbage til en Exponent, der har baade den positive og negative Tilværen i sig og derved frembringer en Bærelsvirkning i de quantitative Bestemmelser, en Exponent, der, for at bruge concretere Udtryk, veksler med Dag og Nat, Sommer og Vinter, ophoier og nedtrykker. Her har den quantitative udvortes Relativitet faaet en qualitativ Betydning**).

Men i dette omvendte Forhold har Quantiteten selv tabt al Selvstændighed; den styres af en Exponent, der har alt det Bestemmende i sig. Det Sande ligger derfor i Foreningen af det indirecte og directe Forhold, det er i Potentsforholdet, hvori udtrykkes, at Quantum har sin Bestemthed i sin Negation, men kun ved selv at ligge i denne Negation og give den Grænde. Med andre Ord: Potentsforholdet bestemmer

*) Sfr. J. L. Heibergs Intelligensblade No. 2, S. 29 og 30.

***) Naar Relativiteten faaer en qualitativ Betydning, det vil sige, bliver begrundet i en Nødvendighed indenfor begge Quanta, bliver Folgen ogsaa den, at Formerelsen og Formindfelsen af Quanta kommer til at staae i et omvendt Forhold, hvilket intetsteds er udtrykt stærkere end naar Johannes den Døber siger om Christus: „ham bør det at vore, men mig at forringes.“

Quantitetens sande Natur, som den, der er ligegyldig mod Bestemtheden ved selv at have den i sig *).

I Potentsforholdet er Betydningen den, at det Quantitative, som Udvortes, selv er det Ydre af sin egen Forsigværen, at der altsaa, ikke blot er Lighed, men Eenhed mellem Exponenten og den udvortes quantitative Bestemthed, saa at Quanta have deres Grund i den enkelte Exponent, men at denne tillige kun bestaaer ved Quantas Forskjellighed.

Quantiteten har altsaa viist sig deels som sin egen Negation, som Qualitet, men tillige som Negationens Tilbagegang til Trang til quantitativ Forskjellighed. Vi have altsaa en dobbelt Overgang **). Den dobbelte Overgang bestaaer deri, at den Qualitet, som Quantiteten giver, ikke er den gamle Qualitet, saa var det en blot slet Tilbagegang, men en høiere Qualitet, der har Quantiteten i sig, det er det qualitative Quantum eller Maalet. Thi naar jeg lader Quantitetens Forskjelle gaae tilbage til en fælleds Qualitet, og paa den anden Side kun kjender denne Qualitet paa Grund

*) „Das Quantum in seinem Andersseyn sich identisch mit sich sehend, sein Hinausgehen über sich selbst bestimmend, ist zum Fürsichseyn gekommen.“ Hegels W. 3. S. 389. „Das Quantum als gleichgültige Bestimmtheit verändert sich; aber insofern diese Veränderung ein Erheben in die Potens ist, ist dieß sein Andersseyn rein durch sich selbst begrenzt. Das Quantum ist so in der Potenz als in sich selbst zurückgekehrt gesetzt; es ist unmittelbar es selbst und auch sein Andersseyn.“ Hegels W. 3. S. 390. Quantum er i Potentsforholdet „in dem Unterschiede als seiner von sich selbst vorhanden. Die Neußerlichkeit der Bestimmtheit, ist die Qualität des Quantums, diese Neußerlichkeit ist so nun seinem Begriffe gemäß als sein eigenes Bestimmen, als seine Beziehung auf sich selbst, seine Qualität, gesetzt.“ Hegels W. 3. S. 391.

***) „Diese Bemerkung über die Nothwendigkeit des doppelten Uebergangs ist von großer Wichtigkeit für das Ganze der wissenschaftlichen Methode.“ Hegels W. 3. S. 392.

af Quantiteten, saa har jeg i dette dobbelte Hensyn, til Qualitet og Quantitet, det qualitative Quantum, Maalet, udtrykt. Som Negation af Bestemtheden udenfor, og dog til- lige som Grund for Bestemtheden udenfor, som Væren, der, ved ikke at være Størrelse, har Størrelse udenfor sig, er det Absolute fattet som det qualitative Quantum, Maalet *).

Maalet er saaledes Quantitetens Sandhed. Naar vi i det daglige Liv beskæftige os med quantitative Bestemmelser, er det ogsaa altid en Maalen; vi beskæftige os med forskjel- lige Quantiteter, der have fælleds Qualiteter til Grund, og erklære derved, at saafremt Quantiteten skal have Realitet, maa den i sine quantitative Forskjelle kunne gaae tilbage til en Eenhed, der har disse Forskjelle. Efr. Hegels W. 6. S. 214.

Den rene Quantitet, som Abstraction fra Qualitet, horer kun hjemme i Mathematiken, og selv her fremtvinges der, i Exponenten, et Qualitetens Skin, idet Trangen gjør sig gjæl- dende i Illusionens Skikkelse. — Uden saadan Tilbagegang til en forsigværende Eenhed er Beskæftigelse med Quantiteter kun et tomt Curiositets Spil uden practisk Nytte. Hegels W. 6. S. 215.

Qualiteten, Indholdsbestemmelsen, bringer Praxis ind; den giver Størrelsen Tilværen og Realitet, ligesom den selv, ved at sees i sine forskjellige Aabenbaringer udenfor, faaer Bestemthed. Uden Qualitet er Quantiteten udenfor

*) „Nach ihrer Wahrheit, daß das Quantitative selbst Beziehung auf sich in seiner Aeußerlichkeit ist, oder das Fürsichseyn und die Gleichgültigkeit der Bestimmtheit vereinigt sind, ist es das Maaß.“ Hegels W. 6. S. 213—214. „Das Quantum nunmehr als gleichgültige oder äußerliche Bestimmung, so daß es ebenso als solche aufgehoben, und die Qualität und das ist, wodurch etwas das ist, was es ist, ist die Wahrheit des Quantums, Maaß zu seyn.“ Hegels W. 3. S. 392.

den tilværende Verden, ligesom Qualiteten uden Quantitet er en indre ubestemmelig Almindelighed og Uadskillelighed, hvorom der ikke kan siges Andet end at den er og er identisk med at være. Men idet Qualiteten binder Quantiteten til Tilværen, og Quantiteten giver Qualiteten Bestemthed, falde begge sammen i en Eenhed, der paa eengang har Quantum i sig og udenfor sig, det er, det qualitative Quantum, Maalet.

Quantiteten har denne Kraft til at skabe en ny Qualitet, der, netop fordi den har Quantiteten i sig, er høiere end den første, abstracte Qualitet.

Naar f. Ex. En, der har Haud til Examen, efter et vist Antal Aar sættes lige med Laud, saa er det Quantiteten, som giver en ny Qualitet. Dette grunder sig paa en i og for sig rigtig logisk Anskuelse om, hvad Quantiteten bør medføre, om det sande Bestemmende, som liggende i en Forening af Qualitet og Quantitet, hvorved man underlægges Maalet.

Naar St. Peter i Heibergs „En Sjæl efter Døden“ afviser Sjælen, der kom til ham med en abstract Qualitet, og beder den, efter en Vandring gennem Tiden, komme igjen, for da maaskee at optages, saa er her ligeledes sigtet til den ny Qualitet, der kommer frem gennem Quantiteten. — Man maa have Tiden i sig, før man kan være udenfor Tiden. Den kan ikke overspringes; hic Rhodus, hic salta. Det er Jordlivets Ret, der intetsteds er udtrykt stærkere end naar det hedder: „de have Moses og Profheterne, lad dem høre dem“; „høre de ikke Moses og Profheterne, da troe de ikke heller, om nogen opstod fra de Døde“).

*) Man kan svare det Samme til de unyttige Spørgsmaal, hvorvidt en Philosophi er den sidste og bedste. — Lad os benytte Diebliffet godt, saa kommer Fremtiden nok af sig selv! Lad os ikke blive Spaakoner, men holde os til den Virkelighed, vi have! Man skal nu eengang først gennem

Naar ligeledes, i Parablen, den rige Mand beder Abraham sende Lazarus ned til hans Brødre, saa er der sigtet til den Qualitet, han, bag efter, erkjendte for den rigtige for Tiden og derfor ogsaa onskede indført i Tiden. — Enhver Gjennemgang overhovedet gennem Tiden, Erfaringernes og Livets Skole, ligesom i det Hele, Livet efter dette, udtrykker den gennem Quantiteten erhvervede ny Qualitet, forskjellig fra den abstracte, umiddelbare, der er fælleds for Alle. — Naar omvendt en høiere Qualitet fremsættes som Maalet for Tiden, saa er det kun ved at være i Forbindelse med Tiden. Derfor er Guds Søn Menneskets Søn og en Ypperstepræst, forsøgt i alle Ting; derfor kan Ingen lægge en anden Grundvold, ikke engang en Engel fra Himmelen.

Naar der tales om Tidens Fordringer, saa er det en Qualitet, der ligger udenfor Tiden, men dog er givet af Tiden og netop derfor ansees som Maal for Tiden.

Naar en from Christen erklæres forskjellig fra en from Hedning, saa er det ikke den abstracte, for Alle fælleds Qualitet, der bestemmer dem, men en gennem Quantiteten, Tiden, udbragt ny Qualitet. — Quantiteten og den Tid, de levede paa, altsaa Qualiteten og Quantiteten i Forening, et Quantum af Qualitet, eller en qualitativ Bestemthed i Tiden, paa hvilken de levede (thi disse 2 Bestemtheder falde sammen; derfor svarer ogsaa Guds Søn til Tidens Fylde), er det, der bestemmer dem, eller maaler dem. Denne Qualitet i Tiden, dette qualitative Quantum, er intetsteds udtrykt stærkere end naar det hedder: „den Mindste i Himmerigets Rige er større end Johannes.“

den Dag idag, for man kommer til den imorgen; og den givne Birkelighed skal benyttes, da det Uforgjængelige ikke vorer ligefrem op, saa vi blot behøvede at vente.

C. M a a l.

§ 19.

Qualitativt Quantum.

Som Eenhed af Qualitet og Quantitet, er Maalet en Categori, der er os ligemeget bekjendt baade fra Aandens og Naturens Sphære. Vi tale om de naturlige Gjenstandes Maal, det ere de quantitative Udstrækninger, i hvilke de som Eenhed udfolde sig; cfr. Hegels W. 3. S. 401 og 6. S. 216. Vi tale ligeledes i Aandens Sphære, om at holde Maalet, det er de quantitative Bestemmelser, hvortil en vis Qualitet er bundet, om at overskride Maalet, det er overtræde de quantitative Udtryk, indensfor hvilke Eenheden udfolder sig; ved hvilken Overtrædelse Qualiteten da bliver en anden, f. Ex. forandres fra Godt til Ondt. Anskuelsen af det Absolute som Maal ligger til Grund for Gud, som han saa hyppigt fremtræder i det gamle Testamente. „Hans Maalesnor er udgangen over al Jorden“ (Psal. 19, 5); „han er den, som holder Bandet tilfammen i Havet, som en Dynge“ (Psal. 33, 7); „sætter Grændser for Bjergene og Dalene“; „byder Morgenene“; figer til Naturens Kræfter: „hidtil skal Du komme og ikke længere“ (Job 38, 11-12). „Vore Dage ere bestemte og vore Maaneders Tal satte (geseft) hos ham.“ Han straffer og belønner; binder Syndens og Fortjenestens quantitative Udstrækninger til visse Qualiteter.

Ligeledes er Maalet den græske Aands Princip saavel i Religion, hvor det forklarede Mennekelige er Maalet for det Mennekelige, som i Kunst, hvor Maalet viser sig som Symmetri i Former, og i Moralen, hvor det repræsenteres af Nødvendigheden, Skjæbnen, Nemesis, der tugter, hvad der overskrider Maalet og formaaler sig („vermessen“).

Maalets første umiddelbare Udtryk er det, at være Forening af Qualitet og Quantitet. Den qualitative Størrelse, det specifikke Quantum, udsiger, at ethvert Quantum har sin Størrelse i sig, har en Qualitet i sig, hvorfor det er Størrelse, en Qualitet, som er bundet til Størrelsen.*)

Men Maalet udtalt som den blotte, ligefremme Forening af Qualitet og Quantitet er kun meget abstract og ubestemt; thi Qualitet og Quantitet kunne ikke umiddelbart slaaes sammen. Deres eiendommelige Bestemtheder fremkalde Conflict, og først gennem denne kommer det til sand Fred, Mediation og Forening.

§ 20.

Regel — specificerende Maal — forsigværende Maal.

Vi ville erindre, at Maalet blev bestemt som et udvortes Quantum, en ligegyldig Bæren, der gif tilbage til en uforanderlig Eenhed, en Qualitet, hvoraf det udmaaltes. Naar Maalet saaledes som Eenhed udmaaler en ligegyldig Bæren udenfor, see vi det som Regel. Reglen er ikke den blotte abstracte Forening af Qualitet og Quantitet, men en bestemt uforanderlig Qualitet, der continuerer sig i et udvortes Quantum, og giver den quantitative Uendelighed den Bestemthed, at være Udtryk af sig og altid her, at kunne finde et kvalitativt Hvilepunct. Saaledes har hvert Quantum en Eenhed, som man kalder dets Grundmaal, hvorefter det reguleres.

*) „Das Maasß ist das qualitative Quantum, zunächst als unmittelbares, ein Quantum, an welches ein Daseyn oder eine Qualität gebunden ist“. Hegels W. 6. S. 215.

„Das Maasß ist die einfache Beziehung des Quantums auf sich, seine eigene Bestimmtheit an sich selbst; so ist das Quantum qualitativ“. Hegels W. 3. S. 403.

„Das Maasß ist ein spezifisches Quantum, insofern es nicht äußerlich, sondern durch die Natur der Sache, durch die Qualität, bestimmt ist“. Hegels W. 18. S. 99.

Men nærmere betragtet er denne Regel eller Maalestof, der udmaaler det udenfor liggende Quantum, ikke med indre Nødvendighed givet af dette ved en sand Tilbagegang eller Fordyben af Quantum i sig selv. Den er kun en vilkaarlig antaget Eenhed, som man har Trang til, for at føre Størrelsen tilbage til Noget; den er i Virkeligheden kun selv Størrelse, altsaa bogstavelig Størrelse gaaet tilbage til Størrelse; den er kun Tallets Eenhed, eller vilkaarligt Antal, hvormed man sammenligner, eller paa en udvortes Maade opmaaler det udenfor liggende Quantum. *)

Som Exempel paa en saadan vilkaarlig antaget Maalestof kunne vi anføre Mark Banco, Pund Sterling, Unzen o.s.v., som kun ere autoriserede Tankemaal, kun have „die Bedeutung eines Gemeinschaftlichen“, men ikke ere begrundede i Quantum selv, og derfor heller ikke have nogen qualitativ Existens udenfor.

Undertiden ere Maalestoffene vel begrundede i Quantums Natur, f. Ex. Foden og Alen, forsaavidt de ere hentede fra Fodens og Armens naturlige quantitative Udstrækning; men naar de tillige overføres paa Gjenstande, der ere aldeles heterogene, saa anvendes de paa dem som et udvortes Maal og have kun deres Betydning i fælleds Overenskomst.

Reglen eller Maalestoffene er altsaa en udvortes Eenhed, der skal udmaale et Quantum, skjøndt dette i Virkeligheden er Quantum og Existens for en ganske anden, virkelig qualitativ Eenhed, end den vilkaarlig pønerede. Naar jeg saaledes udmaaler en Ager ved Fod, saa er den, skjøndt den bliver betragtet som Quantum og Antal af Foden, dog i Virkeligheden

*) „Ein Maas, als Maasstab im gewöhnlichen Sinne, ist ein Quantum, das als die an sich bestimmte Einheit gegen äußerliche Anzahl willkürlich angenommen wird“. Hegels W. 3. S. 404.

aldeles udenfor Foden og Quantum for Noget ganske Andet*), hvilket ogsaa er udtrykt naar den f. Ex. bestemmes ved Hartkorn.

Maalet er her et Størrelsens Noget, sjøndt Størrelsen i Virkeligheden er knyttet til et andet Noget, den sande Qualitet, der først vilde give mig det immanente Maal. Med andre Ord, Reglen er kun den udvortes Qualitet, Tallets Eenhed, selv Størrelse. Den Qualitet, hvortil Quantum gaaer tilbage, viser sig altsaa selv som Quantitet.

Men den Dialectik, som gav mig Maalet, bestemte det ikke blot som en Eenhed, hvortil Quantiteten gik tilbage, men tillige som en Eenhed, der havde Quantitetens For skjelle i sig, der bestemte det udvortes Quantum. Naar Maalet fattes saaledes, er det det specificerende Maal. Qualiteten, en indre Bestemthed, optager Quantum, der udbreder sig ligemeget over Alle, i forskjellige Antal eller Grader, den viser mig forskjellige Skikkelser af Quantum. Den ligegyldige Forandring i Quantum bliver derved ikke længer ligegyldig, men bundet til en indre Bestemthed, der optager Forandringen.

Det er det intensive, subjective, individuelle Maal, det Maal, hvorefter en indre Bestemthed optager det i og for sig udvortes Quantum paa en eiendommelig Maade, og specificerer det i forskjellige quantitative Skikkelser. Samme Quantum virker forskjelligt, bestemmes forskjelligt, deler

*) „Die Regel oder der Maassstab ist zunächst als eine an sich bestimmte GröÙe, welche Einheit gegen ein Quantum ist, das eine besondere Existenz ist, an einem andern Etwas, als das Etwas der Regel ist, existirt, — an ihr gemessen wird, das ist, als Anzahl jener Einheit bestimmt wird. Diese Vergleichung ist ein äußerliches Thun, jene Einheit selbst eine willkürliche GröÙe, die ebenso wieder als Anzahl (der Fuß als eine Anzahl von Zollen) gesetzt werden kann“. Hegels W. 3. S. 408.

„Die Regel, ein Maass äußerlich gegen das bloÙe Quantum“. Hegels W. 3. S. 407.

sig i forskjellige Antal, efter en indre, individuel Bestemthed i Gjenstandene. Samme Varme f. Ex. virker forskjelligt paa de forskjellige Legemer; disse optage det udbortes Quantum i eienommelige Skikkelser. Samme Aand, samme Raade optages i forskjellige quantitative Skikkelser af en Individualitetens indre Bestemthed.

Men idet saaledes en indre Bestemthed bestemmer Quantum, og optager det i forskjellige Antal og Grader, er den ikke længer en uforanderlig Qualitet; den falder ud i flere forskjellige Qualiteter, eller i forskjellige Quanta af samme Qualitet. Med andre Ord, Qualiteterne have da forskjellige Quanta i sig af samme Quantum, som de have udenfor sig, og derfor optage de dette paa forskjellig Maade, eller paavirkes forskjelligt deraf. Naar f. Ex. samme Varmegrad virker stærkere paa mig end paa en Anden, saa er det fordi jeg har Varmen i mig selv, som det hedder; det vil sige, et større Quantum af samme Qualitet i mig, eller, hvad der er det samme, det udbortes Quantum i større indre Quantitet. Her ved vendes altsaa atter Forholdet saaledes om, at den saakaldte Qualitet bliver et Quantum, et Quantum af Qualitet, en specifik Quantitet. Naar det i 2den Samuels Bog 22 Cap. 25-27 og Psalmen 18, 26-27 hedder: "hos en From beviser Du Dig from, hos en Vældig, som er fuldkommen, beviser Du Dig fuldkommen, hos en Reen beviser Du Dig reen, hos en Forvendt beviser Du Dig fortrædelig", saa er her antydet, at den indre Qualitet kun er et Quantum af samme ydre, hvilket endnu tydeligere er udtalt, naar det f. Ex. om Raadegaverne hedder "eftersom Gud tilmaalte Enhver Troens Gave" (Rom. 12, 3); "efterdi vi have adskillige Raadegaver efter den Raade, som er given os" (Rom. 12, 6); "Enhver af os er Raaden given efter Christi Gaves Maal" (Eph. 4, 7). Qualiteten i mig gaaer altsaa over til at blive Quan-

tum. Med andre Ord, Qualiteten, der skal maale Quantum, finder sin egen Qualitet i Quantum*), og sig selv kun som en quantitativ Skikkelse af dette.

Men herved bliver da i Virkeligheden Maalet borte, det udvortes Quantum ikke maalt; det specificerende Maal bringer i Virkeligheden kun den discrete Størrelse frem med et Quantum udenfor (ligesom Reglen kun bragte den continuerlige Størrelse frem med et Quantum udenfor); ethvert Quantum faaer den Betydning, at være en specifik Quantitet; for lutter individuelt Maal er jeg gaaet Glip af et fælleds Maal; alle Verdens Gjenstande staae i isoleret Selvstændighed, som *ἀπαξ λεγόμενα* af specifikke Quantiteter; hver har faaet sit bestemte Maal, optaget det udvortes Quantum i et bestemt Antal. Al virkelig Maalen er altsaa borte. Maalet er blevet til Prædestination. Og Hovedgrunden, hvorfor Maalet er borte, er den, at vi kun have med den ene Bestemthed, Quantiteten, at gjøre. Vi have sagt, at Qualiteterne her kun være quantitative Skikkelser af samme Qualitet. Naar vi altsaa spørge, hvorfor Qualiteterne ere forskellige, saa er det Quantiteten, der har ført dem frem som forskellige, der har forandret dem fra samme Qualitet til andre Qualiteter, efter den forskellige Størrelse, der er faldet paa dem. Quantum har altsaa selv en Qualitet i sig, den gjør Sagen til en anden, en specifik Quantitet; den rene Quantitet har faaet en qualitativ Betydning.

*) „Jenes immanente Messende ist eine Qualität des Etwas, dem dieselbe Qualität an einem andern Etwas gegenübersteht, aber an diesem zunächst relativ mit maaslosem Quantum überhaupt gegen jene, die als messend bestimmt ist“. Hegels W. 3. S. 408.

„In dem specificirenden Maas ist das Quantum das eine Mal in seiner unmittelbaren Größe, das andere Mal aber wird es durch den Verhältniszexponenten in einer andern Anzahl genommen“. Hegels W. 3. S. 409.

Vi befinde os her paa et mærkeligt Punct. Netop i Maalet, den fuldendte Bæren, hvori vi troe, at skulle være Herrer over Dvergangene, gjøre disse sig gjældende med en saadan Hurtighed, saa vi næsten synes at befinde os i et Chaos, hvor Alt er gjort Flydende og alle Baand og alt Sammenhold brudt. I „Reglen“ gif Qualiteten over til Quantum, i det specificerende Maal gaaer Qualiteten ikke blot over til Quantum, men Quantiteten faaer en bestemmende, paalidelig Betydning, slaaer selv over i Qualiteten.

Maalet er vistnok den fuldendte Bæren. Bæren er i det bundet, knyttet til en fast Bestemthed; Himmellegemerne gaae deres rolige og sikke Gang, Naturens Love have deres Grændser, Alt har sit Maal, Forandringerne deres Regel. Vi synes at være Herrer over Bærens Dvergange.

Maalet er endog saa en hoiere Bæren: Quantiteten er gaaet tilbage til Qualiteten og holder sig dog som Quantitet; det Absolute er gaaet tilbage i sig selv og holder sig dog udenfor sig selv. Bæren er altsaa gaaet tilbage til Bæren og har et absolut Hensyn paa sig selv.*) Medens jeg før kun har havt en abstract Bæren, der kun var sig selv og ligegyldig mod Andet, er Bæren nu blevet absolut, fordi den gaaer sammen med sig selv efterat have været udenfor sig selv.

*) Min umiddelbare Tanke om Gud, om absolut Bæren (Qualiteten), gif over i Bæren udenfor (Quantiteten), Verden. Den umiddelbare Stemme kom atter svagt frem idet Verden gjentog den (Continuiteten), men tabte sig ligesaa hurtigt i den udvortes Bestemthed, for hvilken Tallet var Typus. Verdens Seier ligger i Quantitetens Seier, i den forstenede Tanke, Tallet. Men Quantiteten viste sig atter som den, der ikke kunde bestaae uden at henvise til en Exponent, som havde dens Forffjelle, og hvori den havde sin Grund. Det Absolute sætter selv Verden udenfor sig, og Verden gaaer tilbage til Noget, hvorfor den er Størrelse.

Maalet som den ny, høiere Qualitet, der kommer ud idet Quantiteten gaaer tilbage i sig, er endogfaa Væsenets første Dæmring og Reflexionens Begyndelse. Naar Noget vender tilbage, kastes tilbage, staaer der to Momenter ligeover for hinanden, som gjensidig betinge hinanden; det er netop Reflexionens Mærke. Maalet har ogsaa deri Reflexionens Charakter, at medens i den eensidige Væren Alting dreier sig om Ordet „Er“, og ikke kommer ud over dette, fordi der kun er eet Moment, og dette ikke kan have anden Bestemthed end den blotte Værens (være Noget, Andet, være Continuitet, Discretion ic.), har jeg i Maalet to Momenter, der have Hensyn paa hinanden; det ene har det andet, enten i sig eller udenfor sig. Her kommer derfor Ordet „har“ ind, hvorved der betegnes en Forbindelse og et Forhold mellem Momenterne; „Alt har Størrelse“ (her er Alt Qualiteten), „Al Størrelse har Noget i sig“. Selv det bestemtere Reflexionsord „sin“ kommer frem i Maalet, naar det f. Ex. hedder „Alt har sin Størrelse.“

Maalet er altsaa forsaavidt vistnok den fuldendte Væren og allerede i sin Begyndelse Væsenets Spire. Men da det endnu kun har sammenfattet Værens Momenter, kun bundet dem, navnlig Quantiteten til Qualiteten, saa er det ogsaa kun den bundne Væren, dermed den ufri Væren, altsaa endnu Væren, ikke Væsen, men kun en chrySTALLiseret og forstenet Skikkelse af Væsenet.

Maalet forklarer endnu ikke Afvigelserne fra Reglen og fra de bundne Grændser (f. Ex. Miraklerne); det seer paa disse og kalder dem Tilfælde og Undtagelser. Det er altsaa endnu i Værens ufri Sphære.

Maalets Umiddelbarhed er nemlig den, at Qualiteten blot er fattet som det Bestemmende, som Væsenet. Vi have kun Væsenet i Qualitetens Form.

Men netop derfor er det kun tilsyneladende, at vi ere blevne Herrer over Dvergangene, og troe at være komne til Consistens. Maalets No er kun et Haablik. Alt bliver endnu engang gjort flydende og fluctuerende; Dvergangene gjøre sig endnu endnu engang gjældende med al deres Kraft. Qualiteten falder tilbage i Quantiteten og Quantiteten fremstaaer selv som Qualitet, som havende det Væsentlige og Bestemmende i sig. Først efter denne Dialectik, hvor Maalets Umiddelbarhed og Alt det Bundne og Ufri af Værens Rest tilintetgjøres, gaae begge Momenter sammen i en enkelt høiere Væren, der paa eengang har Værens Enkelthed og Maalets Sammenhold, der paa eengang "er" og "har", det vil sige har været ("ist gewesen"), der har Værens Momenter i sig, i fri Totalitet, og dog ikke er bundet til Væren.

Quantiteten har altsaa antaget en qualitativ Betydning. Hegel siger herom: at den ligegyldige Formeren og Formindsten har en Grændse, at Quantums Forandring medfører en Forandring i Qualiteten, er allerede antydet i de Gamles Elencher. Man spurgte saaledes: gjør Udrykningen af eet Haar af en Hestehale, at Hesten ingen Hale har? Naar der da svarede Nei, vedblev man at tage Eet, Eet, Eet bort, indtil det tilsidst viste sig, at den quantitative Formindsten dog ikke var ligegyldig. Det samme udtaltes i Elenchen om Dynge, hvor der spurgtes, om et Korn gjorde en Dynge, og hvor man da vedblev at lægge Eet, Eet, Eet til, indtil det indsaaes, at Quantitetens Formeren havde en Grændse, og tilsidst medførte en Forandring af Qualiteten. Det samme er udtalt i Fortællingen om Bonden, der beladede sit Væsel med eet, eet, eet Lod meer, indtil det tilsidst faldt dødt om under Byrden; ligeledes i de almindelige Spørgsmaal, om jeg er rigere ved

at have een Skilling meer, eller fattigere ved at have een Skilling mindre. *)

Denne skjulte Qualitet, som Quantiteten har i sig, er Begrebets List; den fanger en Tilværen og overrasker den fra en Side, hvor den troer, at være sikker, fordi den ikke synes, Qualiteten her kommer i Betragtning. Naar man betragter Quantiteten ligegyldig, anseer den for at være udenfor Qualiteten, udenfor Tanken, altsaa for at være tankeløs, fanges vi af Listen, der seer at det er os, der ere udenfor Tanken, og selv kjender den skjulte Qualitet i det, som vi ansee for ligegyldigt.

Listen er Tanken i Noget, der gjør sig gjældende udenfor vor Tanke; den lader Storrelsen, Lykken, Herligheden tankeløst være, eller umærkeligt tage af; den kjender Tidens Fylde, Maalet, der flyder over og binder sig til en ny Qualitet. Den ringeagtede Quantitet viser sig da tilsidst som den, der ikke var ligegyldig. **)

Deraf den Vengstelse, hvormed man betragter det, der grændseløst tager til; man mener at see et Forbud for en qualitativ Forandring, for en ny, skjult Qualitet, som man altsaa erkjender, Storrelsen har i sig.

*) „Die Verlegenheit, der Widerspruch, welcher als Resultat herauskommt, ist nicht etwas Sophistisches im gebräuchlichen Sinne des Wortes, als ob solcher Widerspruch eine falsche Vorspiegelung wäre. Das Falsche ist, was der angenommene Andere, d. h. unser gewöhnliches Bewußtseyn begehrt, eine Quantität nur für eine gleichgültige Grenze, d. h. sie eben im bestimmten Sinne einer Quantität zu nehmen. Diese Annahme wird durch die Wahrheit, zu der sie geführt wird, Moment des Maaßes zu seyn und mit der Qualitet zusammenzuhängen confondirt; was widerlegt wird, ist das einseitige Festhalten an der abstracten Quantums Bestimmtheit“. Hegels W. 3. S. 406.

**) „Die Größe ist die Beschaffenheit, an der ein Daseyn mit dem Scheine von Unverfänglichkeit ergriffen und wodurch es zerstört werden kann“. Hegels W. 3. S. 452.

Dette Størrelsens Omsving til en Qualitet af anden Bestaffenhed er ogsaa udtrykt i en Deel af vore Ord med „for“ foran sig, f. Ex. forvove sig, forlæse sig; Størrelsen overstrider her Maalet, den Qualitet, hvortil den er bundet, og slaaer om i en anden Qualitet.

Hovedsagen er, at Quantiteten viser sig som havende en qualitativ Bestemthed og fremtræder med samme Ret som Qualiteten til at afgive Maalet. Istedetfor hidtil Qualiteten har bestemt Quantiteten, fremtræder Quantiteten som bestemmende Qualiteten; istedetfor hidtil Maalet var bestemt som en Quantitet, der gik tilbage til en fælleds Qualitet, bliver det nu ligesaa meget bestemt ved Qualiteterne, der gaae tilbage til en fælleds Quantitet, der udmaaler dem, bestemmer og bringer deres sande Qualitet frem. Udbred f. Ex. samme Quantitet af Varme, samme Temperatur, over forskjellige Gjenstande, saa kommer deres sande Qualitet frem. Ild prøver Metaller, Ulykken prøver Menneffene. Al Prøve bestaaer netop i, at bringe Gjenstandene under samme Quantitet og see hvorledes denne maaler dem, driver deres skjulte Qualitet frem.

Her er da Quantiteten specifisk; den har en tilsvarende Qualitet i sig og Qualiteten er netop derfor ogsaa selv specifisk, den har optaget det udbortes Quantum i et eiendommeligt Maal.

Naar vi nu sammenholde Maalets tvende Bestemtheder, Reglen og det specificerende Maal, saa ville vi see, at Qualiteten og Quantiteten have hver faaet en dobbelt Betydning. Qualiteten er efter „Reglen“ bestemt uforanderlig, men efter det specificerende Maal, som noget indre Quantitativt, forskjellige Skikkelser af Quantum; og Quantiteten er efter Reglen bestemt som en foranderlig Udborteshed, en ligegyldig Væren

udenfor, medens den efter det specificerende Maal ikke længer er nogen ligegyldig Forandring, men specifik Quantitet.

Begge Siders Eensidighed har viist sig deri, at Qualiteten i "Reglen" selv sank ned til at blive et Quantum, og at Qualitet og Quantitet i det specificerende Maal begge med samme Ret paa eengang kunde kaldes baade Qualitet og Quantitet, da Qualiteten kun var et indre Quantum og Quantiteten var en udvortes Qualitet. *)

Sandheden ligger derfor nærmest i Forbindelsen af Reglen, det udvortes, objective Maal, og det specificerende, hvert Enkeltts eiendommelig, subjective Maal, saa at Quantiteten som et udvortes Quantum gaaer tilbage til en fælleds Qualitet, men at Qualiteten atter gaaer tilbage til en fælleds Quantitet, hvorefter hver Qualitet bestemmes som en eiendommelig Forbindelse af Quantum.

Denne Forbindelse er udtrykt i det forsigværende Maal. Det kaldes forsigværende, fordi Maalet virkelig her kommer frem i fri Udvikling af dets Siders, Qualitetens og Quantitetens Bestemtheder, og paa eengang har Accenten paa Qualiteten og Quantiteten, paa eengang en objectiv Maalestof, knyttet til den uforanderlige Qualitet, og et eiendommeligt Maal, der grunder sig paa den specifikke Quantitet. Men nærmere betragtet er dette forsigværende Maal allerede Modsigelse af Maal og Umaalelighed.

Thi Quantiteten skal paa eengang gaae tilbage til en uforanderlig Qualitet, og har tillige sin specifikke Quantitet, det vil sige, en bestemt Qualitet, hvortil den er knyttet; og Qualiteten har paa eengang Quantum udenfor sig som en ligegyldig Væren, den skal udmaale, og tillige Quantum i sig, som No-

*) Cfr. Hegels W 3. S. 411: "Verhältnis beider Seiten als Qualitäten".

get, hvoraf den selv bestemmes. Heri ligger ingen Bestemthed, tilmed da vi have viist, at den uforanderlige Qualitet selv kun er Quantum og den speciffiste Quantitet selv Qualitet, hvorved altsaa Maalet gaaer Glip af at være Forening af Qualitet og Quantitet, af i det Hele at kunne maale og have Noget at maale.

Skjondt vi allerede her kunde gjøre Overgangen til Væsenet og sige, at, da Qualiteten selv viser sig som Quantum, og Quantum selv som Qualitet, ligger dens Sandhed i en enkelt høiere Bæren, der indeholder dem begge og deres Forandringer, og dog ikke er nogen af dem, saa er der dog endnu een Udvei, hvorved vi troe, at kunne redde Maalet, endnu een Kategori, hvortil Bæren knytter sit Haab, forinden den, som en overvunden Sphære, gaaer over i Væsenet. Og det er den speculative Philosophies Charakter, som den begynder forudsætningsløs, saaledes aldrig i Systemet at benytte sig af Surreption, eller tage meer end der gives. Den fører ikke Begrebet videre uden først at have givet den Sphære, den forlader, al Leilighed til at forsøge, om den kan rumme Begrebet og standse dets Flugt. Først naar en Sphære har udviklet sig med al sin Frihed, udtømt al sin Anstrengelse, ydet hvad den kan yde, gjort sig saa fuldkommen som muligt, forsøgt alle Sideveie, først da lader den speculative Philosophi Begrebet stride sin nødvendige Bei fremad. Den nøder kun de Frie. Den tiltager sig Intet som Rov, tilsniger sig ingen høiere Sphære, og lægger ikke voldsom Haand paa den gamle; den gjør tvertimod Alt til den hendeendes Redning; den vil at den skal udaande af sig selv, ved en rolig Bortgang føres over i en høiere Tilstand. Men derfor kan Speculationen ogsaa, naar den stiger op i en høiere Sphære, med god Samvittighed see tilbage paa den gamle, uden Frygt for at indhentes af ringeagtede og overseete Kategorier, der kunne vidne mod den og holde den tilbage.

Den Redning, der saaledes endnu tilbydes Maalet, er det reale Maal.

§ 21.

Realt Maal — Knudelinier — ophævet Maal.

Da Alt har sit eiendommelige Maal, faaer ogsaa det udvortes Quantum sit eiendommelige Maal. Saaledes bindes f. Ex. den udvortes Temperatur til Thermometeret og Barometeret, som til den Forholdssexponent, hvortil det i sin Udvoortes, Foranderlighed og Tilfældighed gaaer tilbage. Derved er da i det Hele Quantum overvundet som noget Udvoortes; vi have lutter specifikke Quantiteter, lutter eiendommelige Maal, selvstændige Quantis, og man seer en real Maalen i det Forhold, der er mellem dem. Maalet bliver derved til et Forhold mellem selvstændige Maal, mellem specifikke Dualiteter med immanente Quantiteter. Tilværelsens Maal bliver herved gjort til den Forbindelse, der er mellem de selvstændige Atomer, Materialiteter, specifikke Dualiteter; vi troe at stille os ved det Udvoortes, det, der ikke ligger i Bæren selv, ved at kalde det en Forbindelse, et Forhold, dannet af Tingenes qualitative Bæren, og troe at have givet denne Forbindelse absolut Gyldighed ved at kunne paavise reale Skikkelser af den. Disse ere en udvoortes, umiddelbar positiv Forbindelse, Affinitet eller Slægtskab, en indre, umiddelbar negativ Forbindelse, Neutralitet, og en Forening af begge, Valgslægtskabet, hvor man ligesaa meget selv bestemmer, som man bestemmes.

Disse Forbindelser have alle til Hensigt at stille os af med Quantiteten som noget Udvoortes, og lægge den ned i Dualiteternes Forbindelse med hinanden, altsaa som Noget, begrundet i Tilværen selv og afhængig af denne. Herved have de faaet Bugt med det, det ikke lykkedes Leibniz at overvinde. Thi hvad der generede ham i Atomerne og Dualiteterne, var

i Virkeligheden ikke Andet end Quantum. Han kaldte det ogsaa Forbindelse, men, som forudbestemt Harmoni, laae den udenfor Tilværen og Qualiteterne, var en „Udenforbestemtvoeren“, en udvortes Bestemthed, altsaa i Virkeligheden ikke Andet end Quantiteten, der vendte tilbage under et andet Navn.

Men ligesom de ovenfor omtalte Forhold have den Sandhed i sig, at Maalet ikke er noget Hiuusidigt og Udvortes, men begrundet i Tilværen selv, saaledes have de tillige den Eensidighed, alene at lade Tilværens ene Moment, Qualiteten, afgive Maalet. Quantiteten fremstaaer derfor selv som et reallt Maal, idet de saakaldte Knudelinier udsige, at Tilværen kun er en Scala af de ved Quantitetens Meer og Mindre skabte Qualiteter, af qualitative Puncter, der udvikles af en quantitativ Række. Istedetfor altsaa at komme til os ifølge Forhold og Forbindelse, komme Qualiteterne til os ligesom ved Spring.

Herhen hører f. Ex. Alt hvad man kalder Undtagelser fra Reglen. Medens de paa den ene Side ansees for at staae i Forbindelse med en Qualitet, for kun at være et quantitativt Udtryk af den, og have deres Maal i den, fremstaae de dog paa den anden Side som ny Qualiteter, der sætte et nyt Maal. Her er altsaa i Virkeligheden Umaalelighed; da enhver Undtagelse affætter det gamle Maal, og indsætter et nyt; noget, der gjentager sig ved en enhver Undtagelse og Undtagelses Undtagelse.

Medens Vandets Temperaturgrad i en vis Henseende er ligegyldig med Hensyn til Vandets Qualitet som draabeflydende Legeme, indtræder der dog ved Temperaturgradens Formindskelse eller Formerelse en pludselig Forandring i Qualiteten, idet denne enten bliver til Is eller til Damp. Og denne Forandring er ingen pludselig Dvergang, men som ved et Spring skeer dette Omsving til en anden Qualitet. Det samme finder

Sted i de chemiske og musikalske Forbindelser, cfr. Hegels *W.* 3. S. 448*).

Ligeledes i Mandens Sphære; enhver Aabenbaring staaer som et kvalitativt Spring i den menneskelige Udviklingsproces, ophæver det gamle Maal og indsætter et nyt.

Denne Quantitetens Skaben af en ny real Qualitet, disse pludselige qualitative Indfald og Spring, løse de Knuder, der afbryde Tilværens snorlige Gang, de uventede Indfald, som vi kalde Tilfælde, de pludselige Overgange, som vi kalde Mysterier; de vise os, hvorfor der „voxer kroget Green paa lige Træ“, hvorfor vi sige „heute roth, morgen todt“, hvorfor Godt bliver til Ondt, Kjærlighed til Ulyst, Livet til Dødens Begyndelse; de vise os, at Tilværelsen ikke lader sig udtomme ved qualitative Forhold og Beregninger med Tilfidesættelse af Quantiteten, men at den viser en Side frem, hvorefter Alt meget meer viser sig som et uventet Spring og Omsving fra en quantitativ Forandring til en kvalitativ; de vise, at Alt er en Ophæven af Maal og Gjenindsættelsen af nye Maal, det vil i Virkeligheden sige, at Værens Resultat er Umaalelighed**).

Denne Umaalelighed er ofte udtalt i Skriften. Det hedder Job 11, 9 om den Almægtiges Fuldkommenhed: „Maalet paa den er længere end Jorden.“ Der er ingen menneskelig Beregning: „de Første skulle blive de Sidste og de Sidste de Første.“ „To skulle være paa Algeren; den Ene skal annammes og den Anden lades tilbage.“ Tilbagefald er ikke det blot quantitative Tilbagestrid, men et kvalitativt. Maalet for den Enkeltes

*) Det samme Spring er udtalt naar det hedder: „c'est le premier pas, qui coute“, „engang er alle Gange“, hvorved der da antydes, at den ene Gang ikke er en ligegyldig quantitativ Formerelse, men et Omsving til en anden bestemmende Qualitet.

***) „Maas und Proportion giebt es nicht in dieser Welt, daher darf die Unverhältnismäßigkeit der Gegenwirkung nicht befremden“ Novalis *Schriften* 1837. 2 Th. S. 243.

Synd strækker sig ikke blot over 3die og 4de Led, men „i Een have vi Alle syndet“, ligesom omvendt „den Enes Retfærdighed kommer over Alle; og den guddommelige Naades Maal overgaaer al Kundskab.“

Resultatet af Dualitetens og Quantitetens sidste Dialectik er altsaa det samme, som vi alt eengang have seet, at Qualiteten for sig negeres af Quantiteten, og denne atter slaaer om til selv at blive Qualitet. Deres Forening, der først var umiddelbar, er derfor nu, efterat vi have givet Momenterne Leilighed til at forsøge, om ikke det ene kan udmaale det andet, kommet tilbage til os som bevist, stadfæstet, fastsat, sat.

Foreningen er, efterat Momenterne have seet enhver Udveispærret, hvor det ene skulde kunne slippe fra det andet og bestemme det andet, blevet dem til en Lov, den er blevet „gesezt“. Qualiteten og Quantiteten i denne Borden, hvor den ene gaaer over i den anden, og dog ikke vil fordrage sig med den anden, hvor de vise sig uadskillelige og dog ikke ville være Et, finde Hvile i en højere Væren, der holder dem sammen, der er begge ved ikke umiddelbart at være nogen af dem, det er, en Væren, der har dem*).

*) „Das Unendliche, die Affirmation als Negation der Negation, hatte statt der abstraktern Seiten, des Seyns und Nichts, Etwas und eines Andern u. s. f., nun die Qualität und Quantität zu seinen Seiten. Diese sind α) zunächst die Qualität in die Quantität und die Quantität in die Qualität übergegangen, und damit beide als Negationen aufgezeigt; β) aber in ihrer Einheit (dem Maasse) sind sie zunächst unterschieden und die eine nur vermittelst der andern; und γ) nachdem sich die Unmittelbarkeit dieser Einheit als sich aufhebend erwiesen, so ist diese Einheit nunmehr gesetzt als das, was sie an sich ist, als einfache Beziehung-auf-sich, welche das Seyn überhaupt und dessen Formen als aufgehobene in sich enthält“. Hegels W. 3. S. 221.

„Dies Uebergehen des Qualitativen und des Quantitativen in einander geht auf dem Boden ihrer Einheit vor, und der

Med andre Ord, Maalet, hvor det ene Moment er formedelst det andet, ophæves, fordi det Moment, der har det andet, slaaer om til selv ligesaameget kun at være formedelst dette. Derved bliver Maalet til et høiere Maal, end det, hvor det ene Moment er bundet til det andet, til en høiere Regel, end den, hvor det ene kun har det andet, nemlig til en Væren og Lov, der har dem begge, der som en enkelt rolig Væren, „einfache Beziehung-auf-sich“, hæver sig over begges Dvergange og Former, og dog har disse, som ophævede, i sig.

Derved er med Maalet, Værens sidste Rest, Væren i det Hele, ophævet. Det blotte „formedelst“ gaaer ikke ud over Væren; det fastholdte Maal holder os endnu kun i den bundne og ufri Væren. Saaledes hos Spinoza, hvor Verden kun var modus og attributum for det Absolute; saaledes i den jødiske Monothisme, der svævede i Dvergangen mellem Maalet og Væsenet. Væren, der i det Hele er Guds Veies Begyndelse, er Pantheismens Categori, hvad enten denne viser sig som Dvergang eller som det enestyrende Maal og Theokrati. Enhver Forening mellem tvende, hvor kun det ene Led udmaaler det andet, hvor Alt er formedelst det ene, er ufri og afhængig; det ene er da kun en Tjener af det andet, kun en quantitativ Udstrækning af det andet som Herre. Først Maalets Ophævelse, det at begge Momenter ere formedelst hinanden, giver os den Væren og Mediation, der har begge, uden umiddelbart at være nogen af dem for sig. Saaledes har enhver Forening mellem Tvende, Venstabsforening f. Ex. eller Kjærlighedsforening, sin Sandhed i en høiere Væren, der har begge, hvor begge ligemeget udmaale hinanden, der har begges Bestemmelser i sig, men ikke er nogen af dem umiddelbart. Denne den umiddel-

Sinn dieses Processes ist nur das Daseyn, das Zeigen oder Setzen, daß demselben ein solches Substrat zu Grunde liegt, welches ihre Einheit sey.“ Hegels W. 3. S. 454.

bare Værens Overgang til en høiere Væren er ret passende antydet hos Novalis. Naar han (2 Th. S. 244) siger: „Wir werden erst Physiker werden, wenn wir imaginative Stoffe und Kräfte zum Maassstab der Naturstoffe und Kräfte machen“, saa udtaler han her Maalets Dphævelse; naar han fremdeles (2 Th. S. 214) siger: „Lieber, Sie sind kein Chemist, sonst würden Sie wissen, daß durch ächte Mischung ein Drittes entsteht, was beides zugleich und mehr als beides ist“, saa udtaler han den høiere Væren, der, som sig selv, staaer over de Tvende og dog udmaaler dem; og naar han endelig (2 Th. S. 250) siger: „Alles Seyn soll in ein Haben verwandelt werden“, saa udtaler han det Charakteristiske ved den høiere Væren, at den har den umiddelbare Værens Momenter. I det den har dem og kun bestaaer ved at have*) dem, er den høiere Væren ikke Genfærdighed eller Overgang, men indre Relativitet mellem Tvende, Syntese, Mediation, „Beziehung“, „Bezogenheit“.

Den høiere Væren kommer altsaa til os som Genhed „einfache Beziehung auf sich“, „einfache Durchdringung“, men kun ved at have den umiddelbare Værens Momenter, altsaa som en Genhed, „welche das Seyn überhaupt und dessen Formen als aufgehobene in sich enthält.“ I det den har dem, er den Mediation, „Beziehung des Einen auf sein Anderes“, deres indre Forhold og Relativitet, deres Virksomhed, derfor som Hegel siger 18 Th. S. 154 „das Thun“. Hvor Tvende danne og afflutte en Genhed, er denne „sat“; den høiere Væren er derfor „der Begriff als gesetzter Begriff“, ligesom Momenterne selv ere satte, indcirklede af denne og have deres Lov deri.

*) „Har“ udtaler en indre Forening. Hvor man „har“, er man tillige Andet (eller, har ogsaa Andet). Menneſket har Aand, derfor er det ikke Aand, som Gud (der er en Aand), men er tillige Andet, nemlig Legeme.

I Bæren var Alting Overgang, paa eengang villieløs og vilkaarlig; Mediationen laae kun i vor Tanke, i den Trang, vi havde til at see Momenterne satte ved Siden af hinanden*); men det var forgjæves vor Tanke ved Bærens Dieblikke standse; Overgangenes Strøm gjorde sig gjeldende udenfor, med Bærens umiddelbare Kraft. Nu have vi Momenterne samlede, de gaae ikke længer over i hinanden, men have deres Lov i den høiere Bæren, som de selv ligesaameget danne, fordi de havde Trang til den, som den er dem givet, fordi de ere ude over dem selv. „Die Bezogenheit“, „die Beziehung“, Mediationen, er sat, „geseht.“

Men idet den høiere Bæren saaledes er Mediation, idet den har ophævet den umiddelbare Bærens Momenter, ere disse ikke længer — umiddelbart; med andre Ord, de have været, ere hævede over, rykkede ud af Umiddelbarheden, ere ikke længer umiddelbart tilstede, „sie sind gewesen“; derfor hedder deres høiere Bæren Bæsenet. „Die Wahrheit des Seyns ist das Wesen“: Bærens Sandhed kommer frem ved at have været.

Heri ligger Bærens Indifferens, den Ligegyldighed, der udstiger, at Tingene i deres umiddelbare Bæren ingen Sandhed have. Forsaaavidt blev altsaa Bærens Resultat, det er Bæsenet selv, ikke forskjellig fra Quantiteten, men, ligesom denne, Ligegyldighed mod umiddelbar Bæren.

Men da Bæren tillige er gaaet over i en anden og høiere Bæren, der har den, er det kun paa Grund af denne høiere Bæren, at den selv er Indifferens, kun i Sammenligning med denne at dens egen Umiddelbarhed er ligegyldig og ingen Sandhed har. Med andre Ord den høiere Bæren, Bæsenet, bevirker ved sin Stilling, at den umiddelbare Bæren bliver indifferent.

*) „Die Bezogenheit war nur an sich“.

Væsenet bliver altsaa tillige forskjellig fra Quantiteten, deri nemlig, at Quantiteten umiddelbart er Ligegyldighed, Væsenet derimod sætter den selv; det er selv det, der erklærer det Umiddelbare for ligegyldigt*). Og heri bestaaer netop Væsenets Negativitet, at det selv har Negationen, Ligegyldigheden i sig, at det selv har den anden, ligegyldige Væren i sig, hvorfor denne da heller ikke er borte, ikke det Samme som Intet, men ophævet Væren („har været“). Og Forskjellen mellem Væren og Væsenet, er derfor i det Hele den, at, medens begge ere „einfache Beziehung auf sich“, og ikke indeholde Andet end at være, Væren er det paa Grund af Noget udenfra, nemlig Abstractionen, der har taget Alt fra den, saa den ogsaa gaaer over i Intet, Væsenet derimod er det paa Grund af sin egen indre Negativitet, hvorved det selvbestemmende støder den umiddelbare Væren fra sig, viser sig ligegyldig mod den**), og

*) „Das Wesen ist im Ganzen das, was die Quantität in der Sphäre des Seyns war, die absolute Gleichgültigkeit gegen die Grenze. Die Quantität aber ist diese Gleichgültigkeit in unmittelbarer Bestimmung, und die Grenze an ihr unmittelbar äußerliche Bestimmtheit, sie geht ins Quantum über; die äußerliche Grenze ist ihr nothwendig und ist an ihr seyend. Am Wesen hingegen ist die Bestimmtheit nicht; sie ist nur durch das Wesen selbst gesetzt; nicht frei, sondern nur in der Beziehung auf seine Einheit.“ Hegels W. 4. S. 6.

**) Indifferensen, Negation af Væren, er Værens og Væsenets lette Forbindelse. Ligesom overhovedet i Livet Negation af sandselig Væren, Negation af umiddelbar Realitet, ofte faaer Navn af Indifferens, saaledes har ogsaa Væsenet denne Lige-gyldighed i sig. Denne Lige-gyldighed mod udvortes Realitet, Denne Kjødets Dødselse, er en vigtig Bestemthed for at gaae i sig selv, for al Mediation og „Insihseyne“ „Verbannt ward der Sinne flüchtige Lust, Der Mensch griff denkend in seiner Brust“ (Schiller). For at gaae i sig selv og komme til det Væsentlige, maa den umiddelbare Væren betragtes af os med ligegyldigt Blik, som Noget, der har været, som noget Forgængent, som Noget, der før havde Gyldighed, men nu er os ligegyldigt.

netop derved selv staaer som den rette og høiere Væren, der ikke gaaer over, men sætter sig i Forhold og Relativitet til den Væren, den har ophævet.

V æ r e n.

§ 22.

Ophævet Væren. — Uvæsentligt. — Absolut Negativitet.

Medens den umiddelbare Værens Verbum er „Er“, er Væsenets „Har“, fordi det har Tvende i Eenhed. Og med Hensyn til, at disse Tvende ikke længer ere, er Væsenets Verbum „har været.“ — „Er“ i denne Betydning af umiddelbar Væren og Leven er ogsaa ganske almindelig i Sproget; f. Ex. „det Græs, som er idag og imorgen kastes i Dvnen.“ Ligeledes „er ikke“, f. Ex. „han er ikke mere“, det er, han er gaaet ud af den umiddelbare Væren, er død. Hele den umiddelbare Væren er ogsaa saa at sige død, eller, da Logiken ikke lærer nogen evig Død, ophævet. Den har været, „ist aufgehobenes Seyn“, „die Negation der Sphäre des Seyns.“

Dette „har været“, dette, at være Noget blot ved Værens Negation*), er Væsenets og Mediationens første Skikkelse: „einfache Gleichheit mit sich selbst insofern es die Negation der Sphäre des Seyns überhaupt ist“**).

*) „Das Wesen ist das durch die Negativität seiner selbst mit sich vermittelnde Seyn“ Hegels W. 6 S. 223.

***) Naar vi f. Ex. betragte et Sted, hvor der har været en Borg, men hvoraf der intet Spor er tilbage, saa er det det blotte „har været“, der interesserer, den ophævede Væren, Værens Negation. „At have været“ er ikke det satte Intel.

„At have været“ har netop den Betydning, at være Noget ved Værens Negation; det udtrykker den Væren, der sættes ved Værens egen Negativitet, „das Seyn, als durch Aufheben des Seyns einfaches Seyn mit sich.“ Hegels W. 3. S. 468 *).

Men idet vi udtale „har været“, udtale vi ikke blot Værens Negation, men tillige en Væren, der har den umiddelbare ophævet i sig. Væren er altsaa gaaet tilbage i sig, har Hensyn paa sig selv**), er blevet en høiere Væren. Naar man medieres med sig selv, faaer Tilbageblik paa sig selv, gaaer i sig, gaaer der tillige et høiere Lys op; en væsentlig Væren kommer frem.

Med andre Ord, fra i den umiddelbare Væren at have været udenfor sig selv, ligesom i en Udlændigheds Tilstand, fra Dvergangenens hvileløse Vandring, har det Absolute samlet sig og er gaaet tilbage i sig. Væren har ligesom grebet i sin egen Barm, har, som Tanke over hvad der har været, sluttet sig inde med sig selv, er blevet „Insihsseyn“, Mediation.

Diet, der gif omkring og søgte efter Sandheden paa Tingenes umiddelbare Sider, har forladt hvad der umiddelbart viste sig som Væren, og, idet det lader denne være Noget, der har været, der er ophævet, søger det Sandheden i en indre Væren, der ligger bag den umiddelbare***).

Forglemmelse; men det har et usynligt, tungt og vægtigt Indhold i sig. „Nicht bin doch Mensch war ich.“ Dante.

*) „Das Wesen, wie es hier geworden ist, ist das was es ist, nicht durch eine ihm fremde Negativität, sondern durch seine eigene, die unendliche Bewegung des Seyns.“ Hegels W. 4. S. 4.

**) „Einfache Beziehung auf sich selbst“, „Vermittlung mit sich.“

***) „Das Seyn ist das Unmittelbare. Indem das Wissen das Wahre erkennen will, was das Seyn an und für sich ist,

Men idet Bæren hæves op i en høiere Sphære og sættes som det Væsentlige, bliver den umiddelbare Bæren nedsat til det Uvæsentlige; den bliver „ein in sich Haltloses und Wesenloses.“

Denne Adskillelse af det Væsentlige og Uvæsentlige er imidlertid kun en udvortes Sætten *).

so bleibt es nicht beim Unmittelbaren und dessen Bestimmungen stehen, sondern dringt durch dasselbe hindurch, mit der Voraussetzung, das hinter diesem Seyn noch etwas Anderes ist, daß dieser Hintergrund die Wahrheit des Seyns ausmacht. Diese Erkenntniß ist ein vermitteltes Wissen, denn sie befindet sich nicht unmittelbar beim und in Wesen, sondern beginnt von einem Andern, dem Seyn, und hat einen vorläufigen Weg, den Weg des Hinausgehens über das Seyn oder vielmehr des Hinausgehens in dasselbe zu machen.“ Hegels W. 4. S. 3. „Das unmittelbare Seyn der Dinge wird gleichsam als eine Rinde oder als ein Vorhang vorgestellt, hinter welchem das Wesen verborgen ist.“ Hegels W. 6. S. 224. „Wenn gesagt wird: Alle Dinge haben ein Wesen, so wird damit ausgesprochen, daß sie wahrhaft nicht das sind, als was sie sich unmittelbar erweisen.“ Hegels W. 6. S. 224—225. „Wenn im gemeinen Leben vom Wesen die Rede ist, so hat dieß häufig nur die Bedeutung einer Zusammenfassung oder eines Inbegriffs, und man spricht dem gemäß z. B. vom Zeitungswesen, vom Postwesen, vom Steuerwesen u. s. w., worunter dann nur so viel verstanden wird, daß diese Dinge nicht einzeln in ihrer Unmittelbarkeit, sondern als ein Komplex und dann etwa auch weiter in ihren verschiedenen Beziehungen genommen werden sollen.“ Hegels W. 6. S. 225.

Den høiere Bæren, der ligesom ligger skjult bag Umiddelbarhedens Dække, er antydet i Troen paa Aander og Genier og skjulte Kræfter, der ligge bag de synlige Gjenstande og lede og styre dem. Ligeledes i den umiddelbare Slutning ved Betragtning af Himmel og Jord, at der er et høiere Væsen; og i den umiddelbare Tro paa et Liv efter dette, en Bæren bag den umiddelbare. „Es ist in den Dingen ein Bleibendes und dieß ist zunächst das Wesen.“ Hegels W. 6. S. 225.

*) „Es ist dabei unbestimmt, was zum Wesentlichen oder Unwesentlichen gehört. Es ist irgend eine äußerliche Rücksicht und Betrachtung, die ihn macht, und derselbe Inhalt deswegen

Nogle kalde Umiddelbarheden, Realiteten, for det Væsentlige her i Verden, Andre kalde dennes Negation, den høiere Væren, for det Væsentlige. — Medens Væsenet kalder Væren for Uvæsentligt, fordi den mangler „Insihsseyn“, kalder Væren atter denne tomme „Insihsseyn“ for noget Irreelt og netop selv Uvæsentligt, fordi den mangler den faste, solide, umiddelbare givne Væren. — Og medens Væsenet kalder sig selv for Mediation, fordi det viser Væren fra sig, og gaaer i sig selv, og Væren for slet og ret Umiddelbarhed, fremtræder Væren netop med det omvendte Argument, og kalder sig selv for Mediation, fordi den negerer sig som Noget, der ikke er indenfor sig, fordi den negerer en Væren, der skulde være høiere end sig, en Væren, den godt kjender under Navn af Væsen, men som den har benægtet og ikke vedkjender sig, og derfor er vendt tilbage i sig som til den eneste sande Væren. Og ligesom den kalder sig selv for Mediation, saaledes kalder den Væsenet for Umiddelbarhed, fordi det er en Ifigværen, der kun har Hensyn paa sig selv, ikke kommer udenfor sig selv, bliver med sin Wiisdom indenfor sin egen Tanke, og derfor, som Alt, hvad der ikke medieres med Livet, men kun har Hensyn paa sig selv, og bliver indesluttet i sig selv, er Umiddelbarhed, hvad enten det kalder sig „Insihsseyn“, Mediation, Tanke, Reflexion eller Væsen.

Denne Strid og Debat mellem Væren og Væsen, Umiddelbarhed og Mediation, Sandseligt og Oversandseligt, Materialitet og Idealitet, om hvilken af dem der er det Væsentlige og hvilken det Uvæsentlige, denne Dialectik, hvor de gjensidig befyldte hinanden for Umiddelbarhed, og kalde sig selv for Mediation, for veloverveiede og bevidste Standpuncter, i hvilke

bald als wesentlich, bald als unwesentlich anzusehen.“ Hegels
W. 4. S. 9.

de, efter at have tænkt sig i Forhold til det Modsatte, have sat sig fast („geseht“), denne Dialectik er grundet i Væsenet opfattet blot som enkelt Negation, som bestemt, tilværende Negation af Væren, og sætter os tilbage i Værens og Dvergangenens Sphære, hvor Væren og Væsen blive bestemte mod hinanden som Noget og Andet, hvor Seieren over Negationen blot er et Skin, fordi man kun har bortviist den, men ikke har dens Indhold i sig. Den driver Spil med Mediationen, troer at have Mediation overalt, hvor en Modsetsnings Dvergang er trukket forbi os, overalt, hvor Andet blot har stillet sig ligegyldigt ved Siden af os, uden med sit Indhold at have sat sig fast i os. — Væsenet, opfattet som enkelt Negation af Væren, river den høiere Væren (Væsenet) fra Umiddelbarheden, saa vi faae Modsetsningen mellem det Væsentlige og Uvæsentlige, en Modsetsning, der i sin Sandhed betyder, at begge ere lige lidt væsentlige og lige meget uvæsentlige.

Men, som Væsenet er kommet til os som en høiere Væren, saaledes har det ogsaa en høiere Negation i sig. Denne er den absolute Negativitet*).

Den absolute Negativitet er en dobbelt, eller rettere sagt, en bestandig Gjentagelse og Bekræftelse af Negationen. Den negerer Umiddelbarheden og sætter sig fast i Negationen. Den gjør bestandig „an sich“ til „in sich“, berover bestandig Umiddelbarheden dens Umiddelbarhed. Saaledes f. Ex. i Erindringen, der er, og kun bestaaer ved at være en bestandig

*) „Das Wesen ist die absolute Negativität des Seyns; es ist das Seyn selbst, aber nicht nur als ein Anderes bestimmt, sondern das Seyn, das sich sowohl als unmittelbares Seyn, wie auch als unmittelbare Negation, als Negation, die mit einem Andersseyn behaftet ist, aufgehoben hat.“ Hegels W. 4. S. 9.

Negation af Umiddelbarheden. — Og netop derfor er Væsenet, som denne evige Negativitet, Mediation og Relativitet; netop derfor ere Momenterne uadskillelige. Umiddelbarheden og Negationen ere i denne Relativitetens Ballance begge fatte; Væsenet besidder dem. Det bestaaer kun ved det gjensidige, bestandige Forhold mellem Umiddelbarheden og dens Negation, at Negationen aldrig faaer Ende, men kommer som af sig selv.

Men ligesom Væsenet ifølge den absolute Negativitet er Mediation, saaledes er det tillige kun umiddelbar Mediation. Negationen og Mediationen komme, som vi sagde, bestandig igjen som af dem selv. Men hvad der saaledes kommer af sig selv er netop selv umiddelbart. Væsenet besidder Momenterne, men kommer ikke udover Besiddelsen. Momenterne ere fatte i en uadskillelig Relativitet; men de have ingen umiddelbar Side mod hinanden; de blive indenfor Eenheden, som „Insihtseyn“ og „Insihtbleiben.“ — Medens Væsenet altsaa paa den ene Side er Mediation, den bestandig sig ophævende, i sig tilbagevendende, Væren, er det paa den anden Side kun umiddelbar Mediation, fordi det ikke igjen negerer den blotte Mediation, gaaer ud over den, atter ud af sig, for at mediere sin Ifigværen med Livets umiddelbare Sider. — Naar Mediationen, Tanken, ikke har en Umiddelbarhed udenfor, hvoraf den fatter sig som Moment, hvori den atter med Frihed gaaer over, og saaledes paa en høiere Maade reproducere Umiddelbarhedens Dvergange, er den kun den tomme Synthese, den abstracte Relativitet, Momenternes blotte „Gefektseyn“ og „Gebundenseyn.“

Enhver, der sætter sig fast i sit eget Indre, istedetfor at gaae med sin indre Verden atter ud i Verden, har kun Væsenet og Mediationen i en umiddelbar Skikkelse. Han gjør atter det Indre til en staaende, fastsat, udvortes Lov, giver „har været“ Evighed, gjør Fortid til Nutid, lukker sig inde med

den svundne Væren. Saaledes ogsaa med Væsenet. Væren har negeret sig, er gaaet i sig selv, er blevet Mediation; men istedetfor atter at ophæve Mediationen, hvorved den vilde blive til uendelig Negativitet, sætter den sig fast i den i en Umiddelbarhedens bundne Skikkelse *), vil ikke ud over den, gjør atter „in sich“ til „an sich“, Negation til Affirmation, sætter Anden fast, og er, som blot „Gesehtseyn“, kun en sat, bunden og ufri Tilstand.

§ 23.

Væsen. — Skin. — Reflexion.

Ligesom Væsenet som den ophævede Væren, som Lige-
gyldighed mod den umiddelbare Væren, sætter denne som det
Uvæsentlige, saaledes sætter det den bestemtere som Skin,
som en Væren, hvis Væren er ophævet **).

*) Derfor hedder det: „Das Seyn oder die Unmittelbarkeit, welche durch die Negation ihrer selbst Vermittlung mit sich und Beziehung auf sich selbst ist, somit ebenso Vermittlung, die sich zur Beziehung auf sich, zur Unmittelbarkeit aufhebt, ist das Wesen“ Hegels W. 6. S. 221. Væsenet er derfor: „Das An- und Fürsichseyn, aber dasselbe in der Bestimmung des Ansichseyns.“ Hegels W. 4. S. 6. Det hedder fremdeles: „Die Bestimmungen sind im Wesen nur relative, noch nicht als schlechthin in sich reflektirt; darum ist der Begriff noch nicht als Fürsich.“ Hegels W. 6. S. 223. Væsenet, hedder det ligeledes, er kun „Beziehung“ (Relativitet). „Am Wesen ist die Bestimmtheit nicht; sie ist nur durch das Wesen selbst gesetzt; nicht frei, sondern nur in der Beziehung auf seine Einheit.“ Hegels W. 4. S. 6. Bestemmelserne ere „nur Gesehtseyn“ d. h. sie sind nicht unmittelbar für sich, sondern solche, die in ihrer Einheit bleiben.“ Hegels W. 18. S. 100.

***) „Das Seyn des Scheins besteht allein in dem Aufgehobenseyn des Seyns, in seiner Nichtigkeit; diese Nichtigkeit hat es im Wesen, und außer seiner Nichtigkeit, außer dem Wesen ist er nicht.“ Hegels W. 4. S. 10.

Væsenet gjør den umiddelbare Væren til en Væren, hvori der ingen Væren er (nemlig ingen høiere Væren, intet Væsen); det er netop Skinet. — I det Væsenet er Værens Sandhed, det vil sige, begrunder og sætter den, og derved gjør den til en høiere Væren, ned sætter det med det samme den umiddelbare Væren, og gjør den til en negativ Væren, det vil sige, en Væren, der mangler Væsen. „Umiddelbart“ bliver altsaa selv et negativt Udtryk, det samme som „ikke = medieret.“ — Saaledes ned sætter bestandig den høiere Sphære den foregaaende, eller sætter den som Mangel af sig, det er, som noget Negativt. Og Umiddelbarheden sat som denne negative Væren er netop Skinet *).

Naar Skinet kaldes det, der synes at være, men ikke er, saa er det netop udtalt som en Ikke-Tilværen sat i Værens Bestemthed **).

Som en saadan negativ Væren, saadant et Skin, fremtræder den umiddelbare Væren overalt, hvor Væsenet er borte. „Han er ikke mere“, sige vi om en Død, skjønt Legemet er tilbage. „Træet er gaaet ud og dødt“, sige vi, naar Væsenet og Kraften er borte. — Umiddelbar Væren uden Væsen bliver til Skyggernes Skinliv, til det levende Døde.

Men ligesom Umiddelbarheden, skilt fra den høiere Væren, fremtræder som Skin, saaledes fremtræder paa den anden Side

*) „Er ist das Negative gesetzt, als Negatives.“ Hegels W. 4. S. 10.

***) „Der Schein ist dieß unmittelbare Nichtdaseyn, so in der Bestimmtheit des Seyns, daß es nur in der Beziehung auf Anderes, in seinem Nichtdaseyn Daseyn hat; das Unselbstständige, das nur in seiner Negation ist.“ Hegels W. 4. S. 10. „Der Schein ist das Negative, das ein Seyn hat, aber in einem Andern, in seiner Negation; er ist die Unselbstständigkeit, die an ihr selbst aufgehoben und nichtig ist.“ Hegels W. 4. S. 13.

den høiere Væren selv som Skin, naar den er skilt fra Umiddelbarhedens Moment; den bliver da et negativt Væsen, det er Væsenet, der mangler en tilsvarende Umiddelbarhed. Al Ifigværen, der ikke har Hensyn til en Umiddelbarhed, bliver til Indbildningens Skin.

Sandheden ligger derfor i, at Væsenet, ligesaameget som det negerer Umiddelbarheden, igjen reproducere den, at Negativiteten altsaa selv faaer Umiddelbarheden i sig, og at Umiddelbarheden bliver reflecteret; saa at den umiddelbare Væren og høiere Væren hente ligemeget Lys fra hinanden, og kun have Sandhed ved gjensidig at være hinandens Skin, det er, sskinne i hinanden*).

Derved bliver Væsenet i sin Sandhed Reflexion (Erindring). Denne redder den ophævede Væren fra Intet og Død, og giver den høiere Væren Umiddelbarhedens væsentlige Indhold, den redder begge fra blot at være Skin, idet den selv er dens Gjenskin og Skinnen i hinanden. Som det der „har været“ er Reflexionen og Erindringen for det Første umiddelbart Væsenets sande Categori. Thi Væsenet er Væren, der ophæver

*) Diese beiden Momente, die Wichtigkeit aber als Bestehen, und das Seyn aber als Moment, oder die an sich seyende Negativität und die reflektirte Unmittelbarkeit, welche die Momente des Scheins ausmachen, sind somit die Momente des Wesens selbst: es ist nicht ein Schein des Seyns am Wesen, oder ein Schein des Wesens am Seyn vorhanden, der Schein im Wesen ist nicht der Schein eines Andern; sondern er ist der Schein an sich, der Schein des Wesens selbst“. Hegels W. 4. S. 12. Væsenet bliver altsaa: „die identische Einheit der absoluten Negativität und der Unmittelbarkeit“ — „Diese Negativität, die identisch mit der Unmittelbarkeit, und so die Unmittelbarkeit, die identisch mit der Negativität ist, ist das Wesen. Der Schein ist also das Wesen selbst, aber das Wesen in einer Bestimmtheit, aber so daß sie nur sein Moment ist, und das Wesen ist das Scheinen seiner in sich selbst.“

Umiddelbarheden, og giver den en høiere Væren; og denne kommer ud af Umiddelbarheden ved Værens egen Reflexion, eller ved en Erindring. Væsenet er Væren, der gaaer i sig selv, og erindrer sig om sin egentlige Væren. Naar jeg har seet en eller anden umiddelbar Gjenstand eller Begivenhed, og Reflexionen og Erindringen siden bringer den frem, saa faaer jeg ikke dens umiddelbare Skikkelse, men dens væsentlige Indhold. Erindringen afftryger Diebliffets og de umiddelbare Overganges Indtryk, og idet den ophæver Væren, giver den den en høiere Form af Væren*).

Reflexionen og Erindringen have dernæst Væsenets fuldstændige Dialectik i sig derved, at Umiddelbarhed og Tanke i dem ikke kunne stilles ad, men at de kun ere ved at være begge ligemeget paa eengang. Reflexionen og Erindringen ere Negativitet, thi de negere bestandig den umiddelbare Væren; de have deres Væren i Tankens lette Skikkelse. Men denne Negativitet er paa den anden Side ligesaa meget afhængig af Umiddelbarheden; Tanken bestaaer kun ved at have Hensyn til Umiddelbarheden og hente sit Indhold derfra. Umiddelbarhed og Tanken sætte begge ligemeget Reflexionen; de ere der i uadskillelig Relativitet. Reflexionen bestaaer kun ved dette Værens Skin i Væren. Den er selv kun een Eenhed *„einfache Beziehung auf sich“*, men kun ved paa eengang at ophæve Umiddelbarheden og atter sætte den, altsaa ved paa eengang at være Negativitet og Umiddelbarhed. Naar vi betænke, hvor umiddelbart Erindrings Billede kommer frem, og tillige betænke, at hvad der kommer frem kun er en Negativitet, saa vil det være klart, at

*) „Erst indem das Wissen sich aus dem unmittelbaren Seyn erinnert, durch diese Vermittlung findet es das Wesen.“ Som høiere Væren kaldes Erindringen evig; derfor hedder det om Væsenet: „Das Wesen ist das vergangene, aber zeitlos vergangene Seyn.“ Hegels W. 4. S. 3.

den er et aldeles adæquat Udtryk for den ophævede Væren og den høiere Væren i Eenhed, hvor Skinnet kun er Noget i Dobbeltskinnet. Ligesom Vorden frelst Væren og Intet i deres Dverngange, saaledes frelser Reflexionen*) og Erindringen Væren i Dverngang fra Død til høiere Liv.

Som al Mediation, Erindring, Eftertanke, er Reflexionens Bevægelse: fra Intet til Intet. Det vil sige: ingen af Momenterne have umiddelbar Væren. Den umiddelbare Væren er ikke, thi dens Væren er ophævet og kommer kun frem i den høiere Væren; den høiere Væren er heller ikke, thi den er kun

*) Reflexion er hentet fra den i Andet sig afspeilende Umiddelbarhed. „Für den in sich gegangenen, hiemit seiner Unmittelbarkeit entfremdeten Schein, haben wir das Wort der fremden Sprache, die Reflexion.“ Hegels W. 4. S. 14. „Wir haben somit hier ein Gedoppeltes, einmal ein Unmittelbares, ein Seyendes und dann zweitens dasselbe als ein Vermitteltes oder Gesehtes. Dieß ist nun aber eben der Fall, wenn wir über einen Gegenstand reflektiren oder (wie man auch zu sagen pflegt) nachdenken, in sofern es hier nämlich den Gegenstand nicht gilt in seiner Unmittelbarkeit, sondern wir denselben als vermittelt wissen wollen.“ Hegels W. 6. S. 224.

All Eftertanke er en Tanke, der kommer efter den umiddelbare, men kun bestaaer i uadskillelig Relativitet med den; den er et Gjenskin af den umiddelbare Tanke, en Reflex, denne kaster i Bevidstheden. Reflexion er her ikke Tanker og Betragtninger over en Umiddelbarhed, Meninger om den, eller Undersøgelser af den frem og tilbage; den er ikke en Tankningens Tidsfordriv eller Dvælse. Reflexion er den satte Umiddelbarhed, Umiddelbarheden henflyttet paa et andet Sted. Den er f. Ex. Mennesket skabt i Guds Billede, og atter Menneskets og Verdens umiddelbare Indhold reflecteret som Guds Egenskaber. Den er Lovens Bud i Hedningernes Hjerter og Guds Bud paa Lovens Tavler. Den er Judaismens Gjensidighed og Gjengjældelse mellem Gud og Menneskene, og Menneskene indbyrdes, den jødiske Gud, der tilmaaler, gjengjælder, betaler, vederlægger efter Hændernes Aenighed eller Ureenhed; den er med eet Ord „das Seyn, in dem ein Anderes scheint, und das in einem Andern scheint.“ Hegels W. 6. 229.

ved den umiddelbare, afhængig og betinget af denne. Den umiddelbare Væren er ikke umiddelbart længer, thi den har været; den høiere Væren er heller ikke umiddelbart, thi den kommer efter Noget. Denne Negation af umiddelbar Væren paa begge Sider er derfor en Bevægelse fra Intet til Intet*).

Det Vigtige, der udtales i Umiddelbarhedens Ophævelse paa begge Sider, eller i Bevægelsen fra Intet til Intet, er at Reflexionen hverken er sættende eller forudsættende, da saa eet af Momenterne maatte være umiddelbart, men bestemmende, at, med andre Ord, Væsenets Bestemmelser ikke hvile paa nogen Umiddelbarhed, men bæres af den blotte Relativitet, ere reflecterede Bestemmelser, Væsenheder, Reflexionsbestemmelser**).

§ 24.

De rene Reflexionens Bestemmelser 3: Identitet — Forskjel — Væsenets Tilværen.

Den umiddelbare Væren bliver ophævet, men kommer aligevel frem igjen. Væren paa et Sted bliver sig selv paa et andet. Derved kommer Væren frem som samme Væren. Det er Identiteten. Naar det hedder: „det Væsent-

*) „Das Seyn ist nur als die Bewegung des Nichts zu Nichts, so ist es das Wesen.“ Hegels W. 4. S. 15

***) Mediationen, som Bevægelse fra Intet til Intet, udtaler altsaa en Enhed, dannet af tvende Negationer, den Enhed, der der er ved ikke (umiddelbart) at være, og er ved at have været. Det, jeg erindrer, er i Grindringen ved ikke at være umiddelbart, og er kun i Grindringen ved at have været umiddelbart. Hvad der er i Eftertanken og Reflexionen, er kun ved at være rykket ud af Umiddelbarheden, og er tillige kun ved at have været, ved det Skin, Tanken giver Umiddelbarheden, og som Umiddelbarheden gjensidig kaster i Tanken. Derved bærer Skindet sig selv, er Dobbeltssin, og svæver som en ideal og ophævet Verden over den umiddelbare.

lige i Tingen, er det Samme", saa udtales Væsenet som Identitet, som en bag Umiddelbarheden liggende høiere Væren, der fra de forskjellige umiddelbare Skikkelser gaaer sammen med sig selv. Naar vi sige: "Alt hvad der har været, er" eller "Alt hvad der er, har været" (ligeledes: "Intet er Nytt under Solen", "det Gamle kommer frem som Nytt"), saa træder Væsenet frem som Identitet, som en Væren, der, ved at negere den eenfaldige og umiddelbare Værens Skikkelser, og dog have et tilbageføende Hensyn paa dem, kommer frem som sig selv*).

*) Væsenet i sin værende Skikkelse, eller Væsenet som Identitet, er Væsenet som "In sich bleiben", "Sichselbstgleichheit", "reine Materie", der har de umiddelbare Skikkelser som sit Skin, der i Repulsionen fatter sig som Attraction, i Negativiteten som sig selv.

Enhver væsentlig, høiere Væren er Identitet. "Die Identität ist zunächst wieder dasselbe, was wir früher als Seyn hatten, aber als geworden durch Aufhebung der unmittelbaren Bestimmtheit und somit das Seyn als Idealität." "Die Identität in ihrer Wahrheit, als Idealität des unmittelbar Seyenden, ist eine hohe Bestimmung, sowohl für unser religiöses Bewusstseyn als auch für alles sonstige Denken und Bewusstseyn" ic. Hegels W. 6. S. 231. Idealiteten, der henstyter samme Væren fra et Sted til et andet, giver os den bedste Oplysning om Identiteten. Idealitet er selv Identitet, forsaavidt vi fastholde, at det er samme Væren, der kommer frem igjen, at Væren holder sig som sig selv.

"Das Wesen ist die einfache Unmittelbarkeit als aufgehobene Unmittelbarkeit. Seine Negativität ist sein Seyn; es ist sich selbst gleich in seiner absoluten Negativität, durch die das Andersseyn und die Beziehung auf Anderes an sich selbst in die reine Sichselbstgleichheit verschwunden ist. Das Wesen ist also einfache Identität mit sich." Hegels W. 4. S. 30. Cfr. Hegels W. 6 S. 229.

Identiteten er Væsenet, Reflexionen, Mediationen, traadt ud i deres første Indhold, i den bestemte Skikkelse, de først stille frem for Tanken. "Diese Identität mit sich ist die Unmittelbarkeit der Reflexion". "Sie ist insofern noch überhaupt dasselbe als das Wesen." "Diese Identität ist zunächst das

Men Identiteten er med det samme bestemt som en Væren, der er sig selv ved at have Hensyn paa sig selv som Andet. Da den er et Udtryk af Væsenet, har den ogsaa Reflexionens karakteristiske Form, at indeholde sin egen Negation i sig, og kun at være sig selv ved at have Hensyn paa sig selv udenfor sig, at indeholde sig selv op hævet i sig. Men den op hævede Identitet er netop hvad vi kalde Forskjel*).

Overalt hvor jeg taler om Identitet, har denne Forskjellen op hævet i sig; ellers var der ingen Grund til at tale om Identiteten, der kun vil sige, at Forskjellen gaaer sammen i een Eenhed. Naar jeg siger: „i det Væsentlige er Alt det Samme“, saa siger jeg kun det, fordi det ligesaa væsentligt har Forskjel i sig. Naar jeg siger: „Alt hvad der er, har været“, saa urgerer jeg kun Identiteten, fordi jeg har den absolute Forskjel, den absolute Form in mente. Ligesom i den umiddelbare Væren det ene Moment gif over i det andet, saaledes har i Væsenets Sphære, det ene Moment det andet, og er kun ved see det andet reflecteret i sig.

Derfor er Forskjellen***) atter sin egen Negativitet, eller Identitet.

Wesen selbst, noch keine Bestimmung desselben, die ganze Reflexion, nicht ein unterschiedenes Moment derselben.“ Hegels W. 4. S. 30—31.

*) Das Wesen ist nur reine Identität und Schein in sich selbst, als es die sich auf sich beziehende Negativität, somit Abstoßen seiner von sich selbst ist; es enthält also wesentlich die Bestimmung des Unterschiedes.“ Hegels W. 6. S. 232. „Der Unterschied ist die Negativität, welche die Reflexion in sich hat.“ Hegels W. 4. S. 37.

**) „Der Unterschied nicht von einem Andern, sondern seiner von sich selbst; er ist nicht er selbst, sondern sein Anderes. Das Unterschiedene aber vom Unterschiede ist die Identität.“ Hegels W. 4. S. 38. „Es kann ebenso gesagt werden, der Unterschied als einfacher ist kein Unterschied; er ist dieß erst in Beziehung auf die Identität“ (ibidem).

Identitet og Forstjæl ere altsaa kun een Reflexion; gjensidig bringe de hinanden frem og holde hinanden i Live; de ere nødvendige for hinanden som Gjenstand og Skin for Speilets Billede, som Umiddelbarhed og Tanke for Erindringens Liv.

Derfor faaer hvert enkelt et saadant Indhold i sig, at det for sig er det hele Væsen; og Væsenet selv er dem begge, idet det er det ene af dem.

Dg Bevægelsen gaaer endnu videre; thi Mediationen og Reflexionen fornægte paa intet Sted deres negative Charakter. Naar hvert Enkelt er det Hele, er det, kun det ved til samme Tid at negere sig som det Hele, det vil sige, fatte sig og sætte sig som sit eget Moment i det Hele. Det glemmer ikke, hvad det umiddelbart har været; fatter sig som sit eget Jeg. Derfor ere Identitet og Forstjæl paa eengang det Hele og deres eget Moment, en Mikrokosmos og sig selv, det hele Væsen og sit eget Pulsflag*).

Dg Bevægelsen gaaer endnu videre. Thi Væsenet selv, der paa eengang er Identitet og Forstjæl, negerer sig som en umiddelbar Forening af dem og sætter dem som sine Momenter udenfor sig**).

Væsenet har altsaa faaet den vigtige Udvikling, udenfor sig, som umiddelbare Udtryk af sig, at have de samme Momenter fatte, som det har i sig som sine egne Momenter. Det viser udenfor sig til en Væren, der er skabt i dets Billede.

*) „Der Unterschied ist das Ganze und sein eigenes Moment; wie die Identität ebenso sehr ihr Ganzes und ihr Moment ist.“ Hegels W. 4. S. 38.

***) „Dies ist als die wesentliche Natur der Reflexion und als bestimmter Urgrund aller Thätigkeit und Selbstbewegung zu betrachten. Unterschied und die Identität machen sich zum Momente oder zum Gesetztseyn, weil sie als Reflexionen die negative Beziehung auf sich selbst sind.“ Hegels W. 4. S. 39.

Denne er Bæsenets Tilværen, Andetværen, „Gesehtseyu“. Bæsenet sætter sig selv i Momenter, og disse stue atter det Hele i sig.

Fra den ringe Bestemthed, ikke at være Andet end den ophævede Væren, har Bæsenet gennem de rene Reflexionsbestemmelser Identitet og Forskjel, skabt sig en Verden og sat sine rene Tankebestemmelser som tilværende udenfor sig.

De rene Reflexionsbestemmelser ere en af de mærkeligste Gjennemgange i Logiken. Efterat have mistet den umiddelbare Væren, synes Tanken i de rene Reflexionsbestemmelser at gaae paa egen Haand. Den synes ganske at bære sig selv, indtil den, efter en reen Tankeanstrengelse, atter finder Hvile i den Væren, den selv sætter, i den tilværende Skikkelse, hvori den troer sin Drom opfyldt.

I Virkeligheden er Tanken ikke her meer i sit eget Element end i hele Tankens øvrige Rige. Den Tankendes Anstrengelse er større i denne Dialectik, hvor Værens sidste Rest, Skinnet, ligesom males til det Støv, hvoraf den nye Verden skal fremgaae. De rene Reflexionsbestemmelser ere dertil saa lette og ætheriske, at de ligesom kun kunne sees i Flugten, men tabe deres Reenhed ved at berøres og fastholdes. Og Foreningen mellem den svundne og den nye Væren udvikler sig saa umærkelig, saa vi ofte næsten tabe Tidens Tegne af Die, og ikke vide, i hvad Sphære vi befinde os. Men i sig selv er Tanken den samme. Den er vel kun en i Begyndelsen ringe Mediation, men en fuldkommen objectiv Mediation mellem det, der umiddelbart har været og dettes Gjenskin, Opbevarelse, Erindring, i Tanken. At have fattet denne Mediation i dens objective Skikkelse, er noget af det meest Grandieuse hos Hegel; thi herfra udgaaer det ene Lys, der skinner i Alt og atter tilbagekastes af Alt paa en eiendommelig Maade; herfra udgaaer den Tankens Sæd, der som samme forplanter sig i Alle,

og dog antager forskjellige Skikkelser i hver især; og heri ligger det Tankens Net, der, som absolut Negativitet, hverken, saa at sige, er Jord eller Himmel, men den evig zittrende Forening af begge.

Der er maaskee intet Sted i Logiken, hvor Selvbevægelsen gaaer for sig med en saa overraskende Hurtighed. Det er som folte disse rene Reflexionsbestemmelser sig lettede ved at have affastet Umiddelbarhedens Byrde og tunge Dragt, som folte Tanken sig her i det Fri fra en bunden Tilstand. Have vi først været saa lykkelige, at træffe Bæsenet paa det rette Sted, at fatte det som Reflexion og give os i dennes Arme, saa skeer Vandringen fra den ophævede Bæren til den nye Bæren, der sættes, som af sig selv. Idet vi vugges og bæres paa Reflexionens Element, føres vi bestandig videre; den byder os blot tænke os om, gjøre Regnskab for vore sidste Ord, gjentage dem med Fornuft, see, om der ikke ligger meer i dem, end vi selv ahue. Og idet saaledes det ene Ord tager det andet, udfolder Bæsenet sig efterhaanden, og aabner Tanken en saa vid Udfigt, saa den neppe troer at være paa samme Sted. I Sammenligning med Bæsenets første sammentrængte og taagede Skikkelse, er det, som blev der draget et Slør bort fra vore Dine. Som ved et Trylleri fremstaae Tanterne, paa eengang saa høitidsfulde, som var det gamle Kjemper, der manedes frem, og tillige saa lette, inderlige, velbekjendte, som havde vi selv tænkt dem. Og medens vi forundre os over, hvorledes de have kunnet skjult sig, og i det Hele faaet Plads paa de Steder, som vi meente at kjende tilfulde, ende vi dog med at tilstaae, at de alligevel ikke kunne andet, end have været der.

Reflexionen er det lykkelige Dieblit, hvor den skilte Bæren bevæger sig, hvor Tanterne glæde sig over at være komne i Forbindelse og skinne i hinanden. De flygte ikke længer for hinanden som i Umiddelbarhedens Dvergange; Fodsæftet drages ikke længer

bort under vore Fødder som i Bærens Strøm. Idet Foreningen er fundet og Mediationen blevet Lov, bliver Tankens Korn til et Træ med mange Grene. Og denne Forgøring er ikke sammensat eller stivbundet, men et levende System. Som en hurtig Løbeild, en usynlig Smitte og Attraction, forplanter den ene Tanke sig gennem de enkelte; efter den Enes Villie slutte disse deres Forbindelser. Og hvad der atter bevæger sig hos den Enkelte, gaaer som et Slag, som var denne Tankeverden en levende Kube, der fattes i Bevægelse, gennem det Hele. Det Absolute er i sine Momenter. Det bevæger sig selv, og Bevægelsen spores som en Rystelse paa de fjerne Steder. Med høitidelig Klang lader det Absolute den nye Kategori lyde, og Momenterne gjentage den som Echo rundtomkring, og iføre sig alle den nye Tids Farve. Der er en løbende Electricitet i denne Reflexionens Verden; er eet Lys antændt, staaer det Hele i et Nu i Dplysning.

Men det gjælder som sagt, at træffe Bæsenet paa det rette Sted, at finde, saa at sige, den magiske Nøgle, støde paa den lykkelige Dør, hvor vi med Fred, ad den rette Indgang, føres ind i den forunderlige Verden. Thi vi komme ikke for at forstyrre Aanderne i deres Hjem; Bevægelsen imellem dem skal ikke være som de Skrækslagnes Flugt eller en Bygnings Fald, hvor ogsaa det Ene drager det Andet med sig. Vi komme for at glæde dem, og see, hvorledes de atter i glad Bevægelse, idet den Ene tager den Anden med sig, strømme om os, for at tjene os.

De rene Reflexionsbestemmelser ere et hurtigt Metamorphosespil i Tankens Kaleidoskop, lette Grupper, der opføres af svævende Genier i det Dæmringens stille Nu, hvor Dvergængens Storm har lagt sig og Himmelens Kræfter endnu ikke begyndt at røre sig. De ere en Verden, der hverken er Himmel

eller Jord*), som al absolut Negativitet, som al reen Mediation, Erindring og Phantasi, en Tankens Drøm, men reen som den luttrede Væren og de evige Categorier, der bestandig kalde den frem med Sandhed, og, midt under Livets lyse Skikkelser, give den en evig Opfyldelse.

§ 25.

Forskjellige — Lighed og Ulighed — Modsætning, Modsigelse og Grund.

De rene Reflexionsbestemmelser have deres Ende idet de sættes udenfor sig, idet Væsenets Momenter sættes udenfor Væsenet. De falde da ligesom til Jorden; vi faae en Verden udenfor Væsenet, der er sat af det (altsaa ikke umiddelbart kommet til os) „Geseftseyn.“

Idet disse Momenter udenfor oversee deres Forbindelse med Væsenet, og træde frem som selvstændige for sig, staae de for os som „forskjellige.“**)

Naar jeg taler om Verdens Forskjelligheder, saa vil

*) Man har isvrigt objectiveret sig denne Reflexionens og Mediationens Mellemtilstand i Underverdenens Skygger, der nares af Erindringen, i Renselsens Skjarsild, hvor Umiddelbarheden luttres, i Phantasien's Feeverden, hvor den ophavede Væren og frigjorte Tanke sættes som en høiere Væren.

**) „Das eine, die Identität ist unmittelbar selbst das Moment der Reflexion in sich; ebenso ist aber das andere der Unterschied, Unterschied an sich, der reflektirte Unterschied. Der Unterschied, indem er zwei solche Momente hat, die selbst die Reflexionen in sich sind, ist Verschiedenheit.“ „Die Identität zerfällt an ihr selbst in Verschiedenheit, weil sie als absoluter Unterschied in sich selbst, sich als das Negative ihrer selbst, und diese ihre Momente, sie selbst und das Negative ihrer, Reflexionen in sich, identisch mit sich sind; oder eben weil sie ihr Negiren unmittelbar selbst aufhebt, und in ihrer Bestimmung in sich reflektirt ist.“ Hegels W. 4. S. 39.

det netop siige, selvstændige (i sig reflecterede) Negationer, en realiseret Forskjel, adskilte Momenter, der ere ligegyldige mod hinanden. Det er det umiddelbare, ligefremme Begreb om Forskjel.

Det er som om Forskjellen, for at jeg skal have Tro paa den, see den ikke er et blot Navn, personificerer sig, og viser sig for mig ligesom i en synlig, udvortes Forskjel, hvor jeg kan skille Momenterne fra hinanden, hvor Forskjellen staaer fast og bestaaer*).

Det er det Absolute, der paa eengang er Eenhed, Continuitet, fælleds Maal eller, som det i Væsenets og Reflexionens Sphære hedder, Identitet, og Flerhed, Discretion, specificerende Maal, eller, som det i Væsenets og Reflexionens Sphære hedder Forskjel, som ifører sig Forskjellens Skikkelse, det vil vil siige, aabenbarer sig i Gjenstandenes Mangfoldighed og udstroer Verdens Forskjelligheder. Forskjellen synes løsrevet fra Identiteten; det Skabtes Brimmel, alle de adskilte Momenter, bringe os til at glemme den Ene, der har skabt dem; det Absolute har forskjelliggjort sig; jeg seer den Forskjel, det har i sig, den Kraft, det har til at være ikke i sig selv, i Alt det Forskjellige, det har udenfor sig. Min Tanke over det Absolute er, at Alt er forskjelligt, det Ene adskilt fra det Andet. Det er det Absolute som udvortes Forskjel, „Verschiedenheit“.

Men denne udvortes, umiddelbare, Forskjel gjør i Virkeligheden ligesaa meget Identiteten gjældende. Momenterne ere kun forskjellige og adskilte, fordi de forudsættes at henhøre til

*) „Das Unterschiedene besteht als gegen einander gleichgültig verschieden.“ Hegels W. 4. S. 39. „Der Unterschied ist unmittelbaren Unterschied, die Verschiedenheit, in der die Unterschiedene, jedes für sich ist, was es ist, und gleichgültig gegen seine Beziehung auf das andere, welche also eine ihm äußerliche ist.“ Hegels W. 6. S. 233.

en Identitet. Og idet Momenterne staaer hver for sig, ligegyldige mod hinanden, bliver i Virkeligheden hvert identiff med sig. Det er altsaa kun Identiteten, der gjør, at de ere forskjellige, adskilte, hver for sig, „Beziehung auf sich“; kun i sit Modfatte har den umiddelbare Forstjæl sin Sandhed. Her begynder allerede Modsætningerne, der ere et af Væsenets Særkjender, at gjøre sig gjældende; vi kunne allerede her see Spor, der, ligesom en ny Vegetation, vidne om, at vi nærme os til en ny Sphære*).

Men idet saaledes hvert Moment bliver identiff med sig, er al Negativitet og sand Reflexion borte. Identitet og Forstjæl blive kastede tilbage i Værens Sphære, istedetfor at kaste deres Skin i hinanden. Med andre Ord, Reflexionen er ikke længer den Mediation, hvor det ene Moment skinner i det andet, men en Reflexion, hvor hvert Moment er en Reflexion, der kun har Hensyn paa sig, altsaa en udvortes Reflexion**).

Den udvortes Reflexion, hvis første Typus Forstjælligheden, de adskilte Momenter, er, bestaaer kun af Momenter, der ere identiffe med sig, skjøndt de ere satte af Andet, f. Ex. i Forstjælligheden, satte af den absolute Forstjæl. Momenterne ere derved vel reflecterede, f. Ex. her en Reflex af Forstjællen, men tillige Reflexioner, der kun ere bestemte identiffe med at være, det er reflecterede Umiddelbarheder. Naar jeg reflecterer

*) Das Unterschiedene besteht als gegen einander gleichgültig verschiedenes, weil es identisch mit sich ist, weil die Identität seinen Boden und Element ausmacht; oder das Verschiedene ist das was es ist, eben nur in seinem Gegentheile, der Identität.“ Hegels W. 4. S. 39.

***) „Die Verschiedenheit macht das Andersseyn als solches der Reflexion aus.“ Hegels W. 4. S. 39. „In der Verschiedenheit, als der Gleichgültigkeit des Unterschieds ist überhaupt die Reflexion äußerlich geworden.“ Hegels W. 4. S. 40.

over den umiddelbare Verden, og fatter Alt som forskjelligt, saa er vel Umiddelbarheden hævet, forsaavidt den fattes som sat af Forskjellen, men da de forskjellige, saaledes fatte, Gjenstande staae som ligegyldige mod hinanden, og ingen anden Bestemthed have end hver at være identiff med sig, saa kommer den ophævede Umiddelbarhed tilbage, som en sat og reflecteret Umiddelbarhed, som det Negerede i dets ligegyldige Bestaaen; i samme Dieblif jeg negerer Umiddelbarheden, kommer den frem igjen i andre Skikkelser, udstykket i Enkeltheder, ligesom en Steen, der slaaes itu. Den udvortes Reflexions Charakter er den, at stille Umiddelbarheden og forsaavidt hæve den, men atter at lade den træde frem i de skilte Momenter, altsaa lade den udstykkes i sine Dele, dukke frem igjen, komme tilbage som en reflecteret Umiddelbarhed. Den udvortes Reflexion gjør et Angreb paa Umiddelbarheden, løfter og hæver den, men overvinder den ikke. Det Hele gaaer i Stykker, og disse Stykker ere selv Umiddelbarheder, men brudte, reflecterede, tilbagekastede, og fatte af Andet. Under den udvortes Reflexion voxer altid Umiddelbarheden op igjen; det Ophævede faaer bestandig igjen en Bestaaen. Derfor er den udvortes Reflexion og den reflecterede Umiddelbarhed kun en anden Væren („Gefeghtseyn“)*).

Udvortes Reflexion, Adskillen af det Hele i sine forskjellige Dele, saa at dog hver bliver identiff med sig, reflekteret Umiddelbarhed, ere Synonymer. De have deres Grund i, at de fatte den absolute Forskjel som Adskill-

*) „Das Andere des Daseyns hat das unmittelbare Seyn zu seinem Grunde, in welchem das Negative besteht. In der Reflexion aber macht die Identität mit sich die reflektirte Unmittelbarkeit, das Bestehen des Negativen und die Gleichgültigkeit desselben aus.“ Hegels W. 4. S. 40.

lelse. Som udvortes Forstjæl ere de udenfor Væsenet og ligegyldige mod det.

Forstjællen er isvrigt Væsenets Negation. Fra at være Intet og drages ind i Systemet har Negationen antaget selve Værens Skikkelser. Vi have seet den som Ligegyldighed mod Bestemtheden, som Indifferens, ophævet Væren; dernæst som Skinnet, hvor det blev det Negative sat som Negativt, altsaa allerede der en tilbagekastet Umiddelbarhed; nu see vi hvorledes det, som samme reflecterede Umiddelbarhed, kun bestaaer i sit Modsatte, idet de Forstjællige kun bestaae i Identiteten.

Det Negative bestaaer, men bliver i og for sig Ligegyldighed og viser ud over sig til Noget, hvori det bestaaer, hvori det har sit Væsen og hvoraf det er et Skin. „Das Gesetztseyn“ finder derved altid en høiere Lov („Gesetzt“), og denne sætter atter bestandig en ny Væren („Gesetztseyn“).

En saadan høiere Lov udvikler der sig ogsaa af de forstjællige, adskilte Momenter, der ligge for os som den af Identitetens og Forstjællens Eenhed tvilslos undslupne Forstjæl.

Identiteten, der allerede umiddelbar har gjort sig gjældende som Samvittighedens Røst gennem Verdens Larm, kommer frem under en bestemtere Skikkelse, idet Forstjællighederne samle sig om Ligheden og Uligheden.

Forstanden opfatter de Forstjællige som lige og ulige; men den er endnu kun en udvortes Reflexion, forsaavidt den fatter dem som i een Henseende lige, i en anden ulige, og saaledes stiller Lighed og Ulighed fra hinanden, og gjør hver til Lighed med sig*).

*) An der sich entfremdeten Reflexion kommen also die Gleichheit und die Ungleichheit als gegen einander selbst unbezogene hervor, und sie trennt sie, indem sie sie auf ein und dasselbe bezieht, durch die Insofern's, Seiten, Rückichten. Die Verschiedenen, die das eine und dasselbe sind, worauf beide,

I den udvortes Reflexion blive Lighed og Ulighed noget Udvortes og Ligegyldigt med Hensyn til de adskilte Momenter selv; disse tage ikke Deel i Reflexionen, men staae som sig selv og lade tredie Mand fælde Ligheds og Uligheds Domme over dem. Og Lighed og Ulighed faae omvendt ingen absolut Betydning, at være Noget i og for sig, men beroe paa Momenterne, som de bringe sammen, eller, som det hedder, sammenligne. Det er den udvortes og flette Modsatning: at forskjellige, ligegyldige Momenter skulde, ikke blot i det Hele kunne udvikle Noget af sig, men endogsaa tvende Forskjellige (Lighed og Ulighed), af hvilke snart det Ene, snart det Andet skulde træde frem.

Men Lighed og Ulighed have en dybere Betydning end den overfladiske, subjective og svævende, som den udvortes Reflexion giver dem.

Allerede det, at samme Momenter give mig baade Lighed og Ulighed, tyder paa, at Lighed og Ulighed ere een Identitet, nemlig en negativ Eenhed, Momenternes egen Identitet og Forskjel, der skifter igjennem den udvortes Forskjeligheds Flade, en Reflexion, der bryder igjennem den udvortes, et sandt Skin, som Bæsenet kaster over Forskjelighederne, og hvori det viser, at det dog er tilstede i dem.

die Gleichheit und Ungleichheit, bezogen werden, sind also nach der einen Seite einander gleich, nach der andern Seite aber ungleich, und insofern sie gleich sind, insofern sind sie nicht ungleich. Die Gleichheit bezieht sich nur auf sich, und die Ungleichheit ist ebenso nur Ungleichheit." "Durch ihre Gleichgültigkeit aber gegen einander ist die Gleichheit nur bezogen auf sich, die Ungleichheit ist ebenso eine eigene Rücksicht und Reflexion für sich; jede ist somit sich selbst gleich; der Unterschied ist verschwunden, da sie keine Bestimmtheit gegen einander haben; oder jede ist hiermit nur Gleichheit." Hegels W. 4. S. 42 og 43.

Endvidere have Lighed og Ulighed den sande Reflexions Charakter deri, at den ene bestandig har den anden i sig, at Lighed kun er Lighed i Ulighed, og Ulighed kun selv en Forbindelse af de Ulige*). De gaae altsaa sammen i en Reflexionens Eenhed, vise, som lette Skygger af modsatte Momenter's Dialectik, hen til det Lys, der vel er en Lighed med sig, men kun ved at være den absolute Negativitet af Identitet og Forskjel.

Dg denne sande Lighed med sig, hvortil de gaae tilbage, som til deres Udspring, er det Absolute; kun fra det, og hverken fra Momenterne selv eller nogen udvortes Reflexion, kommer Lighed og Ulighed. Som det Absolute har sat Alt udenfor sig som sit Skin, saaledes lader det ogsaa sine enkelte Momenter skinne udenfor sig. Identiteten kaster sit Skin i Verdens Forskjelligheder — og disse ligne hinanden; thi hvad vil Lighed sige Andet, end at det Samme, Noget Identisk findes i forskellige Momenter? Forskjellen skinner i dem, og — Uligheden er dens Skygge; thi hvad vil Ulighed sige Andet end at det Absolute er tilstede i Forskjellens Skikkelse? Det Absolute har Identitet i sig, derfor har det Identitetens Reflex uden for sig, eller med andre Ord, Verdens Gjenstande ligne hinanden, reproducere Identiteten. Det Absolute har Forskjel i sig, derfor har det ogsaa en udvortes Forskjel, Forskjellens Skin og Skygge, Uligheden i Verdens Gjenstande. Al Lighed bestaaer i, at have et Tredie, noget Høiere udenfor sig, i sig; al Ulighed bestaaer i Mangel af dette Tredie. Forsaavidt de Forskjellige ligne hinanden have

*) „Die Gleichheit ist eine Identität nur solcher, die nicht dieselben, nicht identisch mit einander sind, — und die Ungleichheit ist Beziehung der Ungleichen. Beide fallen also nicht in verschiedene Seiten oder Rücksichten gleichgültig aus einander, sondern eine ist ein Scheinen in die andere.“ Hegels W. 6. S. 236.

de det Absolute i sig; forsaavidt de ikke ligne hinanden, er dette Absolute borte, eller rettere sagt, tilstede i Forskjellens Skikkelse.

Lighed og Ulighed ere ligesom de Spor, som Identitetens og Forskjellens Eenhed har efterladt, da den satte, og skabte Verdens Forskjelligheder; de ere Skyggerne og Reflexeren af dens evige Lys, Erindringen om den Tid, da den var i absolut Eenhed med Verden.

Derfor er det Lige og Ulige, som de vise hen til, et tredie Lige (den absolute Lighed med sig), heller ikke deres eget Lige og Ulige, men dette Tredies Lige og Ulige, ligesom Skinnets er Lysets Skin*).

Dg da de ere det Lige og Ulige for et Tredie, saa ere de ogsaa deres eget Ulige, ligesom Skinnets, skjøndt det har Lys i sig, dog er uligt Lyset**).

Verdens Gjenstande ere, hvad enten det Absolute skinner i Lighedens eller Ulighedens Skikkelse, dog kun Skin, dog incommensurable for det Absolute (deres egentlige Selv), altsaa det Ulige af sig selv. Dg i alle disse Sætninger er Modsetningen tydelig udtalt. Lighed og Ulighed, som forskellige, gaae sammen i een Lighed (nemlig i det Absolute, hvis Skin de ere); og Lighed og Ulighed, som forskjellige, gaae atter sammen i een Ulighed (idet de kun ere Skinnets). Med eet Ord: de Forskjellige have een Identitet, ere forskellige i een Identit, det vil sige, de ere modsatte***).

*) „Sie haben nämlich die an sich seyende Reflexion (o: det Absolute, Lysen) außer ihnen, oder sind die Gleichheit und Ungleichheit eines Dritten, eines Andern als sie selbst sind.“ Hegels W. 4. S. 43.

**) „So ist das Gleiche nicht das Gleiche seiner selbst, und das Ungleiche als das Ungleiche nicht seiner selbst, sondern eines ihm Ungleichen, ist selbst das Gleiche. Das Gleiche und das Ungleiche ist also das Ungleiche seiner selbst.“ Hegels W. 4. S. 43.

***). „Im Gegensatz ist die bestimmte Reflexion, der Unter-

Og Grunden, hvorfor de ere forskjellige i een Identitet, er den, at de ere een Identitets, et Tredies, forskjellige Sider, at Ligheden og Uligheden, som de vise frem som deres Sider, ikke ere deres egne Sider, men et Tredies, det Absolute, Sider og Skin*).

Naar vi altsaa standse ved 2 forskjellige Momenter, og sige, de ligne hinanden, saa burde vi rettere sige, i disse Forskjellige aabenbarer det Absolute sig som Identitet; naar vi sige, de ere hinanden ulige, saa burde vi rettere sige, det Absolute aabenbarer sig her som Forskjel. Derfor ere Lighed og Ulighed ikke absolute Bestemmelser ved Momenterne selv, men modsatte Sider af een tredie Identitet og Forskjel, der ikke fornægter sig i de Forskjeligheder, de ligegyldige Momenter, den har skabt. Idet Lighed og Ulighed henføre de forskjellige til een Identitet, lære de mig at forstaae Forskjelighederne, forklarer Forskjellen, gjør den bestemt, men med det samme ogsaa til Modsatning, da de forskjellige fremstaae som modsatte Sider af een Identitet.

Modsatningen indeholder altsaa Lighed og Ulighed som Skin af een Eenhed, og denne har dem begge som sit eget Ulige. Der ved udtales Modsatningen, at Noget er, ved ikke at være sit Andet; at f. Ex. Lyset er, ved ikke at være sit Andet, Skinet, og Skinet er, ved ikke at være sit Andet, Lyset. I Modsatningen blive derfor de forskjellige hver det Andet af sit Andet. Lighed og Uligheds Andet er en absolut Lighed med sig; selv ere de denne Ligheds Skin og Andet, altsaa det

schied, vollendet. Er ist die Einheit der Identität und der Verschiedenheit; seine Momente sind in Einer Identität verschieden; so sind sie entgegengesetzte." Hegels W. 4. S. 47.

*) Die Verschiedenheit, deren gleichgültige Seiten ebenso sehr schlecht hin nur Momente als Einer negativen Einheit sind, ist der Gegensatz". Hegels W. 4. S. 44.

Andet af deres Andet. Skinnet er det Andet af sit Andet, idet det er Lysets Andet. Hvert Moment har altsaa ikke det blotte Andet ligeoverfor sig, men sit Andet. Men andre Ord: hvert Moment er kun reflectert i sig, ved at være reflectert i Andet. Netop derfor har det sit Andet ligeoverfor sig.

Modsætningens Resultat var, at Noget er sig selv ved ikke at være sit Andet; ligesom Lysen, ved at have Skinnet med tillige, ved ikke at være Skinnet, er sig selv, og Skinnet ved at have Lysen, men ikke være dette sit Andet, er sig selv.

Forstanden troer at kunne paavise bestemte Skikkelser af det, der saaledes er, ved ikke at være sit Andet; den seer Mod-sætningens Fordring realiseret i det Positive og Negative, og fremstiller disse som en ny "Geføgtseyn", en ny Tilværens Skikkelse af Væsenets sidste Lov.

Det Positive har netop Mod-sætningens Fordring at være Lighed med sig, og tillige det Ulige af sig selv, da det kun bestaaer ved det Negative. Det er bestemt ved, at være idet dets Andet er, men tillige ved ikke at være sit Andet. Det Positive bestaaer ved det Negative, men tillige, idet det ikke er det Negative. Det er altsaa ligeledes bestemt som: det Andet af sit Andet; det har ingen anden Bestemthed, end at være det Andet af det Negative.

Det samme gjælder aldeles om det Negative; som det, der har det Positive i sig og kun bestaaer ved dette, er det ligeledes bestemt: som Lighed med sig og tillige som det Ulige af sig selv: som det, der er ved Andet, men tillige ikke er sit Andet; som det, der derfor er det Andet af sit Andet.

Heraf see vi, hvorledes det Positives og Negatives indre Bestemthed er den samme, og de selv altsaa ogsaa det Samme; med andre Ord: Identitet og Forskjel blive Et. Vi befinde os altsaa paa Modsigelsens Gebeet, hvor Lys og

Mørke, Godt og Dødt, miste deres Forskjel og svinde hen i samme Dæmrings Identitet, hvor Alt bliver Eet*).

Modsigelsens Dialectik bestaaer deri, at Noget, udtalt som det Andet af sit Andet, i samme Dieblik, som det har Andet, udelukker Andet fra sig. Naar det altsaa paa eengang har Andet og dog udelukker det fra sig, saa blive de Forskjellige Eet. Gjennem Modsigelsen er altsaa Forskjellen hævet.

Og Modsigelsens Dialectik strækker sig videre. Thi, idet Noget udelukker sit Andet, udelukker det sig selv. Derved gaae begge til Grunde. Alt gaae til Grunde har selv i daglig Tale den Betydning: ved at ophæve sit eget Andet, det, hvori man fæster Rod, eller det, man selv har frembragt, sit andet Jeg, tillige at ophæve sig selv.

Modsigelsen udsiger altsaa: at Momenterne gaae sammen i en Identitet, ved at gaae til Grunde ophæve sig, forsvinde. Men heri er tillige udtalt, at de ikke blive til Intet, men til en høiere Identitet, der har dem; de gaae kun til Grunde i deres egen Grund, i en Eenhed, der udtømmer sig selv udenfor sig, kan lade Alt forsvinde i sig, gaae til Grunde i sig, fordi den selv er Altings Grund**).

*) „Am Positiven und Negativen meint man einen absoluten Unterschied zu haben. Beide sind indeß an sich dasselbe und man könnte deshalb das Positive auch das Negative nennen und ebenso umgekehrt das Positive das Negative. So sind denn auch Vermögen und Schulden nicht zwei besondere, für sich bestehende Arten von Vermögen. Was bei dem Einen, als Schuldner, ein Negatives ist, dasselbe ist bei dem Andern, dem Gläubiger, ein Positives. Ebenso verhält es sich mit einem Weg nach Osten, welcher zugleich ein Weg nach Westen ist.“ Hegels W. 6. S. 240.

***) „Nach dieser positiven Seite, daß die Selbstständigkeit im Gegensatz als ausschließende Reflexion sich zum Gesetztseyn macht, und ebenso sehr aufhebt, Gesetztseyn zu seyn, ist der Gegensatz nicht nur zu Grunde, sondern in seinen Grund zurückgegangen.“ Hegels W. 4. S. 61.

At erkjende Gud som Grund til Alt er netop at lade Alt svinde hen i ham. Naar han udtales som den, der kan lade Alt forsvinde og gaae til Grunde, saa er her baade de modsatte Momenters Forsvinden og den høiere Identitet, hvori de grunde, udtalt. Dette udtales ofte i det gamle Testamente; hvad der er udenfor Gud siges at bortdrive som Røg, at smelte som Bix for Jld, at bortflygte som en Drom, et Billede, et Syn om Natten.

Lighed og Ulighed gif sammen i en høiere Lighed med sig, der havde Forskjellighederne — hvad enten de fattedes i Lighed eller Ulighed — som sit eget Ulige. Det Positive og Negative gaae til Grunde i en Lighed med sig, der udtommer Alt udenfor sig, og netop derfor er dets Grund. Med andre Ord: al Forskjel udenfor det Absolute, selv den Forskjel, der synes at bestaae med mest Reenhed og Selvstændighed, det Positive og Negative, bliver til Eet, forsvinder og ophæver sig, — men bliver dog ikke til Intet; den skifter kun Plads og tager Bolig i det Absolute selv, hvori den gaaer til Grunde; den bliver til en indre Bestemthed, som det Absolute selv har i sig, medens al Selvstændighed udenfor er forsvundet.

Alt udenfor det Absolute faaer ikke engang Lov at staae som Skin; det maa forsvinde, fortære sig selv og døe. Med det Positives og Negatives Forsvinden er Skinnets svageste Skikkelse, Værens sidste Rest, forsvundet. Det Absolute er ikke betinget af Noget udenfor; al Relativitet og "Gesehtseyn" i Værens Form er borte.

"Der aufgelöste Widerspruch ist also der Grund, das Wesen als Einheit des Positiven und Negativen." Hegels W. 4. S. 62. "Das Entgegengesetzte ist überhaupt dasjenige, welche das Eine und sein Anderes, sich und sein Entgegengesetztes, in sich selbst enthält. Das In-sich-seyn des Wesens so bestimmt ist der Grund." Hegels W. 6. S. 243.

Væsenets Bestemmelser bære sig nu atter selv; de rene Reflexionsbestemmelser ere vendte tilbage med Styrke til at udtømme Forskjellighederne; den Verden, som Umiddelbarheden bærer paa sine Skuldre, have de faaet i deres Indre. Identitet og Forskjel have gennemgaaet deres Prøve. Vi saae deres første umiddelbare Forening, deres lette Forbindelse, det fine Net, der ligesom var undsluppen Væren. De syntes her for svage til at bære sig selv, end sigte til at sammenholde sig selv udenfor sig; Væren dukkede op igjen og tilsmuglede sig en Slags Selvstændighed i den reflecterede Umiddelbarhed; Forskjellighederne fremstode, gjorde Fordring paa at forklares, satte den udvortes Reflexion i Bevægelse. Men Identitet og Forskjel holdt sig sammen, sammenslyngede i faste Baand og stærke Knuder; som Modsætning og Modsigelse droge de Alt til sig. Vi saae Forskjellighederne efterhaanden mildnes og forsones; Identitet og Forskjel gjenfandt i Lighed og Ulighed deres eget Skin; det Positive og Negative var kun det ene Væsens tvende Poler og dermed i Virkeligheden Et. Vi saae endelig Forskjellighederne gaae til Grunde i een Identitet som Grund. Først derved er Væsenet i Sandhed sat, stadfæstet og vordet; det har Forskjellen, Forskjellighederne, sin anden Væren, den udvortes Reflex og det ydre Skin i sig; det er som Forskjel dog det samme Hensyn paa sig.

Dg saaledes som Altings Ende fremstaaer det som en ny Begyndelse. Det Første (Umiddelbarheden) bliver ligesom det Sidste og det Sidste (Væsenet) det Første*). Væsenets Be-

*) „Die Reflexionsbestimmung, insofern sie in den Grund zurückgeht, ist ein erstes, ein unmittelbares Daseyn überhaupt, von dem angefangen wird.“ Hegels W. 4. S. 77. „Insofern das unmittelbare Daseyn als ein nur gefehtes betrachtet wird, so wird von ihm in das Wesen, oder zum Grund zurückgegangen. Dieses ist hier das Erste, das, von dem ausgegangen wird. Aber in diesem Zurückgehen wird dies, daß es das

stemmelse faae en høiere „Geføgtføyn“ og Relativitet, hvor al bundet Væren er borte; de ere hverken sættende eller forudsættende, men fri bestemmende, fordi de have Forskjellen i sig. De fremtræde som en høiere Borden, den Grund, vi kalde Skaben, og da Alt er gaaet til Grunde deri, som en Skaben af Intet. I det Endeliges Ikke-Væren har det Absolute sin Grund. Og hvad Identitet og Forskjel, i Grundens Eenhed, frembringe, det er hverken Skin eller nogen relativ sat Væren, men det er frembragt med indre fri Nødvendighed, er skabt.

Reflexionsbestemmelserne, som vi have seet udvikle sig fra Identitet til Grund, vare i Begyndelsen graa Skygger, der svævede mellem hinanden uden Farve; men de have klarer sig, disse Skygger, og midt imellem Forskjellighedernes Skarphed og Skinnets Udvortesked viist sig som Altings Kræfter.

Men i disse Reflexionsbestemmelser er tillige en af de største Revolutioner mod den formelle Logiks tilsvarende Navne, mod det, den vulgaire Bevidsthed kalder Identitet, Forskjel og Modsigelse. Thi medens Speculationen har Modsigelsen som Altings Dvergang i sin Grund, har den formelle Logik samme som Criterium paa Utænkelighed. Aarsagen er den, at Præmisserne, Identitet og Forskjel, opfattes anderledes af den formelle Logik end af den speculative.

I den formelle Logik er Identitet og Forskjel ikke Andet end den udvortes Reflexion selv, som Speculationen baade har taget Hensyn til, da den lod Forskjellen træde frem i det Adskilte, Forskjellighederne, men tillige har overvundet, da den faae dem gaae sammen, gennem Lighed og Ulighed, i Modfætningen. Vi have paa sit Sted omtalt, at Forskjellighederne i Virkeligheden vare hver identiske med sig. Naar man altsaa

Erste sei, vielmehr zurückgenommen und der Grund als das Erste und Wesentliche erkannt.“ Hegels W. 18. S. 101.

ikke gaaer videre, saa har den udvortes Reflexion Ret til at udtale Identitets-Sætningen: at Alt er identiff med sig, $A=A$, og det netop i den mest abstracte og tautologiske Betydning, at hver Ting er sig selv. Men hvorfra kommer saa Forskjellen? Naar Identiteten er udtalt som udvortes Identitet, udsiger at hver Ting er sig selv, og det Absolute sig selv, hvori er da Forskjellen? Og naar Noget er udtalt som Sætning, som det, der gjælder om Alt, hvor faae vi saa Plads, da Alt er optaget, til en anden Sætning, der ogsaa skal gjælde om Alt? Den formelle Logik spørger ikke derom. Den har Ahnelse om Forskjel, og denne Ahnelse bliver udtalt i den Sætning: at Alt er forskjelligt.

Der er ligesom en ond Samvittighed hos den formelle Tænkning, idet den udtaler denne Sætning; der er noget Undvigende i at sige: at Alt er forskjelligt, eller, som det ogsaa hedder, at der ikke gives 2 Ting, som ere hinanden fuldkommen lige; thi ligesom Identiteten blev udtalt som $A=A$, saaledes burde ogsaa Forskjellen aabent og kort kun udtales som A er Ikke- A , da den som Sætning skal gjælde om Alt. Men det tør den formelle Logik ikke ret udtale, da den saa enten i samme Aandedræt gjorde sig skyldig i Modsigelse, nemlig i den udvortes Modsigelse, som den selv fordømmer i principium exclusi medii, hvor den siger: at Noget ikke paa eengang kan være A og Ikke- A , eller den erklærede at A dog havde Forskjel i sig, hvorved da hverken Identitet eller Forskjel bleve absolute Sætninger længer, da Forskjellen saa fik Plads i Identiteten og Identiteten i Forskjellen. De bleve da begge indre Reflexioner, og kunde ikke forenes med det opstillede principium exclusi medii. Med denne onde Samvittighed i sig bliver Forskjellen i Almindelighed kun lempelig berørt, med de Ord: at Alt er forskjelligt, eller, at der ikke gives 2 Ting, der ere hinanden lige. Her er altsaa en Cirkelgang tilbage til Identitets-Sæt-

ningen; thi naar Alt er forffjelligt, og der ikke gives 2 Ting, der ere hinanden fuldkommen lige, saa er i Virkeligheden hver Ting identiff med sig.

Men at den formelle Logik dog har Bevidsthed om, at Forffjellen ene og alene burde hedde A er Ikke- A , sees af den Slutning, den gjør af Identitet og Forffjel: A kan ikke paa eensgang være A og Ikke- A , eller A er enten A eller Ikke- A , der gives intet Tredie (principium exclusi medii). Her kommer Ikke- A frem. Og saafremt den formelle Logik ikke har nævnet Ikke- A før, saa maae vi spørge, hvorfra det nu kommer. Saafremt den har nævnet det, saa er Slutningen en Modsigelse af den formelle Logik selv, da den nu fordømmer, hvad den selv har ladet staae ved Siden af hinanden som Sætninger.

Og hvad bliver Meningen og Indholdet af principium exclusi medii? Det, at af alle Prædicater er Noget enten A eller Ikke- A , eet af tvende Modsatte. Lad os erindre, at Noget, efter den formelle Logik, ingen indre Forffjel har i sig; det har altsaa heller ikke sit Andet, sit Prædicat, i sig; det har hele Verden udenfor sig, hvorfra det kan hente sine Prædicater, naar det kun observerer — som principium exclusi medii siger — ikke at tage tvende modsatte, men enten A eller Ikke- A . Og af disse ikke blot kan det tage eet, men maa tage eet, da der ikke gives noget Tredie; det kan tage sødt eller ikke-sødt, grønt eller ikke-grønt, hvilket det vil, men kun eet af dem. Andet Indhold har principium exclusi medii ikke. Derfor har Hegel fuldkommen Ret i den bekjendte Paradox, at Anden, efter principium exclusi medii, bliver enten sød eller ikke-sød, grøn eller ikke-grøn o. s. v.; cfr. Hegels *W.* 4. S. 66 og 6. S. 239. Thi Anden faaer kun sit tilsvarende Prædicat, naar den har Forffjellen i sig. Har den Forffjellen udenfor sig, hvilket er Tilfældet i den formelle Logik, saa har den hele Verden uden-

for sig, altsaa ogsaa Smagens og Farvernes Rige, hvoraf principium exclusi medii tillader den at hente Prædicater, naar den kun holder sig det efterrettelig, ikke at tage tvende modsatte. Den der siger: Anden er sød eller ikke-sød, taler altsaa ligesaa fornuftigt, som den der siger: den er god eller ikke-god, da Kunsten blot bestaaer i at holde Modsætningen borte. Og egentlig talt taler den Første consequentere; thi han holder Identiteten reen; den Anden derimod holder ikke Identiteten reen, saafremt han vil, at Anden snarere skulde kaldes god end grøn, altsaa have Godheden immanent i sig, det vil sige, en Forstjæl i sig.

Speculationen derimod kan frit udtale baade Identitet og Forstjæl, fordi den har dem i hinanden; men netop derfor har den dem ikke i Sætninger, der kalde dem begge Alt. Dens Identitet er den indre Identitet, hvor A paa eet Sted er sig selv paa et andet, som naar det f. Ex. hedder: „jeg er den samme Gud, der udførte Dig af Ægypten“, eller: „jeg er Abrahams Gud, Isaks Gud og Jacobs Gud“. I en saadan indre Ligheds Betydning udtaler Speculationen: A er A. Men derfor hedder det tillige A er Ikke-A, eller A har en indre Forstjæl i sig. Og naar A paa eengang er A og Ikke-A, saa ligner det kun A, eller er sig selv ved ikke at være sit Andet. Ligheden eller rettere sagt Modsætningen er det Tredie, der paa eengang er A og Ikke-A. Det er denne Categori, som den formelle Logik ikke kjender. Der er derfor heller ikke Tale om at den skulde udelukke den. Hvad den udelukker, er dens egne Sætninger, som den efter at have frembragt, atter slaaer ihjel og kalder en Modsigelse.

Grunden er kommet til os som den Eenhed, hvori Væsenets Bestemmelser gaae til Grunde. Men denne Grund er ikke det samme som Altings Afgrund. Den er tværtimod paa samme Tid Alting forsvinder deri tillige Altings Begyndelse.

Hvad der gaaer til Grunde i den bliver tillige begrundet af den. Naar Umiddelbarheden gaaer tilbage til sin sidste Grund, saa er det kun for at finde en hoiere Begyndelse paa sig selv, for i samme Dieblik, Grunden kommer til den som det Sidste, at sige: hvad der kommer efter mig, haver været for mig. Derfor er ogsaa for den almindelige Bevidsthed Altings Grund det samme som Altings Ophav og Begyndelse; Grunden er paa eengang Omega og Alpha. Logiken har nu vistnok samme Resultat, men medens den almindelige Bevidsthed tager sig Sagen let, idet den holder sig til hvad der er umiddelbart givet, enten i historiske Udsagn eller det eget Indre, og altsaa, som overalt hvor Mediationen overspringes, kun kommer til Slutningen ved et Spring, og ubetinget optager saavel Grundens Eksistens som dens phaenomenelle Selvaabenbaring, er det for Philosophien, der er Tvivler, nødvendigt at see Betingelserne for, at Grunden baade er og skaber, inden den kan gjøre Overgangen til Eksistens og Phaenomen.

Bæsenet, der endte som Grund, har en Negativitet i sig. Det er kun ved at have været (hvad der er gaaet til Grunde har været). Det er altsaa kun i sig ved at være udenfor sig (hvad der har været er udenfor sig). Vi faae altsaa Grunden som en Identitet, der er i sig ved tillige at være udenfor sig, eller med andre Ord, som en Negativitet, der er identisk med sig. Det første og almindelige Udtryk af Grunden, som den, der sætter sig selv udenfor sig, og kun er ved at være udenfor sig, er Følgen. Naar det hedder, en Grund er det, der har en Folge, og ingen Grund uden Folge, saa udtales her, at Grunden kun er i sig (eller i det Hele taget kun er, og er Noget) ved at være udenfor sig. Men Følgen udtrykker kun den abstracte Nødvendighed af, at ee Grunden udenfor sig; i Virkeligheden er den en reen Tau-

tologi, den blotte Forestilling af den tænkte Grund, den blotte udvortes Bevidsthed om, at Grunden er, og hvad den er.

Bestemtere kommer derfor Grundens Indhold: at være en Identitet, der er i sig ved at være udenfor sig, frem i Indhold og Form. Her har jeg en Identitet, der paa eengang er i sig, staaer i Forhold til sig selv, er Reflexion i sig, og som saadan er hvad vi kalde Indhold, og tillige er udenfor sig, Reflexion i Andet, det er Formen. Her er kun een Identitet; Indholdet er denne i dens Forhold til sig selv, Formen samme Identitet i dens Udenfor-sig-væren. Og begge have den Bestemthed, at være sig selv ved ikke at være sit Andet.

§ 26.

Formel Grund — Real Grund — Existens.

Identiteten som Mediation mellem Indhold og Form, Grunden og det Begrundede, er bestemt Grund og tilstrækkelig Grund, forsaavidt Grunden i en vis Henseende udtømmer det Begrundede.*)

Men det er kun tillige hvad Formen angaaer at Grunden her er bestemt, tilstrækkelig, og udtømmende Indholdet; med andre Ord, Grunden er kun formel; enhver Form faaer kun sig selv som Indhold, alt Begrundet kun sig selv som Grund; man holder sig udelukkende til Identiteten, at Noget paa eet Sted er sig selv paa et andet Sted; Umiddelbarheden bliver derfor kun ophævet paa en udvortes Maade, det vil sige, den faaer et andet Navn paa sig selv, eller seer kun sig selv paa et andet Sted, og kalder det for sin Grund.**)

*) „Es ist nichts im Grunde, was nicht im Begründeten ist, so wie nichts im Begründeten, was nicht im Grunde ist“. Hegels W. 4. S. 91.

***) „Man sieht so z. B. eine elektrische Erscheinung und fragt nach dem Grunde derselben; erhalten wir darauf zur Antwort,

Men Grunden har tillige en Forffjel udenfor sig og dermed ogsaa en Forffjel i sig. Derfor har Grunden og det Begrundede et forskjelligt Indhold i sig, ligesom Grunden selv falder ud i forskjellige Grunde. Herved kommer Grunden virkelig til at begrunde Andet end sig selv, og det Begrundede faaer sin Sandhed i Andet end sig selv. Grunden faaer Hensyn til en Umiddelbarhed, der ikke ligefrem er sat af den, og Formen ligeledes Hensyn til en Umiddelbarhed udenfor sig. Medens vi ere enige at ansee den blot tautologiske Grund for en Trivialitet, gjør det et ganske andet reelt Indtryk paa os, at see Formen sat i Forbindelse med et Indhold, der ikke umiddelbart ligger i Formen, men har en umiddelbar Side udenfor Formen.*) Medens det saaledes er en Tautologi, at sige Verdens Grund er Verdensaanden, gjør det et langt reellere Indtryk paa os, at sige, dens Grund er Ilden eller Lyset eller Vandet.

Det er her et andet Indhold der gaaer til Grunde i Grunden, og derfor ogsaa en anden Form, som Grunden har Hensyn til.

Men ligesom Grunden her virkelig bliver reel, og kommer udenfor som Noget forskjelligt fra det Begrundede, saaledes taaber den Realiteten paa en anden Maade, idet de forskjjel-

die Electricität sey der Grund dieser Erscheinung, so ist dieses derselbe Inhalt, den wir unmittelbar vor uns hatten, nur in der Form eines Innerlichen übersetzt". Hegels W. 6. S. 246.

"Die formelle Grundbeziehung enthält nur Einen Inhalt für Grund und Begründetes, in dieser Identität liegt ihre Nothwendigkeit, aber zugleich ihre Tautologi". Hegels. W. 4. S. 99.

*) "Der reale Grund ist daher Beziehung auf Anderes, einer Seits des Inhalts auf andern Inhalt, anderer Seits der Grundbeziehung selbst (der Form) auf Anderes, nämlich auf ein Unmittelbares, nicht durch sie Gesehtes". Hegels W. 4. S. 99.

ligste og mest modsatte Grunde fremtræde som Grund for det Samme. Den begrundet da Alt, da den som Væsen har et affirmativt Forhold til Alt, og bliver Probabilismus. Den giver sig hvilkensomhelst Form og bliver altsaa atter selv kun Formalismus.*)

Den reale Grund er kun en udvortes Reflexion og Ledet efter Grunden, ligesom den formelle Grund kun var en indrettom Nødvendighed. Sandheden ligger i begges Forening, i reale Grunde, der gaae sammen eller, som det hedder, naar der tales om Grunden, gaae til Grunde i een Grund, med andre Ord, i en Identitet i de reale Grunde. Men heri ligger allerede Grundens Ophævelse. De reale Grunde gaae, netop fordi de ere reale, ikke til Grunde. Grunden deler sig altsaa; vi faae reale Grunde, der danne en Identitet; det er ikke længer hvad vi kaldte Grund, men Betingelse; og vi faae paa den anden Side en Identitet, der sammenholder reale Grunde; den er altsaa selv disses Betingelse.**)

Den reale Grund, der kommer frem som Grund uden

*) „Das Angeben von realen Gründen wird also um dieser Inhaltsverschiedenheit des Grundes oder eigentlich der Grundlage und dessen, was mit ihm im Begründeten verbunden ist, ebenso sehr ein Formalismus, als der formale Grund selbst“. Hegels W. 4. S. 101.

„Da nun der Grund noch keinen an und für sich bestimmten Inhalt hat und für das Unsittliche und Widerrechtliche nicht minder, als für das Sittliche und Rechtliche Gründe aufzufinden sind, so fällt die Entscheidung darüber, welche Gründe gelten sollen, in das Subject, und es kommt auf dessen individuelle Gesinnung und Absichten an, wofür dasselbe sich entscheidet. Hiermit ist dann der objective Boden des an und für sich Gültigen, von Allen Anerkannten untergraben“. Hegels W. 6 S. 248.

*) „So hat sich die totale Grundbeziehung zur bedingenden Vermittelung bestimmt“. Hegels W. 4, S. 107.

for Grunden, som giver Grunden et Indhold, forskjelligt fra det blot tautologiske, ophæver Grunden, idet dens Momenter ikke længer gaae til Grunde, svinde hen og blive borte i den, men blive staaende udenfor den som dens Indhold. Grunden og det Begrundede komme altsaa til at staae ligeover for hinanden, begge som begrundende hinanden, skjøndt ingen af dem gaae til Grunde i hinanden. Derfor hedder det ogsaa om disse tvende Sider, at de betinge hinanden. Med andre Ord: Grunden, der oprindeligt var Indholdet af den ophævede Modsigelse og havde dennes Momenter som sin Form, er gaaet over til ligesaameget at være den reale Grund, det Begrundes, Form, medens dette omvendt ligesaameget staaer som Indhold. Hvad der det ene Sted er Indhold er paa det andet Sted Form; men gjensidig betinge de hinanden. Og Resultatet af denne betingende Overgang er et ubetinget, der har begge. *)

Naar Form og Indhold, Begrundet og Grund, gaae over i hinanden, og begge ere ligemeget Form og Indhold, Begrundet og Grund, saa ere de begge betingede og betingende (Betingelse), og have deres Sandhed i et Tredie, der er begges absolute Eenhed, er ubetinget, som det hedder „die Sache an sich“. Dette Ubetingede stiller sine Betingelser ligeover for sig

*) „Die beiden Seiten des Ganzen, Bedingung und Grund, sind also eine wesentliche Einheit; sowohl als Inhalt, wie als Form. Sie gehen durch sich selbst in einander über, oder indem sie Reflexionen sind, so sehen sie sich selbst als aufgehobene, beziehen sich auf diese ihre Negation und setzen sich gegenseitig voraus. Aber dieß ist zugleich nur eine Reflexion beider, ihr Voraussetzen daher auch nur eines; die Gegenseitigkeit desselben geht vielmehr daren über, daß sie ihre eine Identität als ihr Bestehen und ihre Grundlage voraussetzen. Diese, der eine Inhalt und Formeinheit beider, ist das wahrhaft Unbedingte; die Sache an sich selbst“. Hegels W. 4. S. 112.

som Grund, og lader Grunden udfolde sig som Betingelser, det har Formens og Indholdets Dobbeltssin, men staaer selv frit og ubetinget af dem. Grunden maae gaae til Grunde; Tanken i dens Selvstændighed maa udaande og negere sig selv; den maa selv sætte sig som Form eller et betinget Indhold. Den og Værens Nest maa begge ligemeget sætte sig og fattes som Væsen, men tillige kun som Væsen, som Indhold eller Form efter det forskjelligte Standpunct, man staaer paa, men betingede og relative, før det Absolute, det fri Jøgforsigværende, det Ubetingede, der viser sig snart som Indhold, snart som Form, snart som Væren, snart som Tanke, kan fremgaae.

Væsenet, der fremstod som Værens Negation, faaer selv en Værens Skikkelse, idet det gaaer til Grunde og Alt bliver Eet. Naar vi kun blev staaende ved denne Grundens Skikkelse fik vi, som Modsigelsens Resultat, at Væsenet selv var Væren. Det er ogsaa i en vis Henseende sandt, forsaavidt Grundens Dialectik giver os den sidste Relativitet, hvor Indhold og Form kunne bytte Plads, saa at hvad der fra eet Standpunct er Væsen fra et andet er Væren, og omvendt.*) Saaledes ere f. Ex. Værens Categorier hos Dyret deres Væsen, og Væsenets Categorier hos Mennesket en værende Bestemthed. Men denne Relativitet har tillige, som en ny Borden, skiftet os ud over sig, og sat sin Sandhed i en værende Forudsætning, i Noget der er ubetinget, er hævet over Relativiteten og har den og dens Forandringer. Grund og Betingelse, der gaae over i hinanden, og dog ere forskjellige, forudsætte deres Totalitet, som Sagen selv, som det Blivende

*) „Das Wesen ist als die einfache Gleichheit mit sich Seyn“. —
 „Dieses Seyn aber, zu dem das Wesen sich macht, ist das wesentliche Seyn, die Existenz“. Hegels W. 4. S. 119

og Ubetingede. Imidlertid synes endnu dette Ubetingede og Forudsatte selv at være betinget ved Forudsætningen og altsaa vilkaarlig sat*).

Men naar Betingelse og Grund falde sammen i Et, og blive det Samme, saa er der ikke længer Spørgsmaal eller Tale om nogen af dem; de opløse sig selv. En Betingelse, der selv er det Samme som Grunden og har Grunden i sig, er ikke længer Betingelse. Den slaaer om, og bliver noget Ubetinget, der har sin Autoritet i sig selv. Og en Grund, der har sine Betingelser i sig og er det Samme som Betingelsen, er ikke længer Grund. Naar Betingelserne ere givne i deres Totalitet, saa har jeg Sagen selv; og det bliver Grundløst at spørge om Grund, hvor alle Betingelser ere tilstede. Naar Betingelse og Grund falde sammen i Et, saa opløse begge sig, og jeg faaer Tingen eller Sagen med Autoritet i sig selv, paa eengang ubetinget og grundløs.

Og hvad her i Birkeligheden udtales, er, at begge falde sammen i et Tredie, det nemlig, at de ere. Saalænge jeg søger om Grunden til Betingelserne, saa ere de ikke; jeg bestræber mig netop for ved Grunden at give dem Væren, forvandle dem fra Fictioner og Forudsætninger til Noget, der har sin Grund i sig, det vil sige, til Noget, der eksisterer. Og saalænge jeg søger om Betingelserne til en Grund, saa er Grunden ikke, jeg bestræber mig endnu for at give den Tilværen; men idet Dieblik alle Betingelser ere tilstede, saa hedder det at Grunden er. Existens altsaa er Grundens Hensigt og dens Sandheds Criterium. Naar det om daarlige og falske

*) „Diese beide Seiten (3: Grund og Betingelse) sehen die Totalität so voraus, daß sie das Seyende derselben ist. Umgekehrt, weil sie die Totalität voraussehen, so scheint diese auch wieder durch jene bedingt zu seyn, und die Sache aus ihrer Bedingungen und aus ihrem Grunde zu entspringen.“ Hegels W. 4. S. 113.

Grunde hedder: „den Grund er ikke, eksisterer ikke, kan ikke tænkes“, saa er her netop udtalt, at de ere daarlige og falske, fordi de ikke kunne gaae over i Eksistens.

Grund og Betingelse, i Mediationens og Relativitetens høieste Skikkelse, hvor de gaae over i hinanden, falde sammen i Et, og dog skulle betinge hinanden, opløse sig og gaae over i Eksistens. Denne kommer til os paa den ene Side ved Mediationen, men paa den anden Side ved Mediationens Oplosning; den træder frem saa umiddelbar, at den kun er medieret ved Mediationens Forsvinden*).

Udviklingens Gang er denne: Vor første umiddelbare Bæren gik ved Overgangen Dialectik i sig selv, og gav os en indre Bæren som sit Væsen, som det, der var Umiddelbarhedens Sandhed og havde dens Bestemmelser ophævede i sig.

*) „Die Bewegung der Sache durch ihre Bedingungen einer Seits und anderer Seits durch ihren Grund gesetzt zu werden, ist nur das Verschwinden des Scheins der Vermittelung. Das Gesetztwerden der Sache ist hiermit ein Hervortreten, das einfache sich Herausstellen in die Existenz; reine Bewegung der Sache zu sich selbst.“ Hegels W. 4. S. 116.

„Das Hervortreten in die Existenz ist daher so unmittelbar, das es nur durch das Verschwinden der Vermittelung vermittelt ist.“ Hegels W. 4. S. 117.

„Die Sache ist ebenso, wie sie das Unbedingte ist, auch das Grundlose, und tritt aus dem Grunde nur insofern er zu Grunde gegangen und keiner ist, aus dem Grundlosen, d. h. aus der eigenen wesentlichen Negativität oder reinen Form hervor. Diese durch Grund und Bedingung vermittelte, und durch das Aufheben der Vermittelung mit sich identische Unmittelbarkeit ist die Existenz.“ Hegels W. 4. S. 118.

„Das Wesen ist zunächst Scheinen und Vermittelung in sich; als Totalität der Vermittelung ist seine Einheit mit sich nun gesetzt als das sich Aufheben des Unterschiedes und damit der Vermittelung. Dieß ist also die Wiederherstellung der Unmittelbarkeit oder des Seyns, aber des Seyns insofern es durch das Aufheben der Vermittelung vermittelt ist; — die Existenz.“ Hegels W. 6. S. 249.

Men Væsenet, med al sin indre Dialectik og Inderlighedens hele Nødvendighed, savnede Umiddelbarhedens Sandhed. Det kom ikke ud over at være en ophævet Væren og Negation. Det fik sin fuldkomneste Skikkelse i Grunden, hvor det udtømte Bestemmelserne udenfor, men var bestandig kun Negation, savnede Umiddelbarheden, den Sandhed, der ligger i Ordet „Er“, og bestod som en Slags Tankedrøm kun ved Forbindelsen af sine egne indre Momenter, ved Relativitetens Balance og den Selvstændighed, der er i Tankens egen Anstrengelse, Magt og Mediation.

Men paa Mediationens høieste Spidse gaaer Mediationen selv til Grunde. Grunden seer sine Betingelser udenfor sig, falder sammen med dem, og der bliver ikke længer Spørgsmaal om Mediation eller Grund; Tanken faaer Existens, finder sig selv udenfor sig, og det Udenforsigværende i sig; med andre Ord, Væren gjenindsættes, en ny, høiere Umiddelbarhed kommer Tanken imøde. Ved at lade sig ophæve, hengive sig til Tankens Inderlighed, bliver Umiddelbarhed frelst, og vender tilbage som en høiere Væren. Ved at gaae til Grunde kommer Tanken feirrig frem, thi i den Væren, hvori den gaaer til Grunde, finder den sin sande Væren, og forvandles fra blot ophævet Væren og Negation til Existens. Existens, Betingelsen for al Sandhed, bestaaer altsaa hverken i Umiddelbarheden for sig eller i Væsenet for sig, men i en Umiddelbarhed, der kommer til os gjennem Mediation og ved Mediationens Ophævelse. Derfor hedder det om Existensen, at den „kommer frem“*).

*) „Der Ausdruch Existenz (abgeleitet von existere) deutet auf ein Hervorgegangeneyn, und die Existenz ist das aus dem Grunde hervorgegangene, durch Aufhebung der Vermittelung widerhergestellte Seyn.“ Hegels W. 6. S. 250.

Al Existens, Verdens Existens, Guds Existens, kommer frem, idet Grund og Betingelser falde sammen i Et, derved selv falde bort, og lade Existensen tilbage. Umiddelbarhed og Væsen (Negation, Inderlighed, Tanke, Mediation) ere for sig nok Væren, men de ere ikke den sande Væren, som hedder Existens. Denne ligger i deres Forening, i en Umiddelbarhed, der kommer frem af Mediationen, eller i en Mediation, der svinder hen i en Umiddelbarhed. Her give begge hinanden Vidnesbyrd om deres Sandhed. Her er paa eengang alle Værens og Væsenets Criterier tilstede. Bestemthed indensfor sig og Relativitet, Identitet og Forskjel, Umiddelbarhed og Mediation, Væren og Grund, falde sammen i Et; her er paa eengang den store Modsigelse, at Væren er Væsen, og tillige en høiere Væren for begge.

Tanken fører Umiddelbarheden frem; men kun ved selv at træde tilbage, svinde bort, eller rettere sagt, svinde hen i Forening med den. Umiddelbarheden lader sig ophæve, og hengiver sig i Reflexionens Arme, men vaagner op igjen med Kraft, for at understøtte Tanken, og frelse baade den og sig. Umiddelbarheden har ligesom været borte og løbet under Jorden, men den kommer frem igjen, for at forfriske den matte og længselsfulde Tanke. Det evige Logos, der var fra Begyndelsen, træffer ind i Tankens trætte og ahnellesfulde Forventningsstund, for at frelse den og modtages af den. Umiddelbarheden kommer frem paa eengang saa inderlig, som havde vi selv udfundet den, og tillige saa ny, som var den givet. Nødvendighed og Frihed, Væren og Grund, Autoritet i sig og Autoritet i Andet, falde her sammen. Det er Meningen af, at Existensen er saa umiddelbar, at den kun er medieret ved Mediationens Forsvinden.

Ting. — Egenheder. — Synet af Tingen.

Forsaauidt Existensen er en Mediation, der har Umiddelbarheden i sig, eller, der er identisk med sig, falder den ud i eksisterende Enkeltheder, som, idet de indbyrdes mediere hinanden, dog kun ere bestemte som identiske med sig. Det almindelige Begreb om Existens bliver derved, ligesom Tilværen blev Tilværende, Noget, til et eksisterende Noget, det er Ting. Alle Verdens Gjenstande, forsaavidt de eksistere, kaldes Ting; hvad der ikke eksisterer, er synonymt med ingen Ting.

Disse Ting ere forelobig kun det Samme som de Forskjelligheder, Væsenet i sin første Skikkelse satte. Men de ere ogsaa kun Existentens ene Side; thi denne kom til os ikke blot som en Mediation, identisk med sig, men tillige som en Umiddelbarhed, der havde Mediationen ophævet i sig. Fattet som saadan bliver Existenten, forsaavidt vi holde fast ved Ordet Ting, tillige en væsentlig Ting, „Ding an sich.“ Derved deler Existenten sig i Tingen i sig, Existenten i sig, og Existenten udenfor sig, udvortes Existentens. — Men Existenten udenfor sig er hvad vi kalde Egenheder. Naar det hedder en Ting har de og de Egenheder, saa vil det sige, den reflecterer sig paa denne eller hiin Maade i Andet, paa denne eller hiin Maade udenfor sig. Egenhederne ere ikke et subjectivt Skin. Hvad Existenten har udenfor sig er selv noget Eksisterende; det bestaaer, og Tingen har selv sin Bestaaen deri og bestaaer deraf. I denne objective Betydning ere Egenhederne Materier. Vi see altsaa, hvorledes vi i Existenten, naar den sætter sig udenfor sig, faae te langt høiere Skin, end det, vi hidtil have havt, et bestaaende og eksisterende Skin. — Allerede Grunden havde sig selv udenfor sig som et reelt Skin, saavel i Udtrykket

Følge, som i Betingelsen. I Eksistensen udenfor sig er Skindet blevet til Virkning, saa at altsaa Egenstaberne og Materierne forholde sig til Tingen som Virkning til Aarsag, og der ikke er Andet tilbage af Skindet end det, at de ere udgaaede fra Andet og have deres Bestaaen i Andet. — I Egenstaberne og Materierne har Skindet faaet Bestaaen, og det fordi det er en væsentlig Eksistens, der sætter sig udenfor sig, ikke længer den blotte Væren. Saalænge Væren kun er bestemt som Negation, som ophævet Væren, er den udenfor sig kun Skin; men er den blevet væsentlig Eksistens, saa har den ogsaa en Eksistens udenfor sig.

Det er et vigtigt Punct, hvortil vi ere komne, at fatte Bestemtheden udenfor, der først kun kom til os som Ligegyldighed mod Bestemtheden, dernæst som ophævet Væren og Skin, som Eksistens. Thi først saa kunne vi med objectiv Tillid beskæftige os med den, uden at frygte for, at den ligegyldig mod det Væsentlige, og svinder bort som et indholdslost Skin og en subjectiv idealistisk Skygge. Den udvortes Eksistens faaer fast Realitet ved at fattes som en væsentlig Eksistenses Egenstaber *) eller Materier.

Tingen har Egenstaber, og disse bestaae som reelle Eksisterer. Derfor bestaaer Tingen selv af dem. Men heri ligger en Modsigelse. Den udvortes Eksistens har paa den ene Side Bestaaen og Tingen bestaaer af den; den er altsaa Materie. Men paa den anden Side har Tingen den; derved ophæver den sin Bestaaen, og bliver Form. Den har altsaa den Modsigelse i sig, at være ved at ophæve sin absolute

*) Guds Godhed existerer saaledes udenfor sig i Skabningens Fuldkommenhed deri, at alt det Skabte var saare godt. Hans Hellighed reflecterer sig udenfor sig i Samvittigheden, hans Retfærdighed i Syndens Straf, hans Barmhertighed i Christendommen.

Væren, at have Bestaaen ved at ophæve sin Bestaaen. Den udvortes Existens er paa den ene Side væsentlig, thi det er Tingen som væsentlig Ting, der sætter den, og den er paa den anden Side uvæsentlig netop fordi den er sat. Den er væsentlig fordi den er Virkning af Tingen, og tillige uvæsentlig fordi den kun er Virkning. Den er altsaa paa eengang væsentlig og uvæsentlig Existens. Og Sandheden af denne Modsigelse er den, at den kun er Tingens Udseende og Syn, kun Synet af Tingen*).

Tingens Syn bestaaer, men har sin Sandhed i sin Negation, i sin Ikke-Bestaaen. Det er bestemt som væsentlig Existens, men tillige som Noget, der ophæver sig selv, altsaa netop har sin Sandhed i sin Ikke-Væren. — Dette viser sig i Materiernes Porositet, hvor en Materie kommer frem og bestaaer derved, at den ikke er paa et andet Sted, altsaa

*) „Erscheinung.“ — „Die Wahrheit der Existenz ist, ihr Anscheyn in der Unwesentlichkeit, oder ihr Bestehen in einem Andern und zwar dem absolut Andern, oder zu ihrer Grundlage ihre Wichtigkeit zu haben. Sie ist daher Erscheinung“ Hegels W. 4. S. 140. Endsskjøndt „Erscheinung“ i det Hele taget ret vel kan oversættes ved Phænomen, finder jeg i Logiken „Synet af Tingen“ mere betegnende. Det har en naturligere Forbindelse med Tingen, Abstraction fra Tingen, Modsatning til Skinet, og en naturligere Selvbevægelse til det Indre og det Synliges og Indres Eenhed, Virkeligheden. — Tankerne indfinde sig her ligesom af sig selv. — Man kan overhovedet med Hensyn til Logiken sige, at kun de Ord, der have Modsatning i sig baade frem og tilbage, der have et Skin af Fortid og Fremtid, Grindring og Propheti i sig, ere skikkede til at fastholde det Forud- erhvervedes Momenter, og drive Tanken videre. Og dette er kun Tilfælde med de abstracte, fra concret Indhold og bestemte Betegnelser frigjorte Ord. Kun i dem kan Tankens Net blotte sig og næsten lade sig føle, saa vi have en umiddelbar Bevidsthed om Tankens opfyldte og tomme Pladser. Kun de give Echo og Gjenklang, og samle en heel Mængde Tanker omkring sig, naar de raabe.

netop har sin Væren i sin Ikke-Væren, sin Bestaaen i sin Ikke-Bestaaen, sit Syn i det Usynlige.

Skinnet har udviklet sig til Tingens Syn; det har faaet Bestaaen, Existensens Charakter, og Væsenet i sig, medens det hidtil bestandig havde Væsenet udenfor sig *). Men det har tillige dog Skinnets Charakter, forsaavidt det ligesaameget ophæver sin Bestaaen, og har sin Væren i en Ikke-Væren, det vil sige, i ikke at være det Absolute og Eneeste. — Den udvortes Existens har herefter faaet den sande Modsigelse i sig, at være et reelt Skin. — Hvad vi ellers vilde kalde blot Skin, og nægte Realitet, bliver, naar det fattes som en væsentlig Tings Skin (Følge, Virkning), til dens Syn. — Egenstaberne og Materierne, der paa eengang fattes som de, der havees af Tingen, og tillige som de, hvoraf Tingen bestaaer, blive derved paa eengang satte og opløste, eller faae paa eengang Bestaaen i Andet og sig selv, og denne Modsigelses Opøsning er den, at de ere Tingens Syn, hvor Umiddelbarheden og Mediationen, Væren og Negationen eller Bæren og den ophævede Bæren falde i hinanden. — Tingen, det almindelige Begreb om Existens, bliver, naar det sættes, drages ned til os, faaer Bestemthed, til "denne Ting", "denne Existens", det er, til noget Synligt af Tingen.

§ 28.

Det Hele og Dele. — Kraft og Uttring. — Virkelighed.

Vi have faaet en reel bestaaende Væren (modsat vor første abstracte Umiddelbarhed, der gif over i Andet, og mod-

*) "Das Wesen erscheint, so ist es nunmehr realer Schein, indem die Momente des Scheins Existenz haben." Hegels W. 4. S. 145. "Das Wesen ist nicht hinter oder jenseits der Erscheinung, sondern dadurch, daß das Wesen es ist, welches existirt, ist die Existenz Erscheinung." Hegels W. 6. S. 260.

fat Skinnet, der havde sin Sandhed i, kun at bestaae i Andet), der har den Modsigelse i sig, tillige kun at have sin Bestaaen i sin absolute Negation. — Men da denne Negation, som vi saaledes henvises til, gjentager det Samme, og i sin Bestaaen tillige henviser os til sin absolute Negation, saa er Resultatet af denne tilsyneladende Cirkelgang det, at det Existerende negerer sin Negation, med andre Ord, gennem Negationen vender tilbage til sig selv*).

Det Synlige henviser os til Væsenet, og Væsenet tilbageviser os atter til sine Egenskaber og Materier (som netop er Synet af det). Det Synlige søger sin Grund i sit Modfatte, og har dog tillige Bestaaen i sig, under Mediationen dog en ligegyldig, umiddelbar Side. Thi det ophæver sig selv og gaaer atter tilbage i sig. Det er netop, Tilbagegang i sig, ved at negere sin Negation**).

Vi have hidtil i Logiken seet, hvorledes snart Væren sætter Tanken („gewesen“ — Væren gav os Væsenet) og snart Tanken sætter Væren („Gesehtseyn“ — Væsenet satte Væren). — Tingens Syn har ogsaa en Sætten, en ophævet Væren; men da Categorien nu er Tilbagegang i sig gennem Negationen, saa bliver det ligesaa meget en „Gesehtseyn“, Resultatet af Bevægelsen, paa eengang at søge sin Grund i Andet og gaae tilbage til sig, Resultatet af denne

*) „Das Existirende ist daher die Rückkehr seiner in sich selbst durch seine Negation und durch die Negation dieser seiner Negation; es hat also wesentliche Selbstständigkeit; so wie es gleich unmittelbar schlechthin Gesehtseyn ist, das einen Grund und ein Anderes zu seinem Bestehen hat.“ Hegels W. 4. S. 146.

***) Friheden og Nødvendigheden have her deres Typus. Man ophæver sig selv, har selv Negationen i sig, (det er Frihedens Moment), og har tillige en umiddelbar Bestaaen i sig, vender gennem Negationen tilbage i sig, (det er Nødvendighedens Moment).

Bestaaen og Ikke-Bestaaen, denne Selvstændighed og Afhængighed i Et, er ophævet Væren og "Gesehtsfeyn" i en uendelig Forening, "Geseht", Lov. — Tingens Syn giver sig Love. Det ophæver sin Umiddelbarhed og søger sin Bestaaen i sin Negation, det Usynlige, det er, det søger og sætter Love; men vender med disse tilbage for at begrunde og sætte sig selv; gennem sin Negation vender det altsaa tilbage som Bestaaen i sig. — Tingens Syn sætter en negerende Totalitet ligeover for sig, for selv igjen at negere den; det sætter en usynlig Totalitet ligeover for sig, for at begrunde sin egen synlige Selvstændighed. Det er den uendelige Mediations, Tilbagegangens, abstracte Kategori. Vi have ophævet Væren og tillige ligegyldig Umiddelbarhed paa begge Sider. — Men i den blotte Identitet, som det abstracte Begreb om Love holder sig til, er Negationen i Virkeligheden Intet, saa at Mediationen kun bliver et Skin, og Umiddelbarheden derfor heller ikke kommer ud over at være Andet end et væsentligt og selvstændigt Skin. Forsaavidt blev altsaa, ligesom Mediationens første abstracte Kategori var fra Intet til Intet, Tilbagegangens Kategori en Tilbagegang gennem Intet til Intet, "die Rückkehr des Nichts durch Nichts durch sich selbst zurück." Hegels W. 4. S. 147. — Sagen er, som sagt, den, at Lovene kun holde sig til Identiteten, og at denne for sig kun er Skin og Intet. Derfor er det ogsaa kun et Skin, at Synet af Tingene og Lovene have nogen bestaaende, ligegyldig, umiddelbar Side mod hinanden. — Det er kun den abstracte Bevægelse fra Gjenstandene til Lovene, og fra disse til hine, der har Sandhed, forsaavidt her er en Bevidsthed om Mediation og Umiddelbarhed paa begge Sider. Men i nogen virkelig Skikkelse kan Bevægelsen først fastholdes, naar ikke blot Identiteten og Mediationen fastholdes, men tillige Forstjellen og med denne

begges ligegyldige Bestaaen. Naar vi fastholde denne ligegyldige Bestaaen paa begge Sider og tillige begge som medierende hinanden, altsaa paa eengang Forskjellen og Identiteten, saa faae vi et Forhold i Væsenets Sphære. Thi Tvende, selvstændige i Mediation, give os et Forhold imellem dem, og det et væsentligt Forhold. Forholdet udtrykker nemlig, at de hverken ere aldeles ligegyldige mod hinanden (det er Identiteten), heller ikke gaae ligefrem over i hinanden (det er Forskjellen), men at de i Mediationen holde sig som Tvende, det er netop, gennem Mediation og Negation, eller, ved at negere Negationen, vende tilbage i sig.

Det første, umiddelbare Forhold er det, hvori Væsenet fattes som det Hele, og dets synlige Side som Dele. Disse have en umiddelbar, ligegyldig Side mod hinanden; de have ligeledes hinanden ophævede og medierende i sig; de søge Mediationen i hinanden som i deres Modsatte. — Naar jeg taler om det Ene af dem, har jeg det Andet uadskillelig in mente. Men Forholdet imellem dem er dog kun formelt. Thi her er den Mangel, at der fra Mediationen ikke finder nogen virkelig Tilbagegang i sig Sted. Momenterne blive borte i Mediationen, Negationen og Overgangen. — Naar saaledes det Hele faaer Delene, det er Mediationen og Negationen, fuldstændig i sig, saa ophører det at være det Hele, og kan i Virkeligheden kun fattes som Dele. Naar man alligevel vedbliver at kalde det det Hele, saa ligger heri Trangen til at see Noget gennem sin Negation vende tilbage som sig selv, til at see Noget gaae over i Andet og dog blive sig selv. Men i Virkeligheden er det Hele flygtet bort, opløst og gaaet tabt i Analysen; det eksisterer kun som et Abstractum, et Skin, der alene kan fastholdes ved den udvortes Reflexion og Insinuation. — Ligesaa med Delene. Naar de gaae over i

deres Negation, og fattes i deres fuldstændige Mediation med det Hele, saa blive de selv det Hele og ikke Dele længer.

Det Sande, der udtales i Forholdet mellem det Hele og Dele, er Mediationen mellem Identitet og Forskjel virkeliggjort og realiseret. Men her er i denne opløsende Mediation ingen Tilbagegang til ligegyldig Bestaaen i sig. Det viser sig ogsaa i Praxis, at Mediationen mellem det Hele og Delene fører os ud i en evig Overgang og uendelig Progress, idet man efter Godtbefindende lader snart det Hele gaae over i Dele, snart Delene gaae over til selv at være et Hele *).

Fastholde vi Tilbagegangen i sig gennem Andet, saa at altsaa det Hele, efter at have viist sig som Dele, atter fattes som det Hele, saa faae vi Forholdet mellem Kraft og Yttring. Gjennem sin Yttring vender Kraften tilbage i sig selv som Kraft **).

Kraften er altsaa Forholdet som indre Reflexion og Reflexionen tilbagevendt i sig. Medens det var den udvortes Reflexion, der satte det Hele i Bevægelse, sætter Kraften sig selv i Bevægelse, den yttres sig; medens det Hele, som Tilbagegang i sig, kun var et Skin, er Kraften i Yttringen netop sig selv, og kjendes kun af sin Yttring. — Men her er omvendt den Feil, at al Mediation mangler; den blotte Reflexion i sig er reen Umiddelbarhed. At Kraften sætter sig selv i Bevægelse, at enhver Yttring er en Kraft, er en aldeles umedieret Anskuelse. — Denne Kraftens Umiddelbarhed

*) „Die Wahrheit des Verhältnisses besteht also in der Vermittelung.“ Hegels W. 4. S. 167.

***) „Das Ganze, obschon an sich aus Theilen bestehend, hört gleichwohl auf ein Ganzes zu seyn, indem es getheilt wird, wohingegen die Kraft erst dadurch, daß sie sich äußert, sich als Kraft bewährt und in ihrer Aeußerung zu sich selbst zurückkehrt, denn die Aeußerung ist selbst wieder Kraft.“ Hegels W. 6. S. 271.

er udtrykt, naar det hedder, at den er blind og maa drages i vor Tjeneste; her udtales netop, at den mangler Mediationens Lys og Reproduction, at den er et uopluffet Begreb, der ikke har sig selv udenfor sig som Andet. — Som blot Reflexion i sig, blot Umiddelbarhed, bliver Alting til Kraft, enhver Yttring faaer sin Autoritet i sig. — Her mangler den i det Hele værende uendelige Mediation med sig. Begge Standpuncter ere for sig eensidige; det Heles Proces er Mediationens abstracte Frihed, Kraftens en umiddelbar Nødvendighed.

Begge Forhold gaae ogsaa over i hinanden. Naar det Hele anatomeres og taber sig i Dele, ender det med at stille et nyt umiddelbart Hele ligeover for sig, enten Livet, eller Bevægelsen, eller umiddelbar Forbindelse og Harmoni. Det slaaer altsaa over til at forudsætte en Kraft.

Omvendt, naar Kraften vil mediere sig, naar vi spørge, hvorfra den virker, og hvorledes den virker, saa tye vi til andre Kræfter, der sollicitere den. Derved falder altsaa Kraften ud til at blive Dele, og forsaavidt der da atter forudsættes en Urkraft, til at blive Delenes Hele.

Sandheden ligger i Forening af den Mediation med Andet, der udtales i det Hele og Delene, og af den Umiddelbarhed, hvormed Kraften er sig selv i Yttringen, altsaa deri, at Kraften i Yttringen medierer sig med Andet, udfolder sig i Dele, men tillige ophæver dette Andet og har det som Udtryk af sig selv. Den har altsaa ved Mediationen det Samme udenfor sig, som den umiddelbar har i sig; ved at negere sin Negation, Reflexion i Andet, som Andet, vender den altsaa tilbage i sig. Yttringen er selv Kraftens Mediation med sig; den er Andet, men tillige Ophævelsen af dette Andet som Andet, det er, Kraftens Tilbagegang i sig som Umiddelbarhed gennem Mediationen.

Herved faae vi Forholdet mellem Væsen og Existens, mellem Tingen og dens Syn, bestemt som Forholdet mellem det Indre og Ydre. I det Ydre viser Tingen (det Indre) sig som Andet, men kommer derved tillige frem som sig selv; i samme Dieblif den altsaa gaaer over i Andet, og ved Mediation med dette Andet faaer sin Bestemthed, negerer den det som Andet end sig, og vender altsaa tilbage til at have en umiddelbar Bestaaen under Mediationen. Men heraf sees tillige, at det Absolute ligesaameget er bestemt som Forening af det Indre og Ydre. Det bliver altsaa paa eengang Umiddelbarhed og Mediation, Identitet og Forskjel, det Indre og det Ydre. Thi det Indre og Ydre ere tvende Bestemtheder, der ikke kunne skilles ad, men, som adskilte, blive blotte Værens Momenter, henslytte os i Overgangenes Sphære og slaae over i hinanden. Hvad der kun er et Indre, hvad jeg kun har i mig, er med det samme kun noget Udvortes. Det er umedieret med Livet, og med Hensyn til Sandheden noget Udvortes. — Saaledes er f. Ex. den blotte Tanke, al apriorisk Construction, al grundløs Idealisme og Mysticisme, om det end med Hensyn til mig er noget Indre, i sig selv kun en enkelt, udvortes Form, et Skin af Noget, det har udenfor sig. Det isolerede Indre slaaer selv om til at blive noget Udvortes, Umedieret, en blot værende, med sig identisk, Form. Deraf det Gensidige i Tænkningen for sig, naar den ikke har Livet og dets concrete Skikkelser i sig, naar dens Skygger ikke træde ud for at brunes og modnes i Livets Sol.

Man vil heraf see, at de, der beskylde Hegels System for en Tankedrom, ikke ere komne til det Sted i Systemet, hvor det abstracte Indre gaaer over til at være noget Udvortes. Omvendt slaaer det, der kun er et Ydre selv om til

et blot Indre. Det er uopluffet, sammentrængt i sig selv, har kun Hensyn til sig selv, er en blot Reflexion i sig *).

Sandheden ligger i, at det Indre og det Ydre ere i hinanden. Dermed ere begge virkelige; de have selv deres Modsatte i sig. Naar det Indre og det Ydre betinge hinanden som uadskillelige, og adskilte gaae over i hinanden og have deres Andet i sig, saa er deres Resultat netop det, at de ere i hinanden. Relativiteten har da naaet sin høieste Potens, og er dermed tillige ophævet; den er fuldkommen og dermed tillige fuldkommet og udfyldt. Vi faae een umiddelbar Eenhed og Identitet af det Indre og Ydre, Umiddelbarhed og Mediation, Tanke og Væren. Begge ere og de Tvende ere dog kun Eet. Her er en enkelt Væren, der ikke gaaer over, men sammenholdes af en Dobbelthed. Og her er en Relativitet, saa inderlig, at den tillige ingen Relativitet er, men udfolder sig i en enkelt høiere Væren. Denne er Virkeligheden. Væsenets første Skikkelse var den, hvor baade Væren og Væsen vare Skinnet, den prophetiske Ahnelse og Dæmring af et Absolute, der endnu ikke existerede. Dets anden Skikkelse var den, at Væren blev det Synlige af en eksisterende "Ding-an-sich." I Virkeligheden falde Væren og Væsen sammen i een Eenhed, der paa eengang er begge.

Virkelighedens første Skikkelse er den, at den har Væren

*) „Was daher nur ein Innerliches ist, ist auch damit nur ein Aeußerliches; und was nur ein Aeußerliches ist, ist auch nur erst ein Innerliches.“ Hegels W. 4. S. 276. „So ist die Sphäre des Seyns überhaupt nur erst das schlechtthin noch Innere, und deswegen ist sie die Sphäre der seyenden Unmittelbarkeit oder der Aeußerlichkeit. — Das Wesen ist nur erst das Innere; darum wird es auch für eine ganz äußerliche, systemlose Gemeinschaftlichkeit genommen.“ Hegels W. 4. S. 181. „Das Aeußere und Innere ist daher dasselbe, nur von verschiedenen Seiten betrachtet.“ Hegels W. 18. S. 105.

vendighed, fremkalder man selv bestandig Muligheden af, at de kunde have været anderledes; man lever altsaa i Virkeligheden i Mulighedernes Rige, og betragter Virkeligheden kun for at være en af Mulighederne. Enhver Virkelighedens Form, der ikke har anden Bestemthed, end at være en Reflexion i sig og Identitet med sig, gaaer ud over sig selv, kan ikke finde Hvile i sig selv, kan ikke rumme anden Virkelighed; derfor giver den os en Virkelighed udenfor sig, det er: den aabner Mulighedernes Rige, og viser sig som Forstjæl. Men Forstjællen gjør sig, som sagt, ikke gjældende indenfor Identiteten, men udenfor. Det vil med andre Ord sige, den udvortes Reflexion gjør sig endnu gjældende; derfor kaldes ogsaa den formelle Virkelighed for den udvortes, umiddelbare Virkelighed; derfor har den ingen fast Bestaaen og Begrændsning, men svinder hen i Mulighed.

Men Muligheden gaaer selv over til at være formel Virkelighed; den er en med sig identisk Virkelighed, en Forstjæl, der selv er Reflexion i sig og har Autoritet i sig. At leve i Mulighedernes Verden er netop, at leve i en Virkelighed, der ikke er reel, men formel, i en Virkelighed, der er udenfor Virkeligheden; derfor er Muligheden selv udvortes, umiddelbar, formel Virkelighed.

Virkelighed og Mulighed give os altsaa en Borden urolige Bevægelse. Virkeligheden gaaer over i Muligheden og denne atter tilbage i Virkeligheden. Denne Borden kommer til Ro i begges fælleds Eenhed: Tilfældigheden (det Tilfældige, Tilfældet).

Her er Virkeligheden kun Virkelighed ved at ophæve sin Mulighed, og Muligheden kun Mulighed ved at ophæve sin Virkelighed. Vi have her en Virkelighed, der sætter sig ved at ophæve sig og vende tilbage i sig. Naar jeg erklærer Noget for Tilfældigt (Tilfælde), saa ophæver og løsner jeg dets Virkelighed, det vil sige, sætter dets Mulighed til at være

Andet, og lader det kun være virkeligt, ved at ophæve denne Mulighed. Vi have her en i sig reflecteret Virkelighed, der sætter sit Andet og vender tilbage i sig.

Tilfældigheden og Tilfældet er en af Logikens mærkeligste Syntheser. Den udvortes Reflexion synes i en vis Henseende, at have udspilt sin Rolle, og det Punct, hvor det Absolute udstraaler, udlægger („die Auslegung des Absoluten“), frembærer sig selv, synes allerede her at begynde. Tilfældet har det tilfælleds med hvad vi tillægge Nødvendigheden, at det ophæver Mulighederne, gjør Ende paa Reflexionerne*), og kommer til os med saa megen Myndighed og Autoritet i sig, saa vi synes at fornemme det Absolutes eget Sprog, og see det Ansigt til Ansigt, istedetfor vi hidtil have maattet lade os nøie med, at see det i dets Skin, i den menneffelige Tanke og de værende Stikfæller. Tilfældet staaer i en vis Henseende som sin egen Grund, det bringer vor Tanke til at standse og gaae istaa. Det er den Side, hvorefter Logikens Maal, at det Absolute reflecterer sig selv med Virkelighedens Nødvendighed, at Virkeligheden, idet den sætter sin Forssjel, atter ophæver den og vender tilbage i sig, allerede her i en vis Henseende er tilstede.

Tilfældet kommer til os med Mulighedens lette Frihed og Virkelighedens Tyngde.

Men den Mulighed, som Tilfældet ophæver, er kun en udvortes Mulighed. Det lader ikke den udvortes Reflexion falde ind under sig som den fænde indre Reflexion, vi kalde Frihed. Det gjør i Virkeligheden kun Bold paa Muligheden og Reflexionen. Derfor kommer det til os umedieret. Tilbagegangen i sig og Identiteten med sig er kun et tyrannisk

*) Vi bruge saaledes ofte Tilfældet for at gjøre Ende paa de sig krydsende Reflexioner. At styres af Tilfældet, betragtes som det Modsatte af at styres af Reflexionen.

Magtsprog; og med samme Ret vi sagde, det var sin egen Grund, kunne vi omvendt sige, det har ingen Grund. Og netop fordi Reflexionen saaledes undertrykkes, staaer den op igjen og gjør sig saaledes gjældende, saa Tilfældet ganske kommer i dens Bold. Hvad der skal ansees for Tilfældigt ligger nemlig paa den anden Side ganske i den udvortes Reflexions Godtbefindende. Den kan skabe og bortraiffonnere Tilfældet, efterfom den vil.

Medens Tilfældet altsaa i een Henseende er Noget, der sætter sig selv, bliver det i en anden Henseende til noget Forudsat, og slaaer derved om til selv kun at blive Mulighed*).

Tilfældet er altsaa paa eengang**) den høieste Grad af blind Nødvendighed, som Identitet med sig og Tilintetgjørelse af Muligheden og Reflexionen, og den høieste Grad af lovløs Frihed, det vil sige, den udvortes Reflexion i sin høieste Potens, som Trafald, Borteværen og Forskjel fra det Absolute, som Vilkaarlighed og Fortabelse, hvis Forbindelse med det Absolute og hvis Sandhed i sig selv kun ligger i Muligheden, deri, at det er det Absolute udenfor sig selv.

Vi ville erindre, hvorledes Virkelighedens første Skikkelse var den, at ikke blot Livets værende Skikkelser, men selv vore Tanker henfortes til een absolut Eenhed. Denne Virkelighed

*) Valgfrihed. Cfr. Martensen: Grundrids til Moralphilosophiens System S 10

**) Tilfældet er en sand Synthese med modsatte Momenters Dialectik i sig. Frihed og Nødvendighed ere her i en besynderlig Forening. Tilfældet har Frihedens Charakter forsaavidt det ophaver sin Virkelighed, og Nødvendighedens Charakter forsaavidt det atter vender tilbage i sig. Men Foreningen er saa løs, saa Tilfældet faaer den Dobbeltthed og Modsigelse i sig: at minde om Virkeligheden i Nødvendighedens Skikkelse og med Frihedens Uafhængighed, men tillige at være Virkelighedens totale Negation. Cfr. Hegels W. 4 S. 205.

corrigeres betydeligt derved, at den faaer en absolut Forffjel i sig, eller, sætter sig udenfor sig som Tilfælde og Mulighed. Det Absolute i Identitet med sig, naar Modsætningen kun er formel, altsaa i Virkeligheden hverken fremtraadt eller overvundet, er kun Tilfælde. Vi kunne her tænke paa det Gode i dets uoplukkede Tilstand, hvor ingen indre Reflexion har viist sig. Det har, som alt Tilfældigt, kun sin Sandhed i Muligheden. Ligeledes er den totale Forffjel og Borteværen fra det Absolute ingen sand Virkelighed, men Mulighed og udvortes Reflexion, Virkelighed udenfor Virkeligheden, Reflexion udenfor den sande Reflexion, Tanker udenfor det Absolutes Tanker, med eet Ord, Tilfældighed, efter den Betydning, det har som Fortabelse af det Absolute. Vi kunne her tænke paa det Onde*). Og naar vi have viist, hvorledes Tilfældigheden er den totale Forffjel og det fuldkomne Trafald fra det Absolute, hvorledes det kun har sin Virkelighed i Muligheden og sit Sæde i den udvortes Reflexion og Menneskets egne Tanker, saa vil det sees, at Logiken kun med Hensyn til Benævnelsen, men ikke med Hensyn til Indholdet, divergerer fra den religiøse Betragtning. Virkeligheden sætter altsaa udenfor sig Muligheden til Godt og Ondt, en uoplukket Identitet og total Forffjel.

Tilfældigheden er i sin Sandhed kun Mulighed. Overalt hvor det Tilfældige indtræffer i en constant Række, er det Muligheden, der gjør sig gjældende, eller det Absolute, der viser sig som Mulighed (Valgfrihed), men alligevel som virkeligt udenfor sig**).

*) Cfr. Heiberg: Intelligensblade Nr. 2. S. 42 og 43, og Martensen: Grundrids til Moralphilosophiens System s 22.

***) Ligesom det Absolute i Ulligheden viste, at det havde Forffjel i sig, saaledes viser det det Samme paa en mere virkelig og overraskende Maade i Tilfældigheden. Naar vi sammenligne Ulligheden med Tilfældigheden, saa see vi Forffjellen mellem dette blotte Væsens og Virkelighedens Sphære. Medens Ulligheden

Real Virkelighed (∴ relativ Nødvendighed) — Real Mulighed (∴ relativ Nødvendighed) — Absolut Nødvendighed.

Tilfældigheden er i sin Sandhed bestemt som en Virkelighed i Mulighedens Form, som en Virkelighed, der sætter sig

og Tilfældigheden have det tilfældes, at det Absolute i begge viser sig som Forstjæl, ligger Forstjællen mellem dem deri, at Uligheden svæver som et Skin ligesom paa Overfladen af Baren, og tilkastes os af Baren, Tilfældigheden er selv paa een gang Baren og Basen. Uligheden har sit Indre udenfor sig, derfor er den Skin og ikke virkelig; Tilfældigheden er Forstjællen selv, Forstjællen i en værende Form, det Indre som sit eget Ydre, derfor er den, skøndt den kun er Mulighed, dog virkelig. Thi Virkelighedens Særkjende er det, at det Indre og Ydre ere i Identitet og ikke udenfor hinanden. Tilfældet er en saadan Identitet, da dets Basen eller Indre ikke er udenfor dets Baren. Men det er tillige en negativ Identitet eller Forstjæl, da det er udenfor den absolute Virkelighed, som Virkelighed altsaa udenfor den sande Virkelighed. Man vil heraf see, at det Unde f. Ex., efter Hegels Logik, ikke er noget Skin. Hvis det var det, maatte det have sin Plads i Uligheden, være et Skin af en absolut Forstjæl. Det er tværtimod en Virkelighed, en negativ Virkelighed, en Mulighed, en Virkelighed udenfor det Absolute. Tilfældigheden er Forstjællen i Identiteten, ligesom vor første Virkelighed var Identiteten i Forstjællen.

Med Hensyn til Tilfældets virkelige Charakter kunne vi fremdeles bemærke, at al sand Virkelighed kommer med en saadan tilfældig, mystisk Umiddelbarhed, i en saadan umedieret himmelfalden, plastisk Skikkelse (selv med Hensyn til vore egne Tanker), at man kan sige, at den findes af dem, der ikke have søgt den. Den er som Meget, „der skeer af Herren, underlig for vore Dine“. Al sand Virkelighed kommer fremdeles med en saadan Autoritet i sig, saa den gjør Ende paa den udvortes Reflerion. Som den udvortes Reflerions høieste Potens ligger Tilfældets Sandhed med Hensyn til Virkeligheden deri, at al sand Virkelighed paa den anden Side er et saa frit Værk af vor egen Tanke, saa vi synes selv at have skabt den, og finde den som en Aabenbaring af Mulighedernes og Frihedens sættende Kraft. Virkeligheden sætter paa een gang sig selv og bliver sat. Den er saa umiddelbar som kom

ved at ophæve sig, som en Virkelighed, der kun er virkelig ved at ophæve sin Virkelighed og gaae tilbage i anden Virkelighed. Men en værende Virkelighed, der saaledes skyder sin Virkelighed fra sig, der saaledes ophæver sig selv til Mulighed, og dog bliver staaende i Virkelighedens Existens, er derved Mulighed for Andet, det vil sige Betingelser, faste, staaende Betingelser, der skulle ophæves og gaae over i en høiere Virkelighed. Det er den reale Virkelighed, de reale Betingelser, stærke Traade og Radier, der gaae tilbage til et høiere Centrum, som til det Væsen, de have i sig*). De ere en høiere Virkeligheds Situation, reale, virkelige, værende Puncter, der danne, bestemme og fremkalde den. De ere ligesom det Flodleie, der er den givet. Denne høiere Virkelighed, der saaledes er Brændpunctet, dannet af de reale, virkelige Straaler, bestemt af de Veie, de anvise, denne høiere Virkelighed, der er Fornødenheden til de reale Betingelsers Forbringinger, og ligesom fremtvinges og kommer frem for deres Skyld, som Resultatet af deres Udviklingsproces, som den høiere Væren, de have i sig og afføde, er Nødvendighed.

Men denne Nødvendighed, der kun er dannet af de tilfældige Virkeligheder, der kun er Reflexen af dem, kun er kommet frem ved deres Trang og Tvang, er tillige kun en relativ Nødvendighed. Den er kun en Følge af Situationen, af Omstændighederne og Leiligheden**). Den er ikke

den blot fra oven, saa inderlig, som havde vi selv sat den. Den er fri "Gesehtseyn".

*) Al sand Virkelighed kan altsaa ikke som et Abstractum gribes af Luften, eller skabes af den egne Tanke. Den beroer paa Facta, er Bouquetten af de reale Betingelser. I den Henseende er intet af de værende Momenter, ikke engang de ringeste, ligegyldigt og tilfældigt. Virkeligheden kan sige: hvad I have gjort mod Gen af disse mine Mindste, have I gjort mod mig.

***) Naar vi sige "Leilighed giver Tyve", eller "Omstændighederne

Reflex af sig selv og Selvhenstigt. Den har Tilfældighederne til sin Forudsætning, er gaaet ud fra dem og refererer (relativ) sig til dem.

Naar vi saaledes sige, at den jødiske Religion kun havde relativ Nødvendighed, saa betyder det netop, at Nødvendigheden kun var en Reflex af reale Omstændigheder, som det ogsaa hedder, „at den var født efter Kjødet“, at den kun var for at tjene, og derfor ikke kunde fuldkommen frigjøre og levendegjøre, men førte til Trældom, var en „Søn af Tjenestegjæverinden“. Dens Forudsætning og Udgangspunct vare tilfældige Betingelser, Tid og Rum, „Hjerternes Haardhed“, „Overtrædelsers Skyld“. Mediationen i Loven gik kun ud fra den ene Part, fra de reale Omstændigheder; derfor var Mediationen kun halv og enkelt, eller i Birkeligheden, ingen Mediation. *Ὁ δὲ μεσίτης ἑνός οὐκ ἔστιν.*

Men Birkeligheden havde ikke blot bestemt sig som tilfældige Birkeligheder i Mulighedens Form, men ogsaa som Mulighed i Birkelighedens Form, som en Mulighed, som Væsenet, med Birkelighedens og Værens Betingelser og Fylde i sig, som en med Birkelighed svanger Mulighed, en Mulighed, der har Birkeligheden som en Reflex af sig. Muligheden er da kun mulig ved at ophæve sin egen Birkelighed, og vende tilbage i sig som til en høiere Mulighed. Og denne høiere Mulighed, der har Birkeligheden i sig som sin Reflex, som Noget, den sætter, som en Prædestination for Verdens Grundvold blev lagt, er ikke længer mulig, men nødvendig. Den rige, af Birkelighed tunge Mulighed (thi det er Meningen af en Mulighed i Birkelighedens Form), der, som en skjæbningsvanger Sky, svæver over Birkeligheden og ligesom vil udlette den, og af sig selv fornye Jordens Skikkelse, er den høiere Mulighed og Prædestination, vi ligeledes

tale for ham“, saa udtales her baade Nødvendigheden og den relative Nødvendighed.

falde Nødvendighed. Denne reale Mulighed, der har Nødvendighedens Tyngde, er i det gamle Testamente udtalt som Forjættelserne, allerede tilfagte Abraham og hans Sæd, som Tidernes Fylde, som Herrens store Dag, som Propheternes Spaadomme om en høiere Pagt, der skulde omstabe Forderige og gjøre det til en Reflex af sig. I disse Forudsigelser viste denne Mulighed sig som eksisterende; der skinnede Nødvendigheden, og alt som Tiden rykkede nærmere, reflecterede den sig stærkere og tydeligere i Virkelighedens Form*).

Men denne Nødvendighed er selv kun relativ; Midleren er ogsaa her kun een. Forjættelserne refererede sig til Opfyldelsen; de gjorde sig kun gjældende hos Enkelte. Medens den første Nødvendighed, Loven, ikke beroede paa Troen, netop fordi den Nødvendighed, de reale Omstændigheder fordre, har Mediationen i sig selv, maatte denne Nødvendighed fordre en høiere Tro; vi kunne sige en Tro, høiere end den christelige, fordi det var paa en real Mulighed, ikke endnu paa nogen Virkelighed, der skulde troes.

Loven var altsaa en Reflex af de reale Omstændigheder og Virkeligheder, Forjættelsen var en Reflex af den reale Mulighed. Begge vare en høiere Virkelighed udenfor Virkeligheden. Men, netop da de ikke havde deres Reflex som lige virkelig, vare de tillige kun relative Nødvendigheder og udenfor den sande Virkelighed.

Sandheden ligger derfor i Momenternes gjensidige Mediation, at de gjensidig gjøre deres Reflex til Virkelighed og ligemeget blive hinandens Betingelser. Naar Muligheden saaledes bliver sin egen Virkelighed, og faaer de samme Betingelser som virkelige udenfor sig, som den selv har i sig, saa at den altsaa falder sammen med den Mulighed, de reale Betingelser udaande,

*) Simeon og Anna.

faa faae vi en Identitet og Bevægelse, der ligemeget gaaer ud fra Tingen i sig og fra Tingen udenfor sig, ligemeget fra Aabenbaringen som Selvhensigt og den reale Virkeligheds Udviklingsproces, hvor altsaa Tvang og Trang falde sammen, hvor den Lov, det Absolute giver, er den samme som den, de reale Betingelser fordre, og denne høiere Identitet er den absolute Nødvendighed og absolute Virkelighed, den Pagt, der paa eengang er født efter Kjødets og efter Forjættelsen, og som en Folge deraf, af en høiere Nødvendighed og Frihed.*).

Først i den absolute Nødvendighed bliver Væren selv til Væsenet og Væsenet selv værende, idet den reale Virkelighed og den reale Mulighed ligemeget blive virkeliggjorte og virkeliggjøre hinanden.

Nødvendigheden er med eet Ord: Væren som Reflexion. Væren viser sig selv som Væsen, udstraalet og reflecterer sig selv som Væsen i værende Skikkelse, altsaa paa eengang som Identitet og Forskjel, Umiddelbarhed og Mediation. Reflexionen staaer ikke længer udenfor, for at hjælpe Væren frem og fortolke den; den er altsaa ikke længer udvortes, men vel udvortesgjort, altsaa selv Væren. Væren er altsaa i sin Negation identisk med sig**).

*) Medens Loven og Forjættelserne i det gamle Testamente gjorde sig gjaldende som tvende forskjellige Momenter, idet Loven herskede, men Forjættelserne, "den Pagt, som forud var stadfæstet af Gud om Christo", dog vare ældre, bleve begge ophavede i den Virkelighed, der paa eengang fuldkommengjorde Loven og opfyldte Forjættelserne.

**) Nødvendigheden gjør Ende paa den udvortes Reflexion; men ikke voldsomt som Tilfældet; den optager Reflexionen paa eengang som sit eget Væsen og sin egen Væren. Som Væren, der i sin Negation er identisk med sig, falder Væren og Væsen sammen i een nødvendig og fri Eenhed, der paa eengang er Identitet og Reflexion, paa eengang en med sig identisk Virkelighed og en Virkelighedens Forskjel. Den tilfredsstiller vor første, abstracte, Virkeligheds Fordring, at vare det Indre

Det umiddelbare*) Udtryk af Nødvendigheden, bestemt som Væren, der i sin Negation er identisk med sig, er Substans.

Ligesom vi i vor første Værens Sphære havde Qualiteten og Quantiteten staaende ligeoverfor hinanden, begge som Væren og dog i Forffjel fra hinanden, og ligesom vi, inden vi lode dem stige op til Væsenet, den høiere Væren, der havde dem, lode dem forsøge, om ikke den ene af dem selv var den høiere Væren, saaledes gjentager det Samme sig her.

Vi have Væren paa begge Sider og en høiere Identitet, hvori de gaar sammen. Men inden vi stige op til den, forsøge vi os ligesom endnu paa Jorden; vi prøve, om vi ikke kunne beholde Nødvendigheden hernebe, om ikke den ene af de tvende Tilstedeværende selv er den høiere Væren, der udmaalder den anden.

Som Væren, der er identisk med sig i sin Negation, som Væren, der sætter Væren udenfor, og tager den tilbage i en Identitet, er Nødvendigheden virkelig udtømt i Substansen. Substansen foretager Adskillelse mellem Væren og Væren; den har anden Væren udenfor og tager den tilbage i en Identitet, der, som Tilbagegang, ogsaa er en høiere Væren. Derved bliver Væren udenfor atter kun til Tilfældighed, da en høiere Identitet gjør Ende paa den og lader Reflexionen forsvinde som en reen udvortes Reflexion. Disse Nødvendighedens Tilfæl-

og Ydre i Identitet, men ikke i nogen ubestemt Skikkelse. Den har faaet Bestemthed fra sin Negation, og er atter i en enkelt Dobbeltthed faldet sammen med sin Negation, og gaaet tilbage i sig.

*) Den umiddelbare Anskuelse og det umiddelbare Led er altid profaisk i Sammenligning med den foregaaende Synthese. Medens denne i Forbindelsen (Troen) lader os see sin Rigdoms Uendelighed, stige vi i Umiddelbarheden ligesom atter ned til Jorden. Den beder os holde os til Categoriens Bogstav og bestemte Ord, og søger bestandig at fatte det Uendelige i en endelig Form.

digheder ere hvad vi kalde Accidenser. Der danner sig et Forhold mellem Væren og Væren; den ene Væren udmaaler den anden som Substansen sine Accidenser. Det Sande, der udtales deri, er Værens umiddelbare Overgang i en høiere Væren.

Men Væren udenfor var, efter den foregaaende Proces, ikke blot Væren. Den var tillige det udvortesgjorte Væsen, altsaa Virkning. Og naar Væren udenfor som Virkning gaaer tilbage i en Identitet, bliver denne dens Aarsag*). Den høiere Identitet er altsaa paa eengang en umiddelbar, substantiel, Væren, der lader Accidenserne forsvinde, men tillige lader det udvortesgjorte Væsen, den sande Reflex, gaae tilbage i dens eget Væsen.

Gangen i Virkeligheden var altsaa den, at den satte sin Forskjel udenfor sig som ligesaa virkelig. Men Forskjel i Vir-

*) Den absolute Nødvendighed har Aarsag og Virkning som sit objective Ekin, som de tvende modsatte Skygger, det kaster. Aarsagen er det Absolutes forangaaende Ekin, dets Forberedelse (saaledes Christendommens Ekin i Propheternes Bevidsthed); Virkningen er dets efterfølgende Ekin (saaledes Christendommen i den hellig Aand). Men de gaae sammen i een Identitet, som dennes baade væsentlige og værende Bestemtheder og Reflexioner. Aarsagen og Virkningen i deres objective Betydning og Correspondence gjøre, at det Absolute ikke staaer enten uden Reflex eller i en afknappet og afbrudt Skikkelse blot med Skygge til een af Siderne. Det Absolute faaer ved sit dobbelte Ekin, der gaaer sammen i een Identitet, paa eengang sin Frihed og Nødvendighed, et evigt Væsen og en evig Væren.

Hvad der paa et Sted er Virkning er isvrigt paa et andet Aarsag, og omvendt. Saaledes er f. Ex. Propheternes Forudsigelse en Virkning fra Gud, men de ere tillige een af Aarsagerne og Grundene for Christendommens Gudommelighed. Ligeledes er den hellig Aand paa den ene Side Virkning; thi den sendes af Kristus, og udgaaer fra Faderen; men den vidner paa den anden Side om Kristus, og er derfor ligesaa meget Aarsag til vor Tro.

keligheden var det samme som 2 forffjellige Virkeligheder. Vi fik derfor en virkelig Væren udenfor den absolute Virkelighed; og denne Væren har, da den er virkelig, selv sit Væsen i sig; den er altsaa ikke blot Væren, men væsentlig Væren udenfor den absolute Virkelighed.

Da dens Sandhed altsaa ligger i Muligheden, ville vi let see, at det er den Bestemthed, der kommer frem som Almindeligheden, hvis Sandhed ligger i Muligheden til at blive realiseret. Og vi fik paa den anden Side et virkeligt Væsen udenfor den absolute Virkelighed; og dette Væsen har, da det er virkeligt, selv sin Væren i sig; det er altsaa ikke blot Væsen og Reflexion, men en værende Reflex udenfor den absolute Virkelighed. Vi ville let see, at denne objective, chrySTALLISEREDe, Reflex er den Bestemthed, vi see paa som paa det Særegne („die Besonderheit“), hvis Sandhed ligeledes ligger i Muligheden, i at være reale Betingelser, der skulle ophæves. Virkelighedens Skin (forfaavidt man kan tale om Skin i Virkeligheden) ere den reale Mulighed (Almindeligheden) og de reale Virkeligheder (det Særegne). I den absolute Virkelighed og Nødvendighed gaae disse 2 forffjellige Virkeligheder sammen i een enkelt („die Einzelheit“).

